అక్షరం అస్తిత్వమైన వేళ...

డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ
కవిత్వం

అక్షరం అస్తిత్వమైన వేళ...

డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ కవిత్వం

అక్షర్ పబ్లికేషన్స్

అక్షరం అస్తిత్వమైన వేళ...

డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ కవిత్వం

ప్రథమ ముద్రణ : డిసెంబర్ 2018

ప్రతులు : 500 మూల్యం : రూ. 101/-

ప్రతులకు :

డా॥ కె. రాజ్యశ్రీ

ప్లాట్ నెం. 301, గోకుల్ అపార్ట్‌మెంట్స్,

స్ట్రీట్ నెం. 4, అశోక్ నగర్, హైదరాబాద్ – 500 020.

ఫోన్ : 040–2765 0267, సెల్ : 85001 21990

ఇ–మెయిల్ : rketavarapu@gmail.com

సంపాదకులు :

యం.కె. సుగమ్‌బాబు, నియోగి

డి.టి.పి. :

టి. రాజేంద్రప్రసాద్

ముద్రణ :

అక్షయ గ్రాఫిక్స్

చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్.

సెల్ : **9989890588**

ఇ–మెయిల్ : rajendratammisetty1@gmail.com

డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ

ఇందులో...

1.	సమాధానాలై పలికిన ప్రశ్నలు	**05**
2.	బహుముఖీన వ్యక్తిత్వం	**32**
3.	సత్యం - శివం - ఆధ్యాత్మికం	**37**
4.	మినీ.. మెగా కాదు అంతా కవిత్వమే!	**53**
5.	గీతను జాజ్వల్యం చేసిన గీతామృతం	**60**
6.	డాక్టర్ రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలో ద్వీపాలు–దీపాలు	**65**

సమాధానాలై పలికిన ప్రశ్నలు...

ఒక వ్యక్తిలో అనేకానేక భావ సంచలనాలు కలుగుతుంటాయి. ఆ సంచలనాలకు అక్షరరూపం ఇవ్వగలిగినవాడు కవికాగలడు. నిత్యం సమకాలీన ప్రపంచంలోని అవకతవకలు, విధ్వంసకర దృశ్యాలు అన్నీ అతనిలో సంచలనాలకు కారకాలవుతుంటాయి. కవి వాటి నుండి దూరంగా జరిగిపోలేడు. అతడు స్పందిస్తాడు. ఆ స్పందన అక్షరరూపం తీసుకుంటుంది. అది సాహిత్యంగా ప్రవహిస్తుంది. కాలం గడుస్తున్న కొద్దీ అనుభవాలు, అనుభూతులు అన్నీ విస్తరిస్తూ అతని లోపల ప్రపంచం విశాలంగా పరుచుకుంటుంది. ఆ విశాల ప్రపంచపు అనుభవాలు కవిత్వంగా వెలువడినప్పుడే ఆ కవిత్వం ప్రపంచాన్ని ఆలోచింపజేస్తుంది. ఆ లోపలి ప్రపంచం ఎంతగా విస్తరించి కనిపిస్తుందంటే, నిర్దుష్టంగా ఒక అంశానికో లేక ఒక కోణంలోనే ఆలోచించే విధంగా ఉండదు. అతని ఆలోచనలు అనేక కోణాల్లో సాగుతుంటాయి. అలాంటి కవి నుండి వెలువడిన కవిత్వం వైవిధ్యభరితంగా అలరిస్తూ ఆలోచింపజేస్తుంది. ఇది కవులలోనైనా, కవయిత్రులలోనైనా, రచయితలలోనైనా, రచయిత్రులలోనైనా సహజం. ఇదే సహజత్వం ఆలోచింప జేసే గుణం గల కవిత్వంతో ముందుకు వడివడిగా నడిచిపోతున్న కవయిత్రి, శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ.

వయసా! పరుగు తీయకు
ఈజీవితం ఆస్వాదించడం
ఇంకా మొదలుపెట్టలేదు

అమాయకత్వంతో
గడిచిపోయింది బాల్యం
యవ్వనపు తుళ్లింతలకు కళ్ళెం వేసింది
మూడుముళ్ళబంధం
ఆ బంధ మాధుర్యాన్ని చవిచూసేలోపు
ఒడిలో అమ్మతనం
బాధ్యతల బరువులో
కాలంతో పరుగులు
నానమ్మగా అమ్మమ్మగా
అవతారాలు పర్వం
నా మీద నాకు హక్కు లేకుండా
ఇతరులు శాసించినట్టు
గడిచిపోయింది జీవితం

జీవితంలో ఒక మనిషి అనేక పాత్రలను పోషించవలసి ఉంటుంది. ఇది ఏ మనిషికైనా తప్పనిది. ఇక కాలం వేగంగా కదిలిపోతుంటుంది. నిన్నటితో కలిసిపోతుంటుంది. కొన్ని జ్ఞాపకాలనూ మిగిల్చిపోతుంటుంది. జీవితాన్ని ఆస్వాదించడంలోని తియ్యదనాన్ని తెలుసుకునే లోపునే వెళ్ళిపోతుంటుంది. కాలపు రుతువులే కాదు జీవన రుతువులు మారిపోతుంటాయి. ఒక్కో సందర్భంలో మనం మనలాగా కాకుండా మరెవరిలానో బ్రతకవలసిన పరిస్థితులు ఎదురౌతుంటాయి. కాని కాలం మన చేతుల్లో కాక మరెవరి, చేతుల్లోనే ఉంటుంది. మనకిష్టమైనట్టుగా మనం బ్రతకలేని పరిస్థితులూ ఉంటాయి. ఇవి అప్పుడప్పుడు వేదనకు గురిచేస్తుంటాయి. గతంలోకి తొంగిచూస్తే మధురానుభూతులే కాకుండా విలపించిన దు:ఖ సందర్భాలూ ఉంటాయి. నడిచి వచ్చిన దారిలో ఎన్నో ఎన్నెన్నో జ్ఞాపకాలు. ఆ జ్ఞాపకాలను తవ్వుకుంటూ పోతుంటే అవి అక్షర రూపమెత్తి దర్శనమిస్తుంటాయి రాజ్యశ్రీ గారికి. ఒక విషయాన్ని సంపూర్ణంగా అనుభవిస్తూ ఆస్వాదిస్తూ గడుపుదామనుకునేలోపునే ఆ విషయపు అనుభవకాలం గడిచిపోతుందనే భావం పై కవితలో కనిపిస్తుంది. తను తానుగా జీవితాన్ని ఆస్వాదించలేనితనమొకటి ఆమెను వెంటాడుతూ వస్తుందనే వేదన ఒకటి ఆమెలో మనకు కనిపిస్తుంది. ఇది ఒక స్త్రీగా,

స్త్రీల పట్ల చూపుతున్న సానుభూతి. దీన్ని వ్యక్తం చేయడంలో రాజ్యశ్రీ గారు ఒక పరిపక్వతను సాధించారు.

'తమకేదికావాలో
స్పష్టమైన అవగాహనతో
నచ్చిన రీతిలో
జీవితం గడుపుతున్న నేటితరాన్ని చూస్తే
అబ్బురమనిపిస్తుంది
నేనేమిటో
వ్యక్తిత్వమంటే ఏమిటో తెలియకుండానే
కాలప్రవాహంలో కొట్టుకుపోయా'

కాలం గడిచిన కొద్దీ మార్పులు సహజం. నిన్న గట్టిగా నమ్మినవి నేడు మూఢంగా కనిపిస్తాయి. ఒకనాడు స్త్రీలకు విద్య దాదాపు నిషేధంగా కనిపించింది. నేడు అది తప్పనిసరి అయినది. ఒకనాడు స్త్రీలు ఇంటికే పరిమితమైతే నేడు అన్ని రంగాలలో స్త్రీలు దూసుకుపోతున్నారు. ఇది కంప్యూటర్ యుగం. ఈ యుగంలో ఎవరు ఎంత ఎత్తుకైనా ఎదగవచ్చు. ఒక నిర్దుష్ట ప్రణాళికతో నేటి యువత ముందుకు అడుగులు వేస్తుంటే యాభై, అరవై వయసుల వారికి ఎంతో అబ్బురంగా ఉండటం సహజం. ఈ మార్పులను గమనిస్తే మనం అంతా నిర్దుష్టంగా ఒక ప్రణాళికాబద్ధంగా జీవితాన్ని అనుభవించలేదేమో, అనిపించడమూ సహజమే. అయితే నలభై, యాభై సంవత్సరాల క్రితం ఒక స్త్రీ ఉద్యోగస్తురాలైతే ఎంతో అబ్బురంగా చూసేవారు. వారు ఎంతో గొప్పవారని చెప్పుకునేవారు. అటువంటివారికి నేటిని చూస్తే అబ్బురమనిపిస్తుంది. ఇదంతా జరుగుతున్న కాలంలో వస్తున్న మార్పులను సూచిస్తుంది. నాడైనా,నేడైనా, ఏనాడైనా,ఎవరైనా కాలప్రవాహంలో కొట్టుకుపోవాల్సిందే. అయితే తమకాలంలో తాము ఏం చేశారన్నది ముఖ్యం. అలా ఆలోచించినప్పుడు రాజ్యశ్రీ తన కాలంలో తాను కవిత్వమై ప్రవహిస్తూ, బాధ్యతల్ని మోస్తూ తనదైన రీతిలో, తనదైన ఒక వినూత్న శైలిలో ముందుకు సాగిపోతున్నారు. ఆమె జీవితపు మధురిమల్ని ప్రోది చేసుకుంటూ సాహిత్యాన్ని తనలోకి వంపుకుంటూ, హృదయభాషను విస్తరించుకుంటూ ఒక సందేశాన్ని కూడా మనకిస్తారు.

"బెటర్ లేట్ దాన్ నెవర్'
ఇప్పటికైనా మించిపోయింది లేదు
నీకిష్టమైన రీతిలో అర్థవంతంగా
జీవించడం మొదలుపెట్టు" అని అంటారు. గతాన్ని తలచి వగచే కన్నా ఇప్పటి క్షణాల్ని సంపూర్ణంగా అనుభవించాలి. కవిత్వం అంతిమంగా ఆనందాన్ని అందించాలి. ఒక చక్కటి కవిత రాసినప్పుడు పొందే ఆనందం అంతులేనిది. ఆ అంతులేని ఆనందాన్ని ఆమె తన కవిత్వంలో పొందుతుంది. మనం కూడా పొందేట్లు ఆమె చేయగలుగుతుంది. తన అంతరాత్మ ఏదైతే ప్రభోదిస్తుందో దాని ప్రకారం నడుచుకుంటుందామె. అందుకే ఇలా అంటుంది.

"అంతరాత్మ రొద పెడుతుంది
దాని మాట కూడా వినాలి కదా మరి
అందుకే!
అర్థిస్తున్నా!
వయసా! పరుగుదీయకు
ఈ జీవితాన్ని ఆస్వాదించడం
మొదలుపెట్టాలని ఉంది" అని అంటారు రాజ్యశ్రీ. తన జీవితం తాను ఎంతగానో ప్రేమిస్తే తప్ప ఇతరులను ప్రేమించలేం. ముందు మనని మనం ప్రేమించుకోగలిగితేనే ఇతరులకు ప్రేమను పంచగలం. ఇక్కడ మనకు రాజ్యశ్రీ లోని ఒక గొప్ప గుణం గోచరిస్తుంది. ఆమెను ఆమె అమితంగా ప్రేమించగలరు. అలాగే మనుషుల్ని ప్రేమించగలరు. కవయిత్రి గాబట్టి దానికి అక్షరరూపం ఇవ్వగలరు. అటువంటి కవిత్వ భాషొకటి ఆమెకు అబ్బింది. ఒక కవితను ఎక్కడ ప్రారంభించాలో ఎక్కడ ముగింపునివ్వాలో ఆమెకు బాగా తెలుసు. ఏ కవితనైనా ఒక నిర్దుష్ట ప్రణాళికతో రాసినట్లుగా ఉంటుంది. ఆమె హృదయం లోని భావపరంపరలు కవిత్వమై అబ్బురపరుస్తాయి. దీని వెనుక అవిరళ కృషి, అధ్యయనం, లోకానుభవాలు, జీవితానుభవాలు అన్నీ కలిసి కవిత్వమై ప్రవహిస్తాయి.

"అలతి అలతి తునియల కాహల సంధించిన లలిత పద హృద్య పద్యాలలో కవిత్వం ఉండాలన్నాడు, ప్రాచీన మహాకవి తిక్కన.

వడలు, పలుకుబడులు, నుడికారాలతో కవిలో "కారయిత్రి" ఉంటేనే అది కవితగా నిలుస్తుంది అన్నారు, ఆధునిక మహాకవి డా॥ నండూరి రామకృష్ణాచార్య.

జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత డా|| సి. నారాయణరెడ్డి గారితో

తిక్కన అన్నట్లుగా అలతి అలతి పదాలలో అందమైన భావాలను పొదగడం కొందరికే సాధ్యం.

వడలు, పలుకుబడులు, నుడికారాలతో 'కారయిత్రి' ప్రతిభ కొందరికే ఉంటుంది. అది గద్యమైనా హృద్యంగా రాసే శిల్పాన్ని సొంతం చేసుకున్న కవయిత్రి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ" అని అంటారు భారత భాషా భూషణ్, కవి తిలక డా||తిరునగరి.

"చాలాకాలం తరువాత/ఊరుని పలుకరిద్దామని వచ్చా/కనుచూపుమేర ఎక్కడా పొలాలు/కానరాలేదు/పొలాలన్నీ/ఇళ్ళ స్థలాలుగా మారాయి/ రాంబాబు గాడి పచ్చని పొలాల్లో/నల్లని పొగబారిన మెకానిక్ షెడ్డులు/అవతారమెత్తాయి/ మా పంట పొలాల కోసం/ ఆతృతగా చూశా/ ఆత్మీయంగా పలుకరిద్దామని/ ఎండిన 'బోరు'వైపు/బీటలు వారిన నేల వైపు చూసి/ భోరు భోరున విలపిస్తూ/కన్నీటికి మానవరూపంగా రైతన్న", అని ఎంతో ఆవేదనగా పలుకుతారు రాజ్యశ్రీ. రైతన్నల పక్షం వహించి ఆ రైతు బాధను గుండెకెత్తుకొని వాస్తవ చిత్రాన్ని చూపిస్తారామె. ఇది కవుల కనీస బాధ్యత. నేటి పరిస్థితులను

నిత్యం చూస్తూ మనకెందుకులే అని తొలగిపోవడం కవులకు సరి అయినది కాదు కదా! రాజ్యశ్రీగారు ఎన్నటికీ అటువంటి కవయిత్రి కాదని, కవయిత్రిగా సామాజిక బాధ్యతల నుండి ఆమె తప్పుకు పోయే కవయిత్రి కాదని మనకు ఆమె కవితలు చదివినప్పుడు తెలుస్తుంది.

'తూరుపు పురుడు పోసుకొని
ఎర్రని సూర్యుడు
ఉదయించాడు
చీకటిని ఊడ్చి
లే కిరణాలతో
ముగ్గులు వేశాడు' అంటూ ఒక అద్భుత దృశ్యాన్ని మన కళ్ళ ముందు ఆవిష్కరిస్తారు రాజ్యశ్రీ. ఆమె భావ విస్తృతి ఇటువంటి కవితా పాదాల్లో విస్తృతంగా ప్రస్ఫుటమవడం గమనించగలం. ఇది ఒక పరిణితి చెందిన కవయిత్రిగా మనముందు రాజ్యశ్రీ నిలబడతారు.

సాయంసంధ్యలో/పరిమళము మోసుకొచ్చాడు/మలయపవనుడు/ఆకసమున పొడసూపిన/వెలుగుచుక్కలు/చుక్కల నడుమ/చక్కనైన వెన్నెల రేడు/ కలువ కొలనులో/ కనువిందు చేసెడి/వెన్నెల వెలుగులు/ ఎంత చక్కనిదోయి/ ఈ ప్రకృతి

ఎంతో చక్కటి భావాన్ని పలికించి ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని మన కళ్ళ ముందు ఆవిష్కరిస్తారు రాజ్యశ్రీ. ప్రకృతిలో లీనమయ్యే మధురభావ కవుల కవిత్వ సౌందర్యాన్ని వొడిసి పట్టుకున్నారామె.

"సాహిత్యమంటే
అక్షరసముదాయం కాదు
మనిషి మస్తిష్కంలో
చొచ్చుకుపోయి
మమతానురాగాలు
పలికిస్తుంది
రాలిన స్వప్నాలకు
కొత్త చిగుళ్లు తొడిగిస్తుంది"

సాహిత్యం యొక్క ప్రయోజనమేమిటో ఎరిగినవారు, దాని విలువ తెలిసిన వారు రాజ్యశ్రీగారు. ఆమె అంతరాంతరాళాల్లో దాగి ఉన్న భావాల్ని వెల్లడించే క్రమంలో చాలా లోతైన, చిక్కనైన, సౌందర్యవంతమైన పద సముదాయాన్ని ఉపయోగిస్తారు. ఆ నేర్పు ఆమె కవితల్లో మనకు అడుగడుగునా కనిపిస్తుంది. కవిత్వమంటే కేవలం అక్షరసముదాయం కాదు అంటారు. మస్తిష్కం లోకి కవిత్వం ప్రవేశించి మమతానురాగాలను పలికిస్తుందంటారామె. ఒక నిశ్చలమైన స్థితికి ఆమె చేరుకుంటారు. మనల్ని కూడా ఆమె కవిత్వంతో నడిపించుకుపోతారు. కవిత్వం ఎప్పుడైతే ఆమె మనసులోకి ప్రవేశిస్తుందో అప్పుడు ఆమెలోని మమతలు, అనురాగాలు అన్ని పెల్లుబికి వస్తాయి. సమస్త మానవుల్ని ప్రేమించే తత్వమది. కవిత్వంతో కలిసి జీవించే వారికి ఇది సహజంగా అబ్బే గుణం.

కవిత్వం రాజ్యశ్రీలో కొత్త ఉత్సాహాలను నింపుతుంది. "కవిత్వం" రాలిన స్వప్నాలకు కొత్త చిగుళ్ళు తొడిగిస్తుందని అంటారు. ఇది ఒక అద్భుత భావన. ఆకులు రాలిన కాలం గడిచిపోయాక వసంతం వస్తుంది. వసంతంలో కొత్త చిగుళ్ళతో ప్రకృతి ఆకుపచ్చదనంతో శోభాయమానంగా, సుందరంగా కొత్త పెళ్లికూతురిలా తయారవుతుంది. అలాంటిదే రాలిన స్వప్నాలకు కొత్త చిగుళ్లు తొడుక్కోవడం. కవిత్వం కొత్త చిగుళ్ళు తొడుక్కోవడమంటే, అక్షరాలకు ఇంత అందాలు అద్ది ఆవిష్కరించే నేర్పును మనం ఈ కవయిత్రిలో అడుగడుగునా గమనించగలం.

ఆమెకు కవిత్వ భాష తెలుసు. పచ్చదనాలతో పరవశించే ప్రకృతికాంత అంత అందంగా కవిత్వాన్ని చెప్పడం అందరివల్లా సాధ్యపడదు. ప్రకృతిలో పరవశించి, ఆ పరవశాన్ని అక్షరాలుగా మార్చి అందించినప్పుడు రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలా కవిత్వముంటుంది. నా అక్షరాలు వెన్నెలలో ఆడుకునే ఆడపిల్లలం టాడు దేవరకొండ బాలగంగాధర తిలక్ అమృతం కురిసిన రాత్రిలో. ఈ భావం కవిత్వంలోకి మనల్ని నడిపించుకుపోవడమే కాక ఒక మధురానుభూతికి లోనవుతాం. అలాంటి భావాలెన్నో మనకు రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలో కనిపిస్తాయి.

ఇక ఎవరికైనా బాల్యపు మధురానుభూతులు జీవితమంతా వెంట నడుస్తూనే ఉంటాయి. అలాంటి అనుభూతుల్లో అమ్మ ఒక మధురానుభూతి. దాన్ని

మరిచిపోతే కవి కాలేడు కదా, కనీసం మంచి మనిషి కూడా కాలేడు. దాదాపుగా అందరు కవులూ ఏదో ఒక సందర్భంలో అమ్మ గురించి రాసే ఉంటారు. అమ్మను తలచుకోవడమంటే బాల్యానికి చేరుకోవడమే. అమ్మంటేనే ఒక అనిర్వ చనీయ ప్రేమభావం. అలాంటి అమ్మ గురించి చెపుతూ రాజ్యశ్రీ ఇలా అంటారు.

"మా అమ్మ తినిపించిన
గోరుముద్దలు
నాకిప్పటికీ తీయని జ్ఞాపకాలు
ప్రేమతో ఆమె తినిపించిన
ఒక్కొక్క ముద్ద
జీవితంలో నేనెక్కిన మెట్లకు
పునాదిరాళ్ళు"

కొన్ని అనుబంధాలకు మాటలు చాలవు. ఇక అమ్మతోటి అనుబంధానికి ఎంత చెప్పినా ఇంకా మిగిలే ఉంటుంది. ఆ అనుభవం ఎప్పటికీ తీయని జ్ఞాపకమే కదా! అందరి జీవితాలలో అమ్మ తినిపించిన గోరుముద్దల జ్ఞాపకం జీవితమంతా నిలిచే ఉంటుంది. అయితే దాన్ని వ్యక్తం చేయడానికి భాష తెలిసుండాలి. ఆ భాష తెలిసిన కవయిత్రి కాబట్టి గొప్పగా వ్యక్తం చేశారు. పై వాక్యాలలో అమ్మ గురించి అమ్మ తినిపించిన ఒక్కో ముద్ద జీవితంలో నేనెక్కిన మెట్లకు పునాది రాళ్ళంటారు.

ఎంత ఎత్తు ఎదిగినా అమ్మ ముందు పసిపాపలమే. అది ఏ కల్మషాలు అంటనిది. మనం ఎత్తు ఎదిగి అమ్మని మరిచిపోతే మనిషితనమనిపించుకోదు. నడిచి వచ్చిన దారంతా అమ్మ తినిపించిన గోరుముద్దల వల్లేనని, ఎక్కిన ప్రతి మెట్టు అమ్మ తినిపించిన గోరుముద్దల వల్లేనని తెలపటమంటే అమ్మ పట్ల గొప్ప ప్రేమని వ్యక్తం చేయడమే, అదే చేశారు రాజ్యశ్రీ. అంతేకాకుండా

"విజ్ఞానశాస్త్రం అవపోసన పట్టిన అమ్మకు
ఏ డిగ్రీలు, డాక్టరేట్‌లు
కొలమానం కాలేవు
నా స్మృతిపథంలో నిత్యనూతనమైన
ఆమె బుజ్జగింపు మాటలు
రింగుమంటూనే ఉన్నాయి"

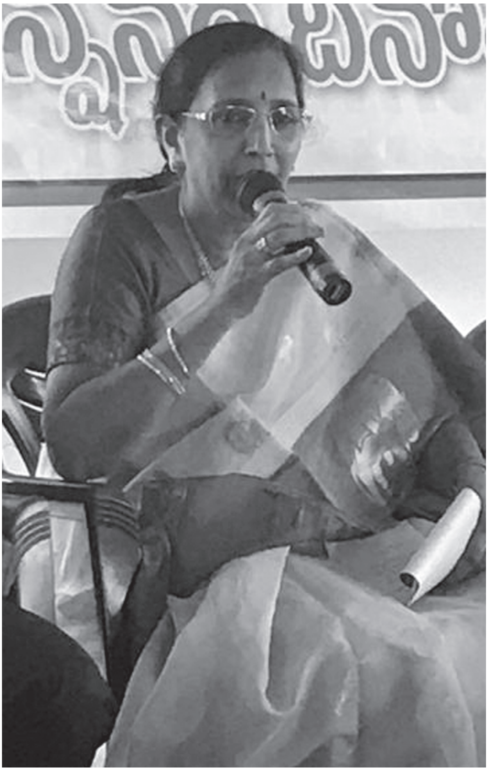

అమ్మకు పిల్లలను ఎలా పెంచాలో, పిల్ల ఎందుకు ఏడుస్తుందో తెలుస్తుంది. ఒక పసిపాప ఏడుపు వెనుక ఏముందో అమ్మకు తెలుసు. అది ఒక విజ్ఞానశాస్త్రం. దానికి డిగ్రీలతో పనిలేదు. చదువురాకున్నా అమ్మకు బిడ్డల విషయం తెలుసు. ఇది భారతీయ తల్లులకు తెలుసు. దాన్నే తెలుపుతారు రాజ్యశ్రీ. మానవీయత పట్ల, మానవ సంబంధాల పట్ల అమితమైన ప్రేమ మనకు రాజ్యశ్రీలో కనిపిస్తుంది. అయితే లోకమంతా అలా ప్రేమమయంగా ఉందా? అంటే కాలంతో పాటు మానవ సంబంధాల్లో ఎంతో వాంఛనీయం కాని మార్పులు చోటు చేసుకోవడం బాధాకరం. మానవ సంబంధాలన్నీ ఆర్థికసంబంధాలుగా మారిపోవడం శోచనీయం. అయితే స్వచ్ఛమైన మనసు కలిగిన వారికి ఇది వేదనకు గురిచేసే అంశం. అలాంటి వేదననే చెందుతారు రాజ్యశ్రీ.

"పూరేకు లాంటి
మనసు మీద
ఒక్కొక్క చితుకు పేర్చి
కొద్ది కొద్దిగా
మంట రగిల్చి
సంసారమనే

రంగుపూలద్దిన
కపటనాటకం
పరువు ప్రతిష్టల
పాకులాటలో
మౌనంగా
కాలిపోతూ
ఆశచావక
ఎదురుచూస్తున్నది
చినుకంత ప్రేమ చూపిస్తే
మళ్లీ చిగురిద్దామని"

స్త్రీ హృదయం సున్నితంగా ఉంటుంది. అందునా రచయిత్రులైన స్త్రీల హృదయం మరీ సున్నితం. అందుకు రాజ్యశ్రీ మినహాయింపు కాదు. ఎన్నో ఆశలతో సంసార జీవితంలోకి అడుగుపెడుతుంది. ఎన్నో కలలు కంటుంది. అయితే జీవితం ఊహించినదానికి భిన్నంగా ఉంటుంది. అయినా రాజీపడి జీవితాన్ని కొనసాగిస్తుంటుంది. ఇది భారతీయ సమాజంలో సహజమైనది. అనుకున్న విధంగా జీవితం ఉన్నా లేకున్నా జీవితం కొనసాగిస్తూ పోతూనే ఉంటుంది. స్త్రీ స్వేచ్ఛను కోల్పోయి ఎవరి అదుపాజ్ఞలలోనో జీవితం గడిచిపోతుండటం స్త్రీని బాధించే విషయం. ఎదురుతిరగలేదు. పరువు ప్రతిష్టల పాకులాటలో కాలిపోతూ సంసారం సాగిస్తుంది. అయినా ఏదో ఒక చిన్న ఆశ. ఆ ఆశే, ఆమెను నడిపిస్తుంది. అదే చెపుతారు రాజ్యశ్రీ భారతీయ స్త్రీల పక్షాన నిలబడి. ఇది స్త్రీ వాద రచయిత్రులకు తీసిపోని విధంగా వెల్లడిస్తారు.

చలం స్త్రీలు వంటింటికే పరిమితమై, తమ మనస్సులోని భావాలను అణిచిపెట్టుకొని జీవితాన్ని నిస్సారంగా గడిపేస్తుంటారనేది తన రచనల్లో చూపి స్తాడు. ఎప్పుడో స్త్రీ వాదమనే భావనే లేని రోజుల్లో తమ అస్తిత్వాన్ని కాపాడు కోవడానికి ఎంతకైనా తెగించమంటాడు. అయితే ఇక్కడ చలం భావాల్ని ఆమె వ్యక్తం చేయకపోయినా స్త్రీ పడే బాధల్ని చూపించడంలో రాజ్యశ్రీ పూర్తి సఫలతే చెందారు. ఇది ఆకాశంలో సగభాగమైన స్త్రీల పక్షాన నిలబడి వినిపించిన స్వరం. స్త్రీలు రేపు బాగుంటుందని ఒక చిన్న ఆశతో జీవిస్తారు. ఆ ఆశని పై కవితలో ఆమె చూపిస్తారు.

జీవితానుభవాలు కవిత్వమై ప్రవహిస్తాయి. కవులలో ఉన్న ప్రతిభకు పదునుపెడతాయి పుస్తకాలు. కొత్త విషయాలను తెలియజేస్తాయి. నిరంతర, అధ్యయనం వల్ల సాహిత్యం పరిపక్వమవుతుంది. అలాంటి అధ్యయనం మనం రాజ్యశ్రీలో గమనించగలం. ఆ అధ్యయనం వల్ల కలిగిన అనుభవంతో ఒక చోట ఇలా అంటారు.

"పుస్తకానికి
జీవితానికి
అవినాభావ
సంబంధం
అక్షరాలతో
జీవితలక్ష్యాలకు
గవాక్షాలు తెరుస్తుంది పుస్తకం"

అని జీవితం ఉన్నతంగా, ఆదర్శవంతంగా సాగిపోవాలంటే అధ్యయనమూ అవసరమే. అందుకే పుస్తకాన్ని ఒక స్నేహితునిగా భావించి నడుస్తుందీ కవయిత్రి. అంతేకాకుండా ఈ కవయిత్రిలో తాత్వికతా పాళ్ళు కూడా ఎక్కువే. ఈమె రాసిన అనేక కవితల్లో తాత్వికత మనకు గోచరిస్తుంది.

అందుకే 'పుస్తకసారం' కవిత ముగింపులో

"ఆఖరి పేజీలాంటి
ఆఖరి మజిలీని
ఆ పరాత్పరుడికి అర్పణ కావిస్తూ
అర్థవంతంగా జీవించాలి
ఇదే పుస్తకసారం" అని ముగిస్తుంది. సంస్కృతి, సాంప్రదాయాల పట్ల ఈమెకు మక్కువ ఎక్కువ. యోగిపుంగవులు అనాదిగా బోధిస్తూ వస్తున్న ఆధ్యాత్మిక భావాలు కూడా ఈమెలో ఎక్కువే.

రాజ్యశ్రీలో సామాజిక బాధ్యత కలిగిన కవయిత్రిని గమనించగలం. జనం ఆశలు ఎలా ఉంటాయో, వాస్తవాలు ఎలా నేర్పుతాయో తెలిసిన కవయిత్రి రాజ్యశ్రీ. చిన్న విషయాన్నే తెలిపినా అది వాస్తవానికి అద్దం పడుతుంది.

లక్షకే కారని/టాటా పూరిస్తే/జనమంతా/ఎగబడ్డారు/బిలబిల/లాటరీలో/మొదట/తమకే/రావాలని/ఎదురుచూపుల/తహతహ/కారైతే చౌకగా/వచ్చింది కానీ/ పెట్రోధరల/మంటలు చూసి/గిలగిల/ గుంతలమయమైన/మహానగర/రహ దారుల్లో/ఏకీలుకాకీలు/ఊడోస్తుందేమోనని/విలవిల.

ఇది అత్యంత వాస్తవికతతో కూడిన విషయం. నగరంలో నివసించే వారికి అనుభవమైన విషయం. పాఠకుడు ఆమె చెప్పినది ఎంత వాస్తవమో ఇట్టే గ్రహించగలడు. మార్మికంగా చెప్పి అదేమిటో అర్థం కాక పాఠకుడు గందరగోళంలో పడే పరిస్థితి మచ్చుకైనా ఆమె కవిత్వంలో ఉండదు.

సమాజపు పోకడలపై ఆమెకు పూర్తి అవగాహన ఉంది. మనం సమా జపరంగా కొన్ని కట్టుబాట్లను ఏర్పరుచుకొని సంఘజీవనం సాగిస్తున్నాము. అనాచారాలను ఖండిస్తాం. హక్కులు, బాధ్యతలు ప్రతి పౌరుడికి కల్పించే విధంగా చట్టాలను రూపొందించుకొని సాగిస్తున్న జీవనం మనది. అయితే చేసుకున్న చట్టాల ప్రకారం నడుస్తున్నదా దేశం అంటే లేదనే సమాధానమొస్తుంది. ఈ దేశంలో బాల కార్మికులు ఉండకూడదనీ ఒక చట్టాన్ని చేసుకున్నాం. మరి దాని అమలు తీరు ఎలా ఉందో రాజ్యశ్రీ ఒక కవితలో చెపుతారు.

"చట్టాలెన్నున్నా
అవి అయిన వాళ్ళకి చుట్టాలే!
వెట్టిచాకిరీ చట్టం ఉంది
కానీ బంగ్లాలో చాకిరీ నుండి విముక్తి లేదు
కడుపునిండా అన్నం తిన్నది లేదు
వంటి నిండా బట్టకట్టినది తెలీదు
దొరలకు ఎక్కసమై పారేసిన
బిర్యానీ పొట్లాల కోసం
కుమ్ములాడుకుంటూ
కుక్కలతో పోటీపడుతున్న
అనాథలం మేము–బాలకార్మికులం మేము"

అని వేదనగా పలుకుతారు రాజ్యశ్రీ. రోజూ మనం చూస్తున్న దృశ్యాలను వింటున్న విషయాలను మనకు కవిత్వంలో చూపిస్తారామె. ఈ కవితనే కొనసాగిస్తూ పగలంతా

చిత్తు కాగితాల వేట/రాత్రికి చెత్తకుండీల మాటున/బిక్కు బిక్కుమంటూ/వీధి కుక్కల పక్కన/ ఒకింత చోటు చేసుకొని/గోనెసంచిలో కాళ్లు ముడుచుకొని/కునుకుతీసే/అనాథలం మేము–బాలకార్మికులం మేము అంటారు.

దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చి ఆరున్నర దశాబ్దాలు దాటినా దేశంలోని దారిద్ర్యం అలానే ఎందుకుందో పాలకులు ఏనాడూ ఆలోచించిన పాపాన పోలేదు. అనేక రుగ్మతలతో దేశం విలపిస్తుంటే ఒకవర్గం విలాసాలలో మునిగి తేలుతుంది. ఈ దేశం అధోగతిపాలు కావడానికి పాలకులే కదా కారణం. ఉన్నవాడు ఇంకా ఇంకా దోచుకుని కుబేరులవుతుంటే లేనివాడు మరింత బికారిగా మారిపోవడం ఈ దేశంలో జరుగుతున్నది. ఇది ఒక పార్టీవారు చేస్తు న్నది కాదు. అన్ని పార్టీలు దీనికి బాధ్యత వహించవలసినదే.

మనం ఎటు పయనిస్తున్నామో, ఏ తీరంవైపునకు చేరతామో తెలియని పరిస్థితి నెలకొని ఉన్నది. దారెంట నడుచుకుంటూ వెళుతున్నప్పుడు అనేకానేక దృశ్యాలు మనకు ఎదురుపడుతుంటాయి. మనం చూసీచూడనట్లు వెళ్లిపోతుం టాము. అయితే నిత్యం మనకు తారసపడుతుంటారు. చెత్తకుప్పల దగ్గర కాగి తాలనేరుకుంటూ ఒక గోనెసంచితో పిల్లలు తారసపడతారు. ఈ దేశపు ప్రగతికి అది ఒక నిదర్శనం. అలాంటి దృశ్యాలను చూసినప్పుడు రాజ్యశ్రీ లాంటి కవయిత్రి వేదనగా అక్షరరూపంలో వారి బాధను మనకు చూపిస్తారు. అదే మనం పై కవితలో గమనించగలం.

"అమ్మ ఎవరో తెలియదు
అయ్య ఎవరో తెలియదు
తెలిసిందల్లా
పేగులు మెలేసే ఆకలి ఒకటే
పొట్టనిండటం కోసం
వీపునమూటలు మోస్తే"

ఇలా సాగుతుందీ కవిత. అట్టడుగు వర్గాల పట్ల ఆమెకు ఒక సానుభూతి ఉంది. అందుకే అక్కడక్కడ వారి ఆకలికేకలు ఆమె కవిత్వంలో మనకు తారసపడతాయి. ఏమిటీ దేశం, ఏమిటీ బ్రతుకులు అని ఆలోచింపజేస్తాయి.

మరో కవితలో మనకు భారతదేశం ఎలా ఉందో కనిపిస్తూ ఉంది.

ఆరుపదులు దాటిన/స్వతంత్ర్య భారతం/ఏ.కె.47అండతో జెండా ఎగురుతుంది/ ప్రజాస్వామ్యం/బంధువులతో నిండి/రాచరికాన్ని తలపిస్తోంది అని ఒక బలమైన స్వరాన్ని వినిపిస్తారు. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిందా! వస్తే ఎక్కడుంది అని మనం ప్రశ్నించుకోవాల్సిన రీతిలో రాజ్యశ్రీ వ్యక్తం చేసినది అక్షరసత్యమే కదా! ఆమె రాసిన ఈ కవిత ఈ దేశపు పరిస్థితికి అద్దం పట్టింది. ఈ కవితను ఇక్కడ పూర్తిగా ఇవ్వడం సముచితమనుకుంటాను. ఎందుకంటే పాఠకులు రాజ్యశ్రీ కవిత్వంపై ఒక అంచనాకు రావడానికి ఇది ఎంతో ఉపయోగపడుతుందని నేను భావిస్తున్నాను.

వ్యవసాయం వెన్నుముక/ అయిన దేశం/రైతుల ఆత్మహత్యల/నిల యంగా మారింది/ ప్రాంతీయ, భాషా, వర్గ/పోరాటాలతో/జాతి నిర్వీర్యమవు తోంది/ఎవరు గెలిచినా/ ఒరిగేదేముందని/ఓటువేయడానికి నిర్వేదం/ద్రవ్యోల్బణం పెరిగిందని/కరువుభత్యం/ పెరుగుతూపోతోంది/సంచులతో డబ్బుపట్టుకెళితే/దోసి లితో సరుకు వస్తోంది/ విదేశీ జబ్బులు దిగుమతయి/జనం మృత్యువాతపడు తున్నారు/జాతీయ, అంతర్జాతీయ/ముష్కరుల దాడికి/అమాయకులు బలవుతు న్నారు/అరవై ఏళ్ళలో/అరవై కోట్ల జనాభాను పెంచుకున్నాం/ఉప్పు సత్యాగ్రహం చేసిన/ గాంధీని మరిచిపోతున్నాం/'కంది' వందకు అమ్ముతున్నా/'గాడ్'సేల కొమ్ము కాస్తున్నాం/ఎక్కడుంది లోపం?/ఏమిటి మన కర్తవ్యం?/ రండి!ఒక్కటై కదలండి అంటూ పిలుపునిస్తారు రాజ్యశ్రీ. ఇదే కవితను కొనసాగిస్తూ...

ఓటు బలంతో/రాజకీయ ప్రక్షాళన కావిద్దాం/వర్గవైషమ్యరహిత/సమాజా నికి నడుం కడదాం/నల్లబజారును/నడిరోడ్డులో ఎండగడదాం/వేతనపెంపుకాదు/ధరల నియంత్రణకు/పాటుపడదాం/తులసి మొక్క వైద్యంతో/'స్వైను'ను తరిమి కొడదాం/కిరాతక 'కసబ్'లను రూపుమాపుదాం/మనజనవే మనబలముగా/జాతిపిత నేర్పిన/ అహింసావాదాలతో/ప్రపంచశాంతి/సారథులమవుదాం. ఈ దేశంలో ఎన్ని రుగ్మతలు ఉన్నాయో ఈ కవిత ద్వారా గ్రహించవచ్చు. అయితే అన్ని రుగ్మతలపై పోరాటం చేద్దామని పిలుపునిస్తారు రాజ్యశ్రీ. ఇది అవసరమైన చర్య. రైతుల ఆత్మహత్యలు మొదలుకొని

అక్కినేని నాగేశ్వరరావు, జయసుధ గార్లతో

అనేకానేక విషయాలను ఈ కవితలో చర్చించారు. ఈ దేశంలో జరిగిన జరుగుతున్న అనేకానేక విషయాలను ఎప్పటి కప్పుడు పరిశీలిస్తూ వాటిపై స్పందిస్తూ అక్షరాయుధాల్ని ఎక్కుపెట్టి కదులుతారు రాజ్యశ్రీ. ఆమెలో ఉన్న చైతన్యం ఆమె కవిత్వంలో కనిపిస్తుంది.

రాజకీయాల పట్ల ఆమెకు అవగాహన ఉంది. సమకాలీన కవులు రాజకీయాలపై స్పందించి సాహిత్య సృజన చేయడం సహజమైనదే. మనచుట్టూ జరుగుతున్న సంఘటనలపైనా స్పందించడం చూస్తున్నదే. అలాంటి స్పందన రాజ్యశ్రీగారిలోనూ మనచూస్తాం.

'మళ్లీమొదలయింది
ఎన్నికల హడావిడి
నాయకులకు సరిగా
నటించడం రాదేమోనని
నటులంతా నాయకులవడానికి
క్యూ కట్టారు'

అంటూ ఒక వ్యంగ్యకోణాన్ని ఆవిష్కరిస్తారామె. అలాగే

'ఏ పార్టీని గెలిపించినా ఏమున్నది ఘనత
పదవి వచ్చాక నేతలందరిదీ ఒకే బాట
సగటు ఓటరు ఎదురుచూస్తున్నాడు
ఆశగా
వర్గవైషమ్యాలు లేని సమాజం కోసం
రక్తపాతం లేని ఎన్నికల కోసం
భరతజాతి పురోగతే నా ఏజెండా
అనే నాయకుడి కోసం'

అంటారు. రాజకీయాలు ఎంత కలుషితమైపోయాయో మనకు తెలిసిందే. పార్టీల నాయకులు ఎజెండాలన్నీ ఒక్కటే. పార్టీలను రాజకీయనాయకులను చూసి ప్రజలు అసహ్యించుకునే పరిస్థితి నేడు ఉన్నది. ఏ పార్టీని గెలిపించినా ప్రజలకు ఉపయోగమేమీ లేదనే గ్రహింపునకు ప్రజలు ఎప్పుడో చేరుకున్నారు. ఆ కోణంలో తన కవితను నడిపారు రాజ్యశ్రీ. ఇది కవుల కనీస బాధ్యత. ఆ బాధ్యత నుండి ఆమె ఎప్పుడు తప్పుకు పోలేదు. ఈమెలో ఒక ఆశావహ దృక్పథం కూడా మెండుగానే ఉంది. అది ఆమె కవిత్వంలో మనకు అక్కడక్కడా గోచరిస్తూనే ఉంటుంది. అలాంటి ఆశావహ దృక్పథం కూడా అవసరమైనదే. దాన్నే కవితాత్మకంగా తెలియజేస్తుంది రాజ్యశ్రీ.

కార్యేషుదాసి నుంచి/శయనేషురంభ వరకు/ అన్ని పాత్రలు నీవే అంటూ స్త్రీ పక్షపాతిగా, ఒక స్త్రీగా స్త్రీల బాధల్ని చూస్తున్న కవయిత్రిగా ఆమె రాసిన ఒక కవిత ఆలోచింపజేస్తుంది.

రోడ్లు పూడ్చినా/రోదసిలో నడచినా/ప్రతిభనీదే
అశ్లీల పోస్టర్లు చింపాలన్నా/అయేషాకి న్యాయం జరగాలన్నా/తెగువనీదే
సంతూరు సబ్బయినా/బాగ్‌పైపర్ విస్కీ అయినా/అట్టమీద బొమ్మనీదే/
సామాజిక రచనలకైనా/బుల్లితెర సీరియల్స్‌కైనా/కథా వస్తువు నీవే
పబ్బుల్లో స్టెప్పులకైనా/భగవంతుని భజనలకైనా/ఆలంబన నీవే
బెల్టుషాపు ముయ్యాలన్నా/కుళ్లాయి నీళ్ళు రావాలన్నా/పోరాటం నీదే

అంటూ స్త్రీ నిర్వహించే వివిధ పాత్రలను మనకు చూపిస్తారు. ఈకవిత చివరలో ఇన్నింటికి కారణభూతివైనా/మెప్పుకోలుకి ఎదురుచూడని కర్తవ్యపరాయణత నీది/కర్మఫలత్యాగివి నీవు అని స్త్రీ ఔన్నత్యాన్ని చాటి చెప్పుతారు.

ఒక స్త్రీగా స్త్రీల పట్ల ఆమెకు సానుభూతి ఉంది. అది ఆమె కవిత్వంలో అక్కడక్కడా కనిపిస్తుంది. **రాజ్యశ్రీ ఒక వాదానికో లేక ఒక ఇజానికో కట్టుబడి కవిత్వం రాయదు. అన్నిటికీ మించి అడుగడుగునా ఆమె కవిత్వంలో మానవతా వాదం మాత్రం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది.** కొన్ని ఊహలు, కొన్ని కలలు, కొన్ని వాదాలు, కొన్ని బేధాలు అనేకానేక ఆలోచనలు, పరిష్కారాలు ఆమె కవిత్వం నిండా పరుచుకుంటాయి. ఆమె ఆలోచనా పరిధి విస్తృతమైనది. ఏవో కొన్ని ఆలోచనలకు పరిమితమైన కవిత్వం ఆమెది కాదు. అన్నీ ఆమెకే కావాలి. అటువంటి కవిత్వం కాబట్టి వస్తు విస్తృతి ఆమె కవిత్వంలో కనిపిస్తుంది. కవిత్వం ఎక్కడన్నా పలుచబడ్డట్టు కనిపించినా ఈ రచయిత్రి చెప్పదలుచుకున్నది. ఏమిటో సూటిగా పాఠకుడికి తగులుతుంది. మానవసంబంధాలు రోజురోజుకు మృగ్యమవుతున్న దృశ్యమొకటి నేడు మనకు కనిపిస్తుంది. పెంచి పెద్ద చేసిన తల్లిదండ్రులను పిల్లలు నిర్లక్ష్యం చేయడం ఎంతో బాధాకరం. పెద్దవారై పోయిన వారి పట్ల పిల్లలు పట్టించుకోకపోవడం, నిరాదరణకు గురిచేయడం ఎంతో శోచనీయం. అటువంటి ఒక సందర్భాన్ని తన అక్షరాలతో మన ముందుంచా రొకచోట రాజ్యశ్రీ.

పుట్టింటి అరణంగా
నాకిచ్చిన ఇంటిస్థలం
కొండంత ప్రేమతో
కొడుకు పేర రాశాను

పెద్ద భవంతి వెలిసింది
ఇద్దరూ ఉద్యోగం చేస్తే గానీ
గడవని రోజులంటూ
ఉద్యోగస్తురాలిని
కోడలిగా తెచ్చాడు
ముద్దుమురిపాలతో
మనుమలను పెంచి పెద్ద చేశాను
జీవితంలోని ఆఖరిమజిలీకి
దగ్గరయ్యాను
ఇంటి మహారాణిలా
వెలిగిన నాకు
పాతసామానుగదిలో
ఒకింత చోటు గిరగీసి మరీ ఇచ్చాడు

అంటూ వేదనగా పలుకుతారు. ఇది ఒక బాధాకర సన్నివేశం.

'నేను పోయాక
పున్నామనరకం నుండి
విముక్తి కలిగిస్తాడనుకున్నా
బ్రతికుండగానే నరకబాధలు
రుచి చూపించాడు
ఆకలేసి ఏడిస్తే పాలిచ్చి లాలించిన నేను
కడపటికి
రెండు కన్నీటి బొట్లకు నోచని తల్లిని'

ఇలాంటి కవితలు చదివినప్పుడు మానవత్వం ఉన్న ఎవరికైనా హృదయం ద్రవిస్తుంది. రెండు కన్నీటి బొట్లు అటువంటి తల్లులకోసం జారవిడుస్తారు. ఇటువంటి కవితలను రాసిన రాజ్యశ్రీలో ఒక మానవతావాది మనకు కనిపి స్తారు. కవిత్వానికి ఒక సార్ధకత ఉంటుంది. అటువంటి సార్ధకతను సాధించే గుణం ఆమె కవితల్లో మనకు కనిపిస్తుంది.

పల్లెటూర్ల పట్ల అమితమైన ఇష్టత కూడా ఈ కవయిత్రిలో మనం గమనించగలం. ఆమె పట్నంలో ఉండవచ్చును గానీ ఆమె మనసు పల్లెంత స్వచ్ఛంగా ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. అది ఆమెకు స్వతహాగా అబ్బిన గుణం.

'పల్లె రమణీయత
నాగరికతకు తెలియని
సొగసుల ప్రకృతిమాత
మదిని పులకింపజేసే
సోయగాల దృశ్యమాలిక' అంటూ పల్లె అందాలను మనకళ్ళకు చూపిస్తా రొక కవితలో. ఎన్నెన్నో భావపరంపరలు రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలో కనిపించి మనల్ని ముగ్ధులను చేస్తాయి.

"ఎంతసేపూ సీరియస్ కవిత్వమేనా?. మధ్యమధ్యలో హాస్యమూ వెదజల్లాలి. హాస్యం వెనుక సీరియస్‌నెస్ ఉంటుంది. కానీ ఆహ్లాదపరుస్తూ గుణపాఠం చెప్తుంది. దీనికి రాజ్యశ్రీగారి ఈ కవిత చూడండి.

"రంభలాంటి
భార్యకోసం
వెతుకులాటలో
యవ్వనం కరిగినీరైయింది
దిగులుతో బట్టతల వచ్చేసింది
ఇంకో బట్టతలను పెళ్ళిచేసుకొని
జీవితంలో పడ్డాడు రాజీ..."

అమ్మమీద, తెలుగు భాషమీద రాసిన కవితలు పదేపదే చదివింపజేస్తాయి. సచివాలయం అంటే చాలామందికి కోపం, చిరాకు ఏ ఫైలూ నడవదనీ, నడిచినా 'నత్తనడక'అనీ అనుకుంటాం. కానీ పీతకష్టాలు పీతవి అన్నట్టు సచివాలయ సిబ్బందికీ కష్టాలున్నాయి. వీటిని మనకు తెలియజేస్తూ ఓ కవిత రాశారు రాజ్యశ్రీగారు. ఇలా సరదాగా కొన్ని, చమత్కారంగా మరికొన్ని, ఆవేదనతో ఇంకొన్ని రాశారు. కాసేపు మంచిని గురించి ఆలోచింపచేసి 'ఖుషీ'కలిగించడమే ఈ కవితల ఉద్దేశ్యం అంటూ రాజ్యశ్రీ రాసిన 'ఊహల వసంతం'కవితా సంపు టికి రాసిన ముందుమాటలో ద్వానా శాస్త్రిగారు రాజ్యశ్రీ కవిత్వాన్ని విశ్లేషించారు. రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలో అనేకానేక విషయాలు మనకు కనిపిస్తాయి. చిటపటలు శీర్షికతో రాసిన చిన్న కవితలు ఆమె ఆలోచనా పరిధి ఏమిటో అవగతమవుతుంది.

'ముసుగు వేస్తే ఉక్కపోత
ముసుగు తీస్తే దోమవాత
తీసివేసే లోపల
కోడికూత'

మధ్యతరగతి జీవుల కష్టాలు ఎలాంటివో హాస్యరసం రంగరించి మనకు అందిం చారు. దీనిలో హాస్యం ఎంత ఉందో వాస్తవం కూడా అంతే ఉంది.

'ఒక్కరితో ఆపేసరికి
యమలోకంలో క్యూ పెరిగి
ఒకే కాన్పులో
నలుగురు జన్మిస్తున్నారు'

కుటుంబ నియంత్రణ మీద వ్యంగ్యబాణాన్ని సంధించి హాస్యాన్ని పండించారు.

'హైటెక్ బస్టాండ్లు
పగటిపూట పండ్ల దుకాణాలు
రాత్రిపూట బిచ్చగాళ్ళ ఆవాసాలు
ప్రయాణీకులు ఎప్పుడూ రోడ్డుమీదే'

నగరాలలో రోజూ మనం చూస్తున్న విషయమే ఇది. అయితే ఆమె చెప్పిన విధానం ఎంతగానో ఆకట్టుకుంటుంది.

'బ్యాంక్ కౌంటర్ ముందు
బిచ్చగాడు
అతడు జమకోసం
నేను లోనుకోసం'

ఇలాంటివి ఇప్పుడు కామనైపోతున్నాయి. ఆ మధ్య బెంగళూరులో చెత్తకుప్పలో లక్షరూపాయలకు పైగా చిల్లర దొరికింది. పోలీసులు విచారణ జరిపితే అదంతా బిచ్చమెత్తుకునే వ్యక్తివని తేలింది. రాజ్యశ్రీగారు పైన రాసిన కవిత ఆ సంఘట నను గుర్తుచేస్తుంది. కాల ప్రభావాలు కవిత్వంలో ఎప్పుడూ ప్రతిఫలిస్తూనే ఉంటాయి. సమకాలీనతకు దూరంగా రాసే కవిత్వం కాలంలో కలిసిపోతుంది తప్ప అది నిలిచి ఉండదు. అయితే రాజ్యశ్రీగారి కవిత్వం సమకాలీనత ప్రతి ఫలిస్తూ ఆకట్టుకుంటాయి.

'ట్యాంక్‌బండ్
అందాలు తిలకిస్తున్నా
చుట్టూరా
ఆకలిచూపులు'

ఇటువంటివన్నీ ఒక్క ట్యాంక్‌బండ్ మీదే కాదు ఎక్కడైనా కనిపిస్తూనే ఉంటాయి. స్త్రీలకు రక్షణ లేకుండా పోయింది. దుర్మార్గమైన పరిస్థితుల్లో సమాజముంది. దాన్ని పై కవితలో చూపించారు రాజ్యశ్రీ.

'ప్రజల జ్ఞాపకశక్తి
తాత్కాలికం
నిన్నటి రౌడీని
నేడు నాయకుడిని చేస్తున్నారు'

అందుకే రాజకీయాలు ఇంతగా దిగజారిపోయింది. నలుగురు ఎన్నికల్లో పోటీచేస్తే నలుగురూ ఒకే బాపతుగా కనిపిస్తున్నారు. ప్రజలు ఓటు ఎవరికి వేయాలో అర్థంకాని పరిస్థితి నెలకొని ఉంది. చేసేది ఏమీ లేక ఎవరో ఒకరిని గెలిపిస్తారు. ఆ గెలిచినవాడు ప్రజలకు చేసేది ఏమీ ఉండదు. తొండ ముదిరితే ఊసరవెల్లి రౌడీ ముదిరితే రాజకీయనాయకుడు అంతే. దీన్ని అంతం చేయాల్సి ఉంది. ఆ మార్పును కోరుకుంటూ కవులు కలాలు కదపాల్సి ఉంది.

"మస్తిష్కం/మహామేధావి
కునుకుపడితే/చాలు
గవాక్షం/తెరుచుకొని
లోకాలన్నీ/చుట్టపెట్టి/వస్తుంది
మెలకువ/వచ్చి/కనులు/తెరిచేసరికి
బుద్ధిమంతురాలిలా/నా వశంలో/వున్నట్టు/నటిస్తుంది"

ఇలాంటి కవితలెన్నో రాసిన రాజ్యశ్రీ అనేక పురస్కారాలను పొందారు. ఈమె ప్రతిభకు గుర్తింపుగా జి.వి.ఆర్ ఇంటర్నేషనల్ నిర్వహించిన కార్యక్రమంలో డా॥సి.నారాయణరెడ్డి గారిచే కళాపురస్కారం, 'గుండెచప్పుళ్ళు' పుస్తకావిష్కరణ సందర్భంగా ఆంధ్రప్రభ నాటి ఎడిటర్ పి.విజయబాబు చేతులమీద సన్మానం, విశ్రాంత గవర్నర్ (కర్నాటక, హిమాచల్‌ప్రదేశ్) డా॥పి.రమాదేవి గారిచే సత్కారం, డా॥రమణాచారిగారిచే సన్మానం, భారత భాషా భూషణ్ వంటివి ఎన్నో ఉన్నాయి. ఒక ప్రతిభావంతురాలైన కవయిత్రిగా ఆమె పేరు సంపాదించుకున్నారు. కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు సచివాలయంలో ఉన్నత పదవిలో ఉంటూ ఎన్నో సాహిత్య కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. ఎందరెందరో ప్రముఖులను

కుటుంబ సభ్యులతో

ఆహ్వానించి సభలు నిర్వహించారు. వారిని సత్కరించారు. నిరంతరం సాహిత్యంతో అనుబంధం కొనసాగిస్తున్నారు.

అప్పట్లో రెవెన్యూశాఖ ముఖ్యకార్యదర్శి, ప్రస్తుత తెలంగాణా ప్రభుత్వ సలహాదారు డా॥కె.వి.రమణాచారిగారు రాజ్యశ్రీ రాసిన వెన్నెలమెట్లు కవితా సంపుటిలో ఇలా అంటారు.

పక్షి
తనువాలిన చెట్టును గానీ
కొమ్మను గానీ
నమ్ముకోదు
తన రెక్కలను తప్ప
పక్షి
శ్రామికునికి సంకేతం
రెక్కలకవీ అంతే!

శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ/ కవయిత్రిగా, రచయిత్రిగా/ కావ్యకర్తగా, కార్యకర్తగా/ సెక్రటేరియట్ ఉద్యోగుల్లో/చాలామందికి తెలుసు.

సముద్రం/ఎన్ని ఆటుపోట్లున్నా/దాటదు/తీరం/దాంపత్యమూ/ అంతే ఆలూమగల మధ్య/ఎన్నో భేదాభిప్రాయాలున్నా/ఎంత విభేదమున్నా/సముద్రంలా చెలియలికట్ట/ దాటకుండా ఉన్న దాంపత్యమే/దాంపత్యమన్న శ్రీమతి రాజ్యశ్రీగారి/ కవితలోని భావం ఎందరికో అనుభవైక వైద్యం.

కొలిమిలో/కాలుతున్నా

వ్యక్తిత్వం/ఉన్నతంగా

మేలిమి/బంగారం

కొలిమిలో కాలినప్పుడే/బంగారం పసతేలుతుంది/ మేలిమి బంగారంగా రాణిస్తుంది, పసిడి మిసిమిని వెదజల్లుతుంది/ఎదురుదెబ్బలెన్నెన్నో తట్టుకున్న/ మనిషి వ్యక్తిత్వమూ అంతే/ పిండితార్థం సులభం/ ఇలా ఎన్నెన్నో, తమ కవితల ద్వారా ఎగిరే రెక్కల్తో భావాంబర వీధిలో/ పాఠకులను విహరింపచేయడమే శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ లక్ష్యం కాబోలు, తమ లక్ష్యసాధనలో/ శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ ఎంతవరకూ కృతకృతురాలయిందో/ మీరూ ఈ వెన్నెల మెట్లపై/ మీ పదంపదం కలిపి చూడండి అంటూ డా॥ కె.వి.రమణాచారిగారు రాజ్యశ్రీ కవిత్వం గురించి తెలుపుతూ ఆయన కూడా కవిత్వం చెప్పారు. ఇది రాజ్యశ్రీ గారికి ఆయనిచ్చిన కితాబు. మరో కవిత చూద్దాం.

'చెట్టు భూదేవి పురిటిబిడ్డ

పిట్ట ఆకాశానికి ముద్దుబిడ్డ

చలనంలేని చెట్టుకి

చెరించే పిట్టను చూస్తే ముచ్చట

అందుకే తన గుండెను తొలిచి

గూడుకట్టింది దానికి'

ఒక అద్భుతమైన భావన. చెట్టును భూదేవి పురిటిబిడ్డ అనటం, పిట్ట ఆకాశానికి

ముద్దుబిడ్డ అనటం ఇంతవరకూ ఎవరూ అని ఉండలేదు. ఇటువంటి భావనలే రాజ్యశ్రీగారిని కవయిత్రిగా ఒక మెట్టుపైకి ఎక్కిస్తాయంటే అతిశయోక్తి కాదు. అపారమైన పరిశీలనా శక్తి వల్లనే ఇటువంటి భావనలు వస్తాయి. ఆమెకు ప్రకృతి పట్ల గల అపార ప్రేమను ఇలాంటి కవితల వల్ల తెలుసుకోవచ్చు.

నాటి పశుసంవర్ధక శాఖామాత్యులు, నేటి ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభా ఉపసభాపతి మండలి బుద్ధప్రసాద్ రచయిత్రి రచనల గురించి ప్రస్తావిస్తూ– "శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ రాసిన "గుండెచప్పుళ్లు" నానీలు చూశాను. సచివాలయంలో డిప్యూటీ సెక్రటరీగా బాధ్యతలు నెరపుతూనే సాహిత్యాభిలాష కలిగి ఉండటం ఆమె ఉత్తమాభిరుచికి నిదర్శనం. ఇందులో కొన్ని మెరికల్లాంటి నానీలు, నా దృష్టిని ఆకర్షించాయి. మచ్చుకు

"సేదతీరుదామని
పల్లెకు వెళ్లే
బాంధవ్యం
కృత్రిమంగా నవ్వింది"

"కలం చిన్నదే
దాని గళం
జాతి యావత్తునూ
చేస్తుంది జాగృతం"

"చెత్తకుండీల్లో
చిత్తుకాగితాలే కాదు
పిల్లలు కూడా
దొరుకుతున్నారు"

"గారాలపట్టి ఆమె
పుట్టింట
పెళ్లికాగానే మరమనిషి
మెట్టినింట"

ఇట్లా రాస్తూపోతే ఎన్నో ఉన్నాయి. రాజ్యశ్రీ గారి నానీల్లో దేశభక్తి, రాజకీయ

స్పృహ, భగవద్భక్తి, ఆధ్యాత్మిక చింతన, స్త్రీవివక్ష, ఆత్మాభిమానం వంటి ఎన్నో అంశాలు చోటు చేసుకున్నాయి. విభిన్న విషయాల మీద ఆమెకుగల అవగాహనకు ఈ నానీలు అద్దం పడుతున్నాయి. భావం పదునైన బాణంగా సూటిగా మనసుకు తగులుతుంది.

రచనా వ్యాసంగానికే పరిమితం కాకుండా రాజ్యశ్రీగారు "చేతన" సచివాలయ సారస్వత వేదిక కార్యవర్గంలో ముఖ్యభూమికను పోషిస్తూ సచివాలయ ఉద్యోగులలో సాహిత్యాభిలాషను పెంపొందిస్తూ, వారిని ప్రోత్సహించడం అభినందనీయం. ఉత్తమ సాహిత్యాభిరుచి గల రాజ్యశ్రీగారి కలం నుంచి మరిన్ని రచనలు రావాలని ఆశిస్తున్నాను అని అంటారు బుద్ధప్రసాద్‌గారు.

తెలుగు భాష పట్ల రాజ్యశ్రీగారికి అమిత అభిమానం. మాతృభాష పట్ల నేటితరం చూపుతున్న చిన్నచూపునకు వేదన చెందుతారు. ప్రభుత్వాలు భాషను గౌరవించాల్సిన సమయంలో పట్టించుకోకపోవడం మనం చూస్తున్నదే. ఇంగ్లీషు చదువుల వ్యామోహంలో నేటితరం కొట్టుకుపోతున్నది. ప్రతి ఒక్కరు మాతృభాషను గౌరవించాలని ఆమె కోరుకుంటారు. భాష పట్ల అభిమానంతో 'గువ్వలచెన్నా' అనే ఒక కవితను రాశారు రాజ్యశ్రీ.

పల్లె నుండి పట్నానికి పయనం
మాతృభాషతో వియోగం
ఆంగ్లభాషతో సంయోగం
అపుడే మరిచెను తెలుగుదనం-ఓ గువ్వలచెన్నా

తెల్లవాడి రాజ్యం
తెల్లారి ఏళ్ళు గడిచినా
తెలుగుభాషకు
పట్టలేదు రాజభోగం-ఓ గువ్వలచెన్నా

మాతృభాషయందు
మాట్లాడిన చిన్నచూపు
ఆంగ్లమున సంభాషించిన
మిక్కిలి వినయము చూపు-ఓ గువ్వలచెన్నా

అంటూ తెలుగు భాష ఎలా నిరాదరణకు గురి అవుతున్నదో తెలియజేస్తారు. పక్క రాష్ట్రమైన

లండన్ నగరంలో 4వ ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలో

'తమిళనాడు'లో వారి మాతృభాష పట్ల వారికి గల గౌరవం తెలుగు వారికి లేకపోవడం దురదృష్టం. సాహిత్యం పట్ల అక్కడి ప్రభుత్వాలు ఎంతగానో ఆదరించడం కనబడుతుంది. మన దగ్గర అటువంటి ఛాయలేమీ కనపడవు. ఒక విషయం గమనించాల్సి ఉంది. తమిళనాడు ప్రభుత్వం తమిళనాడులోని తెలుగు స్కూళ్లను మూసివేయాలని ఇటీవల నిర్ణయించింది. మన ప్రభుత్వాలు దాని గురించి పట్టించుకున్న దాఖలాలు లేవు. అది భాష పట్ల తెలుగు ప్రభుత్వాలకున్న శ్రద్ధ. భాష ఎవరికి కావాలి. మనం బాగుంటే చాలు అన్న రీతిగా మన రాజకీయనేతలున్నారు. అలా మాతృభాష పట్ల మమకారం చూపించిన రాజ్యశ్రీగారు దేవతలుండే స్వర్గలోకం కంటే ఈ భూలోకమే అసలు స్వర్గలోకమంటారు. దేవతలకు లభించని స్వర్గం అంటూ ఒక కవితను రాశారు. ఇందులో మనముండే నేలను ప్రేమించడం కనిపిస్తుంది.

సత్యం.. శివం... ఆధ్యాత్మికం

అతిలోక సుందరం/అప్సరసలుండే/నాకలోకం/ఆకలిదప్పులుండవట/అచట/వార్ధక్యమంటే/అసలే/తెలియదట/అమృతం సేవిస్తూ/ఎల్లప్పుడూ/యవ్వనంతో/హొయలొలికిస్తూ/ఆటపాటలతో/ఆనందిస్తుంటారట/ఆ స్వర్గాన్ని/అంది పుచ్చుకోవాలని/అఱ్రులు చాస్తుంటాడు/మనిషి/కానీ/జరామరణాలు లేని/ ఆ మనుగడలో/పసఏముంది?/అమాయకపు/బాల్యం/మధురోహల/యవ్వనం/తీపిచేదుల/వైవాహిక జీవనం/మాతపితలుగా/బిడ్డల/ముద్దుమురిపాలను/ఆస్వాదించే/ఆనందం/అమ్మమ్మా తాతయ్యలుగా/జీవితాన్ని పండించుకునే/సంతృప్తి/ఆధ్యాత్మిక చింతనలో/కాలం గడిపే వృద్ధాప్యం/షడ్రుచుల సమ్మేళనం/మధురమైన మానవ జీవనవిధానం/ మనిషికి దేవుడిచ్చిన వరం/దేవతలకు లభించని/ఇహలోక స్వర్గం.

మానవ జీవనంలో ఉన్న మధురిమను ఈ కవితలో తెలియజేస్తారు రాజ్యశ్రీ. ఆమె ఆధ్యాత్మికపరంగా చాలా కృషిని కొనసాగిస్తున్నారు. ఆధ్యాత్మిక వ్యాసాలనేకం రాశారు. అనేక ప్రాంతాలలో ఆధ్యాత్మిక ప్రసంగాలనిచ్చారు. ఇస్తున్నారు.

'నీలోకి నువ్వు'పేరిట ఆధ్యాత్మిక గుళికలను కేతవరపు రాజ్యశ్రీ మనకు అందించారు. ఇంతవరకూ వారి కవితలకు మాత్రమే పరిమితమయ్యేవారు. సామాన్యంగా ఉద్యోగస్తులు రిటైర్‌మెంట్ తర్వాత ఈ మధ్యకాలంలో ఒక వ్యాప కంగా ఈ 'ఆధ్యాత్మిక రచనలు'చేయడం సాధారణంగా కనిపిస్తూ ఉంది. అయితే తెలుగు సంస్కృత ఉపాధ్యాయులూ, వాస్తు, జ్యోతిషరంగాల వారు ఈ ఆధ్యాత్మిక రచనలవైపూ, టివిఛానల్స్‌లో

ప్రముఖ దర్శకులు కె. విశ్వనాథ్ గారితో

ప్రసంగాలవైపూ దృష్టి సారించి రాణిస్తున్నారు. **కానీ కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు అలా కాదు. స్వతహాగా దైవభక్తి ఉన్నవారు. మానవీయ విలువల పట్ల గాఢనమ్మకం ఉన్నవారు. ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో కనిపించే ఈమెకు, అందరూ అలాగే హాయిగా ఉండాలనుకునే మనస్తత్వం కలవారు. దాదాపు 20 వివిధ అంశాల మీద రాసిన రాజ్యశ్రీ 'నివేదన'తో ప్రారంభించిన పుస్తకాన్ని, నిత్యసంతోషం, బ్రహ్మజ్ఞానం, నిర్భయమరణం, సారూప్యశక్తి, జీవిత సాఫల్యం వంటి అంశాలలో పరమాత్ముడి మీద నమ్మక ముంచి, ఆయన సేవలోనూ, ధ్యానంలోనూ జీవిత కాలాన్నంతా గడపాలని రాజ్యశ్రీగారు కొన్ని ఉదాహరణలనూ అక్కడక్కడా ఇచ్చుకుంటూ వచ్చారు. పువ్వు మీదే తన ధ్యాసంతా పెట్టిన పురుగు చివరకు తుమ్మెదలాగా ఎలా మారిపోయిందో చక్కగా చెప్పారు. మనిషి ప్రలోభాలకు లోను కాకూడదంటుంది ఈమె" అంటూ రాజ్యశ్రీగారు రాసిన ఆధ్యాత్మిక వ్యాసంకలనం 'నీలోకి నువ్వు'కు రాసిన ముందుమాటలో విశ్లేషిస్తారు పులివర్తి కృష్ణమూర్తి.**

ప్రతిమనిషి కొన్ని నిశ్చితాభిప్రాయాలుంటాయి. ఆ కోణంలో వారి ప్రయాణం సాగుతుంటుంది. ఆ ప్రయాణంలో అనుభవాలను ప్రోదిచేసుకుంటూ నడుస్తుంటారు. కొందరు ఆధ్యాత్మిక భావజాలంలో పయనిస్తూ మనుషుల్ని ప్రేమించే తత్వమొకటి

పెంపుచేసుకుంటారు. అధ్యయనం ద్వారా, అనుభవాల ద్వారా పొందిన జ్ఞానాన్ని పదుగురికి పంచే గుణాన్ని కూడా పెంచుకుంటారు. ఇక్కడ కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు కూడా అదే చేస్తున్నారు.

ఆమె ఇష్టదైవంగా శిరిడీ సాయిని నమ్ముకున్నారు. శిరిడి సాయి సమస్త మానవులను ఒకేవిధంగా పరిగణించేవారు. ఆయన పంచిన ప్రేమమార్గాన్ని ఇక్కడ రాజ్యశ్రీగారు అనుసరిస్తూ ఆయన బోధించిన విలువలతో కూడిన జీవనాన్ని గడుపుతున్నారు. అయితే మనుషుల్ని ప్రేమించడంతో పాటు దురా చారాలను ఖండిస్తారు. సమాజ రుగ్మతల్ని ఎండగడతారు. ప్రకృతిలో పరవశి స్తారు. ఇలా తనదైన ఒక ముద్రను సాహిత్యంలో వేసే క్రమంలో ముందుకు నడుస్తున్నారు రాజ్యశ్రీ.

జి.వి.ఆర్ ఆరాధన కల్చరల్ ఫౌండేషన్ చైర్మన్ గుదిబండి వెంకటరెడ్డి గారు "శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ నాకు కవయిత్రిగానే తెలుసు ఆమె రచించిన గుండె చప్పుళ్లు, ఊహల వసంతం, సిసింద్రీలు, కవితా సంపుటాలను మా సంస్థ ద్వారా ఆవిష్కరించాం. సచివాలయంలో ఉన్నతోద్యోగం చేస్తూనే రచనలు చేస్తూ చేతన సచివాలయ సారస్వత వేదికను అందరూ మెచ్చేలా నిర్వహించటం కొనియాడదగినది.

రచయిత్రి మరిన్ని రచనలను పాఠకుల ముందుకు తేవాలని రాజ్యశ్రీని కోరుతూ అభినందిస్తూ ఆశీర్వదిస్తున్నాను అన్నారు.

అలాగే డా॥ పోతుకూచి సాంబశివరావు "రాజ్యశ్రీ మంచి రచయిత్రి, సృజనాత్మక రచనలు ఎన్ని వ్రాసినా, దృష్టి ఆధ్యాత్మికత వైపు కూడా ప్రసరించడం ఆమె అదృష్టం.

ఎన్ని రచనలు చేసినా అవి కీర్తినివ్వలేవు. ఆలోచనా పటిమ ద్వారా ఆధ్యాత్మిక పరిమళం ప్రసరిస్తే ఆ జీవి ధన్యుడు. చరిత్రలో నిలుస్తాడు. ధనము, సంపాదన అవసరమైనా, మన జీవిత గమ్యం నిమిత్తం అయితే మనిషి జీవితం ధన్యం. ఇటువంటి మంచి రచనలు చేసిన రాజ్యశ్రీకి నా శుభాభినందనలు" అని అంటారు.

ఆమెలోని రచయిత్రిని అనేకానేకమంది మెచ్చుకుంటూ చేసిన వ్యాఖ్యలు, అభినందనలు అనేకం ఉన్నాయి. వాటిని సందర్భోచితంగా మనం ఈ వ్యాసంలో చూద్దాం.

పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగువిశ్వవిద్యాలయ వైస్‌ఛాన్సలర్, ఆచార్య ఎల్లూరి శివారెడ్డిగారు ఇలా అన్నారు. "అక్షరాలు పరిమితం, అవి వెదజల్లే, జ్ఞానపరిమళాలు

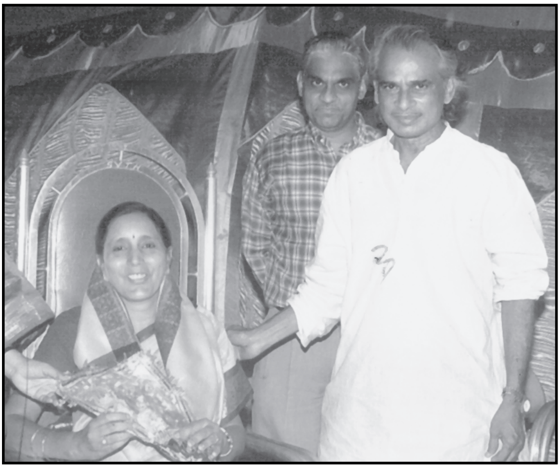

ప్రముఖ కవి కె. శివారెడ్డి గారితో

విశ్వవ్యాప్తం" అన్న రాజ్యశ్రీగారి మాట ఈకవితలో సార్థక మవుతున్నది. ఆమె ఊహల్లో ఉయ్యాల లూగినది, భావాల్లో పసిడి స్నానం చేసింది. అమితమైన కళాభిరుచి ఉన్నా సుదీర్ఘ కావ్యం చదివి మురిసిపోయే రోజులు కావు ఇవి. వ్యక్తిగతంగా ప్రతిక్షణం విలువైన ప్రజా జీవితంలో ఈ సంక్షిప్త కవితలు మనస్సును ఉత్తేజపరుస్తాయి.

"అక్షరం వేసిన పునాది మీద
నిర్భయంగా నిలబడుతుంది వ్యక్తిత్వం"

ఈ భావం ఎంతో సమాలోచించి చెప్పింది. సంపద గర్వాన్ని కలిగించవచ్చు. కానీ అక్షరం అహంకారాన్ని దూరం చేస్తుందన్న భావాన్ని మరోచోట ఆమె చెప్పడం అనుభవైక సత్యం.

ఇంతకు ముందు అనేక రచనలు సృజించిన రాజ్యశ్రీగారికి ఇది మరో కీర్తికేతనం. వారికి హార్ధికాభివందనలు అని ఆమె కవిత్వం గురించి వివరించారొక చోట డా॥ ఎల్లూరి శివారెడ్డిగారు.

కేతవరపు రాజ్యశ్రీ అక్షరాలపై కురిపించిన అపారమైన అభిమానం మనకు 'అక్షరకేతనం' కవితా సంపుటిలో దర్శనమిస్తాయి.

'నా అక్షరాలు ప్రజాశక్తులు వహించే విజయ ఐరావతాలు
నా అక్షరాలు వెన్నెలలో ఆడుకునే అందమైన ఆడపిల్లలు' *అన్నాడు తిలక్.*

మహిళా దర్శకురాలు శ్రీమతి విజయనిర్మలగారు

ప్రముఖ కవి డా॥తిరునగరి అక్షరాలతో కవి చేసే 'ఆల్కెమీ' కవిత్వం దాని రహస్యం తెలిపిన ఈ తరం కవయిత్రి శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు. **సతత కవితా హృదయ హరితాన్ని, పోషించుకుంటూ కవితా సృజన చేస్తున్న రాజ్యశ్రీగారు ఇప్పటికీ గేయ, వచన కవితా సంపుటాలను ప్రచురించి గుర్తింపు పొందారు. ఆధునిక కవితా ప్రక్రియలైన నానీలు, రెక్కలు, వ్యంజకాలు రచించి సాహిత్య విమర్శకుల ప్రశంసలందుకున్నారు.** ఇప్పుడు అక్షర కేతనం పేరుతో అందమైన ముక్తకాలను అక్షరాల మహిమ ఎంతటిదో వివరిస్తూ ఓ గ్రంథమే రాశారని కితాబునిచ్చారు రాజ్యశ్రీగారికి.

ఇది ముమ్మాటికీ సత్యమైన మాట.

'అక్షరాలు పరిమితం
అవి వెదజల్లే
జ్ఞానపరిమళాలు
విశ్వవ్యాప్తం'

అక్షరాలకు ఉండే అజేయమైన శక్తిని గ్రహించారు కాబట్టే ఆమె కవిత్వానికి అర్థవంతమైన విలక్షణత చేకూరింది. ఆమె కవిత్వం రాసే క్రమంలో ఎలాంటి గందరగోళాలు ఉండవు. సామాన్యుడు సైతం హాయిగా చదువుకొని ఆనందిం చగలడు. ఇది కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు సాధించిన విశిష్టత.

బహుముఖీన వ్యక్తిత్వం

అలాంటి విలక్షణత విశిష్టత సాధించిన కేతవరపు రాజ్యశ్రీకి రచనా వ్యాసంగంతో పాటు వీణావాదన, ఆధ్యాత్మిక ప్రవచనాలు, చెస్ ఆడటం, కవితా గోష్ఠి వంటి అభిరుచులూ ఉన్నాయి.

ఆమె ఇప్పటివరకు చిరుసవ్వడులు, గుండెచప్పుళ్లు, ఊహల వసంతం, సిసింద్రీలు, వెన్నెల మెట్లు, నీలోకి నువ్వు, (ఆధ్యాత్మిక వ్యాసాలు) తృప్తీ నీవెక్కడ, బొమ్మ-బొరుసు, అక్షరకేతనం, ఆధ్మాత్మికత వృద్ధులకేనా? నా లండన్ యాత్ర, స్ట్రింగ్ ఆఫ్ థాట్స్, రెక్కల్లో గీతామృతం వంటి సంపుటాలను వెలువరించారు. సంకలనాలు కవితా చేతన చేతన కథాఝురి వంటివి ప్రచురించారు. అలాగే గృహహింసా చట్టం మహిళకు రక్షణ కవచం, పర్యావరణ చిట్కాలు "కలాల కదంబం" అలాగే కథలు, సామాజిక అంశాలపై వ్యాసాలు, ఆధ్యాత్మిక రచనలు వంటివి వివిధ పత్రికలలో ప్రచురించబడినాయి. సహసంపాదకులుగా సాహితీ కిరణం పత్రికకు పనిచేశారు.

యద్దనపూడి శ్రీమతి సులోచనారాణి గారిచే సత్కారం

ఆంధ్రప్రదేశ్ సచివాలయ మహిళా ఉద్యోగుల సంక్షేమ సంఘం వ్యవస్థాపక కార్యదర్శిగా, సంఘమిత్ర ఓల్డ్ ఏజ్ హోమ్ కార్యదర్శిగా పనిచేశారు. సాహితీ కార్యక్రమాలు, కవిసమ్మేళనాలు, పర్యావరణ పరిరక్షణ సదస్సులు వంటివి నిర్వహించి పలువురికి ఆదర్శంగా నిలిచారు. టి.వి. మరియు రేడియో కార్యక్రమాలలో మహిళలకు సంబంధించిన కార్యక్రమాలలోనూ పాల్గొన్నారు.

కేతవరపు రాజ్యశ్రీ ఎం.కామ్ ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం పూర్తి చేశారు. ఆమె ఇంటి వాతావరణం కూడా సంగీత, సాహిత్య మేళవింపుతో ఉండేది. కీ.శే. ప్రభావతి, కీ.శే. మహంకాళి వెంకటరావు దంపతులకు జన్మిం చిన రాజ్యశ్రీగారు 1977నుండి ఆంధ్రప్రదేశ్ సచివాలయంలో వివిధ హోదాలలో పనిచేసి ప్రభుత్వ ఉపకార్యదర్శిగా 2011లో పదవీ విరమణ చేశారు.

ఈమె ప్రతిభను గుర్తించి "ప్రజ్ఞాశ్రీ" (శ్రీకిరణ్ సాంస్కృతిక సమాఖ్య) "భారత్ భాషా భూషణ్" (అఖిల భారతీయ భాషా సమ్మేళన్, భోపాల్) "మదర్ థెరిస్సా అవార్డు" (షీ ఫౌండేషన్, హైదరాబాద్) "స్త్రీ శక్తి పురస్కారం" (కళానిలయం) "వేదాంత వక్త" (యోగ వేదాంత విజ్ఞాన అకాడమీ) నెల్లూరు సృజన సాంస్కృతిక వారిచే పురస్కారం, "ప్రతిభా పురస్కారం" (తంగిరాల మెమోరియల్) "ఉగాది పురస్కారం" (వైష్ణవి ఆర్ట్స్–నందననామ సంవత్సరం) ఇలా అనేకానేక పురస్కారాలు, అవార్డులు ఆమె పొందారు. సాహిత్యం అనేది ఒక వ్యాపకంగా కాక జీవితంలో ఒక భాగంగా చేసుకున్న కవయిత్రి రాజ్యశ్రీ. ప్రముఖ సినీనటులు, రచయిత రంగనాథ్‌గారంటారు.

"గోరుముద్దలు తినిపించిన అమ్మకు
'అక్షరాభిషేకం' చేసి ఊహల వసంతమన్నది–
అణువణువున అమ్మనే నింపుకొని
అమ్మతనంలోని మధురిమకు అర్థం చెప్పింది
ప్రాచీన గ్రంథాలను–కీటకాలు జీర్ణించుకుంటున్నాయని
కవి సమ్మేళనానికి–వేదికపై ఖాళీ కుర్చీలని
యంత్రాలెన్నోచ్చినా–కూలివాడి అవసరం తగ్గలేదని
సిసింద్రీలంటూనే–జువ్వలను వదిలింది

'వెన్నెల మెట్లెక్కి' రెక్కలు మొలిపించినా-
'చిట్టికవితలతో చిరుసవ్వడులు చేసినా
గుండె చప్పుళ్లంట 'నానీ'లతో నిజాలు చెప్పినా-
అన్నిటా యధార్థాలు-ఎత్తిపొడుపులు-
అసహాయతలు-ఆర్ద్రతలు-
దాడులు-అభ్యర్థనలు-ఓదార్పులు
తన కలం స్పృశించని అంశం లేదు
తన ఆవేశానికి అంతమూ లేదు
నీలోకి నువ్వంటూ అంతర్యానం చేయించి
జ్ఞానగనులను చూపించి, ఆధ్యాత్మిక సంపదనందించి
జీవిత సాఫల్యానికి దారి చూపించింది
పరుగెత్తే కలాలు ఎన్నో సాహిత్యంలో
పలుకరించేవి కొన్ని జీవితంలో
తెగిపోతున్న మానవసంబంధాలు-
నశిస్తున్న మావనతా విలువలు-
హృదయాన్ని కలచి వేస్తుంటే
ప్రేమ రాహిత్యం బ్రతుకు నెడారిగా మారుస్తోందని-
నవ్వును అతికించుకొని బ్రతకలేక-
మనుషులకు దూరమైన తృప్తి నాహ్వానిస్తూ-
తృప్తీ నీవెక్కడంటూ పరితపిస్తూ వెదుకుతుంది
సాహిత్యశ్రీ, ప్రజ్ఞాశ్రీ అని లోకం బిరుదులిచ్చినా

ఒక మానవతావాది "శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ" అంటూ రాజ్యశ్రీగారి రచనలను ఉటంకిస్తూ, ఆమెలోని విశిష్టతలను తెలుపుతూ ఒక కవిత రూపంలో ఆమెపై తన అభిప్రాయాన్ని వెల్లడించారు.

"అక్షరాలు అందించే అనుభూతి అమృతం. భాష ద్వారా వ్యక్తపరచలేని భావాలను, అనుభవాలను, కష్టాలను, కన్నీటిని, ఆనందాన్ని, ఆత్మీయతను అక్షరం వ్యక్తపరుస్తుంది.

అమ్మలోని అమృతత్వాన్ని, నాన్నలోని క్రమశిక్షణను వ్యక్తపరచాలంటే అక్షరమే ఆలంబన "అఆ"లతో మొదలుపెట్టి అంచెలంచెలుగా ముక్తికి సోపానాలు పరుస్తాయి అక్షరాలు. అక్షరం మీద ఏర్పాటు చేసిన ఒక కవిసమ్మేళనంలో "అక్షరమే నా ఆయుధం" అంటూ సమాజంలో జరిగే అన్యాయాలను ఎండగడుతూ కవిత చదివాను. అప్పటినుంచీ నాకు తెలియకుండానే అక్షరం నా మస్తిష్కంలో నిక్షిప్తమైందని చెప్పుకున్నారు, అక్షరంపై అధికారం సంపాదించి సాహిత్యంలో సాగిపోతున్న రాజ్యశ్రీ

'అక్షరాలు
నిశ్శబ్ద తరంగాలు
జాతి యావత్తునూ
జాగృతం చేసే ఆయుధాలు'

ఇది నూటికి నూరుపాళ్ళు నిజం. 'ఫ్రెంచి విప్లవం' ఒకరకంగా సాహిత్యం వల్లే వచ్చిందని చెప్పవచ్చు. వాల్టేర్, రూసో వంటి వారి రచనలు ప్రజల్లో చైతన్యాన్ని తీసుకువచ్చాయి. భారత స్వాతంత్రోద్యమంలో ఎందరో కవులు స్వేచ్ఛ కోసం, జన జాగృతికోసం రచనలు సాగించారు. 'మా కొద్దీ తెల్లదొరతనం' అంటూ గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణగారు ఆనాడు జనంలో చైతన్య దీప్తులు వెలిగించారు. వీరగంధము తెచ్చినారము వీరుడెవ్వరో తెలుపుడంటూ వచ్చిన గీతం స్వాతంత్ర్య కాంక్షను రగిలించింది. నిజాము నిరంకుశపాలనకు వ్యతిరేకంగా నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల వీణ అంటూ దాశరథి రాసినా, ఖబడ్దార్, ఖబడ్దార్ నైజాం పాదుషాహే'అంటూ ఆవత్స సోమసుందర్ గర్జించినా, ఒక కాళోజీ, ఒక హీరాలాల్ మోరియా ఇలా అక్షరాన్నే ఆయుధంగా చేసుకొని ముందుకు కదిలారు.

హిట్లర్ లాంటి నియంత కూడా ఆయుధాలకు భయపడను కానీ అక్షరాలకు భయపడతానన్నాడు. అదే విషయాన్ని నాలుగు పాదాల్లో చెప్పి అక్షరానికి ఉన్న అగ్నిశక్తిని చూపించారు కేతవరపు రాజ్యశ్రీ.

'అక్షరతూణీరాలు
సంధించు
సమాజ అసమానతలను
తొలిగించు'

యూరప్ పర్యటనలో

అంటూ సమాజ అసమానతలపై అక్షరాయుధాన్ని ఎక్కుపెడతారు.

'నిద్రిస్తున్న ప్రకృతిని
అక్షరం
సుప్రభాతమై
మేల్కోలుపుతుంది'– అంటారు రాజ్యశ్రీ.

అక్షరం ప్రకృతినే కాదు. నిద్రాణమై ఉన్న జాతినీ మేల్కొల్పుతుంది. అయినా మనిషి కూడా ప్రకృతిలో భాగమే కదా! ఏదైనా అక్షరం ప్రభాతగీతమై మేల్కొలపడం అనేది అక్షరసత్యమే కదా!

ఇలాంటి సత్యమైన వాక్కులను అక్షరాల ద్వారా అందిస్తారు రాజ్యశ్రీ. కేతవరపు రాజ్యశ్రీ వంటి వారి వల్ల తెలుగు భాషకు ఎనలేని మేలు జరుగుతుంది అని ఖచ్చితంగా చెప్పవచ్చు.

'అమ్మానాన్నలు
నడకనేర్పితే
అక్షరాలు
నడత నేర్పుతాయి'

ఇందులో ఏమాత్రం అతిశయోక్తి లేదు కదా! అక్షరాలతో విన్యాసం చేస్తూ 'అక్షరకేతనం' ఎగురవేశారు రాజ్యశ్రీగారు.

'నేను' అనే అక్షరాలు
అహంకార పూరితాలు
'మేము' అనే అక్షరాలు
ఐకమత్యానికి ప్రతీకలు"

తరతమ బేధాలు లేకుండా అందరూ కలిసి మెలిసి జీవించడంలో ఉన్న మధురిమ నేను నాది అనుకోవడంలో ఉంటుందా. ఇది ఒక విశ్వభావన. విశ్వమంతా ఐకమత్యంతో జీవించాలనే కాంక్ష ఒకటి ఆమె కవితల్లో కనిపిస్తుంది. దాన్ని ఆమె తన అక్షరాల్లో అద్భుతంగా వ్యక్తం చేసారు.

'అక్షరాలు నేర్వని రైతన్న
పొలంలో
బీజాక్షరాలు
నాటుతాడు'

ఇటువంటి భావనని ఇంతకు ముందు ఎవరన్నా వ్యక్తం చేశారో లేదో గాని రైతు పక్షాన నిలబడి పొలంలో బీజాక్షరాలు నాటుతాడని చెప్పటం గొప్పగా ఉంది. దీని ద్వారా ఆమె కవితాశక్తి కూడా బయటపడుతుంది.

'మనసులోని
దిగుళ్లకి
ఓదార్పు మంత్రాలు
అక్షరాలు'

అక్షరాలు పదాలుగా, వాక్యాలుగా, గేయాలుగా మారి మనసు గాయాలను మాన్పిస్తుంది. దాన్నే దిగుళ్లకు అక్షరం ఓదార్పు మంత్రంగా మారుతుందని రాజ్యశ్రీ అంటారు.

'వెదురుబొంగులో
వూదిన అక్షరాలు
వేణుగానమై
పరవశింప చేస్తాయి'

అక్షరంతో ఎన్ని సత్యాలనో సరళంగా కవితాత్మనిచ్చి రాజ్యశ్రీ సాహిత్యంలో ఒక సుస్థిరస్థానం సంపాదించుకున్నారని చెప్పవచ్చు. ఒక జ్ఞానకాంక్షతో అక్షరాల వెంట దశాబ్దాల తరబడి నడవడం ఆమె అలవర్చుకున్నారు. అవన్నీ కవిత్వంగా, వ్యాసంగా, నిత్యసత్యాలుగా వెలువడుతుంటాయి.

అక్షరాలు వెంటపడి/వేధిస్తున్నాయి/తమను ఆయుధంగా/చేసుకొని/సమాజపు కుళ్ళుని/కూకటివేళ్ళతో/పెకిలించి వేయమని/ఆవేశం పెల్లుబికి/కలం చేత బట్టా/ భ్రూణహత్యలు/అత్యాచారాలు/బిడ్డలను మాయం చేస్తున్నా/ముతాలు/బాల కార్మికులపై పైశాచిక/దండనలు/కీచకులుగా మారుతున్న టీచర్లు/వార సత్వంగా మారుతున్న రాజకీయ పదవులు/అక్రమార్జనలు/భూకబ్జాలు/మద్యం మాఫియాలు/దొంగతనాలు/దోపిడీలు/ ఎన్నో!ఎన్నో/అన్నీ ఒక్కసారిగా చుట్టుముట్టి/ మాగురించి రాయమంటే/ మా గురించి రాయమంటూ/పోటీపడ్డాయి/ఇన్ని అరా చకాలను/ఎండగట్టడానికి/నా కలం బలం చాలదని/నిస్సత్తువ ఆవరించింది కలం చిన్నదే!కానీ! దాని గళం!జాతి యావత్తుని/జాగృతం చేయగలదు/ఝుళి పించు నీ కలం/సంధించు అక్షర తూణీరాలను /ఎండగట్టు సమాజ దురాగ తాలను/అంతరాత్మ వెన్నుతట్టి ప్రోత్సహించింది/క్షరంలేని అక్షరాలను/ఆయుధంగా సంధించడానికి/నిర్భయంగా/నిలబడింది నా కలం/రేపటితరాన్ని/జాగృతం చేయడానికి.

పై కవిత సమకాలీన సమాజంలో జరుగుతున్న అనేక దుర్మార్గాలను, విధ్వంసకర దృశ్యాలను ఆవిష్కరించారు రాజ్యశ్రీ. ఉదయం లేచింది మొదలు టి.వి. ఆన్ చేసినా, లేక పేపర్ తిరగేసినా పై కవితలో రాజ్యశ్రీగారు చూపించిన దృశ్యాలు అన్నీ మనకళ్లకు కనపడతాయి. సమాజం ఏ దిశగా ప్రయాణం సాగిస్తున్నది? అనే ప్రశ్న ఉదయించి మనసును కలిచివేస్తుంది. మానవతా వాదులైన కవులు ఈ వేదనా భరిత దృశ్యాలను తమవిగా చేసుకొని, తమలోకి బట్వాడా చేసుకొని తమ కవితా హృదయాలకు ఊరట

కల్పించుకుంటారు. అటువంటి ఊరట కవులకు కచ్చితంగా కావాలి కదా! అలా లేనప్పుడు ఈ దృశ్యాలను ఖండిస్తూ ఎవరు రాస్తారు? అందుకే జరుగుతున్న పరిణామాలను, సమకాలీన ప్రపంచపు రుగ్మతలను రాజ్యశ్రీ ఎప్పటికప్పుడు ఖండిస్తూ కవిత్వం రాస్తూనే ఉన్నారు. దాని ద్వారా కొంత ఊరటనూ పొందుతున్నారు. ఇది రాజ్యశ్రీ లాంటి కవయిత్రులకు తప్పనిసరియైన అవసరం. సాహిత్య జీవులకు దక్కేది అదే కదా!

ప్రముఖ శిశువైద్య నిపుణులు రచయిత డా॥పి.ఎస్.మూర్తిగారు "రాజ్యశ్రీ' కవిత్వమొక రత్నాలమూట. అది ఒక రసధుని. కవితలతో రాజ్యశ్రీ నవసరాలు పండించగల నేర్పరి. ఆమె గొప్ప భావుకురాలు. మాట సూటి, భావం మేటి. ఎటువంటి భావాన్నైనా నేర్పుగా నిర్మొహమాటంగా చెప్పగలదు" అంటారు మూర్తి. అలా అంటూనే రాజ్యశ్రీతో నాకు పరిచయం దాదాపు మూడు దశాబ్దాలు. ఆమె మంచి స్నేహశీలి. ఆమె పక్షులతో స్నేహం చేస్తుంది. చకోర పక్షులైతే మరీనయం. గాలితో స్నేహం చెయ్యగలదు. ఆకాశంతో స్నేహం చేసి ఊసులు చెప్పగలదు. నవ్వుల పువ్వులు కురిపించే రెండో హనీమూన్ చదవాల్సిందే. కాదేదీ కవిత కనర్హం అన్నట్టు సిగ్నల్ లైట్లు గూడా రాజ్యశ్రీకి కవితాస్ఫోరకాలే. కొన్ని బాధాకర సన్నివేశాలు గుర్తుకొచ్చినప్పుడు 'కన్నీరు నాకో వరం' అనీ, జీవితంలో 'ప్రేమ రాహిత్య'మైనప్పుడు కన్నీరు కూడా ఆవిరై పోయి దు:ఖంతో కళ్ళల్లో కన్నీరెండిపోవటం మనకు కంటతడిపెట్టిస్తుంది. అంటూ ఇన్ని రసాలు కురిపించి కేతవరపు రాజ్యశ్రీని అభినందిస్తారు డా॥ పి. యస్.మూర్తి.

ఆమె సందర్భానుసారము తన కవిత్వంలో రసపోషణ గావించడం చూడవచ్చు. ఒక కవిత రాసే క్రమంలో ఏ ఏ సామాగ్రి అవసరమో ఆమెకు తెలుసు. అందుకే ఆమె కవిత్వం పలువురి ప్రశంసలను అందుకుంటూ ముందుకు సాగుతున్నది.

'అక్షరయానంలో అహరహం శ్రమించి
విశ్రాంతి అంటే రోజూ చేసే పనికి
భిన్నంగా చేసేదని నిర్వచనం చెప్పి
ఆశయాల నిచ్చనలు ఎక్కించావు'

అనారోగ్య అంపశయ్య మీద
పండుటాకులా పడుకుని కూడా
జీవితకాలపు ప్రేమ రాహిత్యాన్ని
నీ ఆర్ద్ర దృక్కులతో మటుమాయం చేశావు

మనవడు అక్షర్‌తో

నాన్నా! ఇన్నేళ్లుగా
నన్ను నడిపిస్తున్నది
నీవారసత్వపు వ్యక్తిత్వవికాసమే
నా కన్నీటిలో మెరిసేది
వెలకట్టలేని నీ జ్ఞాపకాలే

అంటూ తండ్రి గురించి ఎంతో ఆర్ద్రంగా చెపుతారు రాజ్యశ్రీ. విలువలతో కూడిన జీవితం నుండి, ఆత్మీయతానురాగబంధాల నుండి వచ్చే కవిత్వం ఇలాగే ఉంటుంది. మమతానురాగాలు పంచిన తల్లిదండ్రులను ఎన్నటికీ మరిచి పోలేము కదా! ఆ జ్ఞాపకాలు తలవని తలంపుగా తలుపు తడుతుంటాయి. గడిచిపోయిన కాలంలోని గుండె చప్పుళ్లు మనవి మనదైన నాటి రోజుల్లోకి నడిపించుకుపోతాయి. ఒక్కోసారి అవి వేదనకు గురిచేస్తాయి. ఒక్కోసారి ఆనందపు అంచులకు తీసుకు వెళుతుంటాయి. చూస్తుండగానే అంతటి మంచికాలం గడిచిపోయిందేమిటా అని తెలియని ఏవో ఆలోచనలు చుట్టుముడుతుంటాయి. ఇదీ అని చెప్పలేనితనాల్లోకి ఒక్కోసారి కూరుకుపోతుంటాము. నిస్సత్తువ ఆవరిస్తుంది. కొంత తేరుకొని ఆ ఆలోచనలకి అక్షరరూపం ఇచ్చినప్పుడు అద్భుత కవిత్వమవుతుంది. అలాంటి కవిత్వం శాశ్వతత్వం సంతరించు కుంటుంది.

ఇలాంటివన్నీ మనం కేతవరపు రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలో చూడవచ్చు. తల్లితోటి అనుబంధం, తండ్రి నుండి పొందిన అనురాగం అన్నీ ఆమె మస్తిష్కంలో నిక్షిప్తమై ఉన్నాయి. వారు ఆమె గుండె గోడలపై మమకారపు చిత్రాలుగా అలరారుతూనే ఉన్నారు. వీటన్నింటిని ఆమె కవిత్వంగా అందిస్తూ ఉంటారు. ఏ సందర్భానికైనా, ఏ వస్తువుకైనా ఆమె కవిత్వం ద్వారా న్యాయం చేయడమూ మనం ఆమె రచనలలో చూడవచ్చు.

ఒక్కోసారి ఒక కవయిత్రిలో ఇన్నిన్ని వైవిధ్యభరిత కవిత్వ దృశ్యాలను చూడటం ఆశ్చర్యమనిపిస్తుంది. క్షరంలేని అక్షరాలు/మోస్తున్న నిండు గర్భిణి/పుస్తకం అంటారు ఒకచోట ఇటువంటి కవిత్వం వెనుక ఎంతటి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు ఉండాలి! ఎంతటి విశాల ఆలోచనలుండాలి. ఎంతటి అధ్యయన ముండాలి. అన్నీ ఆమెను వెన్నంటే ఉంటాయి.

ప్రసవించగానే కొన్ని అక్షరాలు/కిలకిల నవ్వుతాయి/కొన్ని గలగల మాట్లాడతాయి/మరికొన్ని భాష్పాలు రాలుస్తాయి/కొన్ని అక్షరాలు/జీవిత లక్ష్యాలకు గవాక్షాలు తెరుస్తాయి/ మరికొన్ని విజ్ఞానపు అంచులు చూపిస్తాయి / కొన్ని అక్షరాలు ఆత్మీయంగా పలకరిస్తాయి/మరికొన్ని/ఒంటరితనం తోడుగా ఉంటాయి/ కొన్ని ఆధ్యాత్మికతను అలవరుస్తాయి/మరికొన్ని పరమాత్మను చేరే/మార్గం చూపిస్తాయి/నవరసాల నవనవోన్మేషణాన్ని/నిశ్శబ్దంగా మనిషి/మస్తిష్కంతో ఎక్కించి/మనోవికాసాన్ని కలిగిస్తూ/ పరోపకార చింతనే/పరమావధిగా భావిస్తాయి! ఇటువంటివన్నీ రాజ్యశ్రీ కవిత్వంలో వెలుగులీనుతూ కనిపిస్తూనే ఉంటాయి. కాబట్టే అక్షరాలు ఏఏ భావాల్ని పలికిస్తాయో తెలపగలిగారు.

జీవించడం వేరు, ప్రత్యేకతను సంతరించుకొని జీవించడం వేరు. మనం జీవించడంతో పాటు మనచుట్టూ ఉన్నవారి జీవితాలను అవగాహన చేసుకోవడం కవికి ఉండాల్సిన ముఖ్యలక్షణం. ఈ లక్షణమే మంచి కవిత్వాన్ని పండించడానికి వీలవుతుంది. ఈ దిశలోనే రాజ్యశ్రీగారి ప్రయాణం సాగుతోంది అని రాజ్యశ్రీగారి ఉన్నత వ్యక్తిత్వాన్ని మనముందుంచారొక చోట 'నేటి నిజం' పత్రిక సంపాదకుడు బైసా దేవదాసుగారు.

కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారితో పరిచయమున్న ఎవరికైనా ఈ విషయం ఇట్టే అవగతమవుతుంది. దాన్ని తెలిపారు బైసా దేవదాసుగారు.

'అమ్మను ఎన్ని కోణాల్లో
ఆవిష్కరించినా ఇంకా
కొరత మిగిలే ఉంటుంది
పొద్దుపొడుపుతో
నిద్దురలేచే అమ్మ
ఎత్తే అవతారాలెన్నో'

అమ్మతనపు మమకారమే అలాంటిది. నిదురలేచింది మొదలు జీవనసమరం మొదలుపెడుతుంది. సంసారనావతో కష్టసుఖాల కడలితో అంతులేని ప్రయాణం ఆమెది. అన్ని పాత్రలను ఆమోఘంగా పోషించి అందరికీ అనురాగం పంచి న్యాయం చేస్తుంది అమ్మ. అటువంటి అమ్మ గురించి ఎంత చెప్పినా ఇంకా మిగిలే ఉంటుంది కదా! ఆ గ్రహింపు కల ఈ కవయిత్రి దాన్ని వ్యక్తం చేసే క్రమంలో అమ్మగా తాను అమ్మల గురించి వ్యక్తం చేసిన ఈ కవితలోని ప్రతివాక్యమూ నిత్యజీవిత సత్యం.

ఈ జీవిత ప్రయాణం ఎక్కడో అంకురంగా మొలకెత్తి ఎన్ని మజిలీలనో దాటుకుంటూ మొదలుపెట్టిన చోటుకే చేరుకుంటుంది. మొదలు, ముగింపుల మధ్య ఉన్న ప్రయాణమే జీవితం. మరి ఆ జీవితం ఎలా సాగించాలో, దేనికి ప్రాధాన్యతనిచ్చి నడవాలో తెలుసుకోవాలి. ఒక స్త్రీకి బాల్యంలో తండ్రి, యవ్వనంలో భర్త, వృద్ధాప్యంలో కొడుకు తోడుంటాడు. అలాగే మగవాడి జీవితంలోనూ ప్రయాణం ప్రారంభించిన దగ్గర నుండి ముగింపు వరకు స్త్రీ పాత్రలు వెన్నంటే వస్తుంటాయి. స్త్రీగాని, పురుషుడు గాని ఈ యవనికై ప్రతి పాత్రకి న్యాయం చేయగలిగితే ప్రయాణం సుఖవంతమవుతుంది. లేకపోతే ఆటుపోట్లకు గురై కుమిలిపోవాల్సి వస్తుంది. అలాగే అంతర్గతంగా అలజడులు రేగి ప్రయాణం దు:ఖతీరాలకు చేరుతుంది. ఉన్నది ఒకటే జీవితం. ఉన్న ఒక్క జీవితాన్ని సౌందర్యవంతం చేసుకోవాలి. అలా చేసుకోవాలంటే ఒక నిర్దుష్టమైన ప్రణాళిక మనకుండాలి. అలా ఉన్నప్పుడు జీవితంలోని చిన్న చిన్న అడ్డంకులను అవలీలగా దాటి ప్రయాణం సాగించగలుగుతాము. అలా సాగే ప్రయాణంలో కళలకు, కవిత్వాలకు తావుంటుంది. అలాగే కళలను, కవిత్వాన్ని ఆహ్వానించే మనసూ అప్పుడే ఉంటుంది. ఇవన్నీ రాజ్యశ్రీగారిలో ఉన్నాయి. ఆమెకు ఒక ప్రణాళికాబద్ధమైన జీవనవిధానముంది. ఒడిదుడుకులను అవలీలగా ఎదుర్కో గలిగే నేర్పు, స్థైర్యం నిండుగా ఉన్నాయి. ఇదంతా

మీకు ఆమె కవిత్వాన్ని చది వితే అర్థమవుతుంది. ఒక నిర్దుష్టమైన, ప్రణాళికబద్ధమైన జీవితం లేకపోతే ఆమె ఇన్ని కార్యనిర్వహణా బాధ్యతలు తలకెత్తుకోలేదు. నడిచి వచ్చిన జీవితంలో ఎన్నో విజయాలు స్వంతం చేసుకోగలిగారు. అయినా ఆమెలో కించిత్తు గర్వం కూడా మనకు గోచరించదు. అదే ఆమెను ఇంకా ఇంకా ఎత్తుకు ఎదిగేలా చేస్తుంది.

'చెట్లు
ఉరివేసుకుని
బహుళ అంతస్తుల
భవనాలకు ఊపిరిపోసాయి.
కొవ్వొత్తి తానుకాలిపోతూ
అంధకారాన్ని మింగేసి
వెలుగుదారి చూపుతుంది
తనదొక్కమాడ్చుకుని
పిల్లల భవితకు
పునాదులేస్తున్న
అమ్మలాగా!'

ఈ కవితలో మూడు త్యాగచిహ్నాలు కనిపిస్తాయి. చెట్టు, కొవ్వొత్తి, అమ్మ ఈ మూడింటిని వాడటం వల్ల ఒక ఉదాత్తభావం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. ఒక్కో కవిత ప్రత్యేకించి కొన్ని ప్రతీకల్ని ఎక్కువ సందర్భాల్లో వాడుతుంటారు. ఇక కేతవరపు రాజ్యశ్రీ గారు 'అమ్మ' చెట్టును ఎక్కువగానే ఉపయోగించటం మనకు కనిపిస్తుంది. ఒక స్త్రీగా తన హృదయంలో ఇమిడి ఉన్న అమ్మను తన కవితా ప్రతీకల్లో వాడుకోవడంలో ఆశ్చర్యపడవలసిన పనిలేదు.

"కవయిత్రి శ్రీమతి కె.రాజ్యశ్రీ సాహిత్యంలో, లలితకళలలో విద్వాంసులైన వారి ఇంట జన్మించారు. ప్రస్తుతం వీరు సచివాలయంలో ఉప కార్యదర్శిగా ఉద్యోగబాధ్యతలు నిర్వహిస్తున్నారు. బాధ్యతాయుతమైన పెద్ద పద విలో ఉండి కూడా ఆమెకు ఉన్న సాహిత్య వారసత్వం వల్ల సహజంగానే సాహిత్యం వైపు మొగ్గుచూపారు. సచివాలయంలోని 'చేతన' సాహితీ సంస్థకు అధ్యక్షురాలిగా, మహిళలకు ప్రధానంగా ఉపయోగకరంగా ఉండే పుస్తకాలే కాక, కవితా రచన చేసి పుస్తకాలు ప్రచురించారు. అనేక సాహిత్య కార్యక్రమాలు నిర్వహించి పెద్దపెద్ద సాహితీవేత్తలతో పరిచయాలు పెంచుకున్నారు. ఈ నేపథ్యమే 'చిరుసవ్వడులు'అనే కవితా సంకలనం ప్రచురించడానికి కారణమయింది".

"ఈ గ్రంథంలోని కవితలన్నింటిలోను చైతన్యశీలి అయిన మహిళ తన చుట్టూ ఉన్న సమాజంలో వివిధ సందర్భాలలో పొందిన స్పందనలు ఉన్నాయి. అంతేకాకుండా ముఖ్యంగా సమాజంలోని విలువల గురించి స్పంద నలు కవిత్వీకరించారు. భారతీయ సమాజంలో మనుషుల మధ్య సంబంధాలూ, ముఖ్యంగా కుటుంబ చట్రంలో, సమాజ చట్రంలో నేటి మహిళ పొందుతున్న అనుభవాలు, అనుభూతులు, నేటి మహిళ జీవనసారం వర్ణించారు. భౌతిక ప్రపంచంలో వ్యక్తి తాను ఎన్నో సుసాధ్యం చేసుకున్నా, సమాజం ఎంత మారినా మనుషుల మధ్య సామరస్యమైన సంబంధాలు లేనిదే వ్యక్తికిగాని, సమాజానికి గాని మిగిలేది ఏమీ ఉండదనీ, మానవ సంబంధాలలో తల్లి పాత్ర ఉదాత్తమైనదనీ చెపుతారు. ఈనాటి తెలుగు భాషకు ఏర్పడిన పరిస్థితి నుంచి, పెరుగుతున్న ధరలు, ఉగ్రవాదం ఆమె కవిత్వంలోని వస్తువులు ఆమె కలం స్పందనలు.

ఆలోచనలలో, అనుభవాలలో, పరిణతి కలిగినవారు శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ గారు" అని ఆనాటి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి ఎ.మంజులతగారు కితాబిచ్చారు. 'చిరుసవ్వడులు'అనే కవితా సంకలనానికి రాసిన ముందుమాటలో. అది అక్షరసత్యమనే చెప్పుకోవాలి. కుటుంబ సంబంధాల పట్ల ఉన్నతమైన విలువలతో కూడిన ఆలోచనలున్నాయి. అమితంగా ప్రేమించే గుణం ఆమెలో గోచరిస్తుంది. ఇది భారతీయ కుటుంబాలలో కనిపించేదే

'కన్నీరు నాకొక వరం
శబ్దరహితంగా
బాధను బహిర్గతం చేసి
మనసును తేలికపరిచే లేపనం'

అంటారొక కవితలో రాజ్యశ్రీగారు. మనిషికి నీరెంత అవసరమో కన్నీరూ అంతే అవసరం. కన్నీరే లేకపోతే హృదయం బ్రద్ధలై రుధిరం చిమ్ముతుంది. బాధలను అణిచిపెట్టటం చేయకూడని పని. ఆ బాధల నుండి కన్నీరు కొంత విముక్తిని ప్రసాదిస్తుంది. అదే అంటారు రాజ్యశ్రీ.

ఆత్మజను అల్లుడికి అప్పగిస్తున్నప్పుడు
కొంగును నోటికి అడ్డం పెట్టుకుని
కళ్లతో ఆలపించిన
ఆనందవిషాదాల మౌనరాగం'

భారతీయ కుటుంబవ్యవస్థలో వివాహం ఒక ముఖ్య ఘట్టం ఆడపిల్లకు పెళ్ళిచేసి అత్తవారింటికి పంపే సందర్భంలో అనివార్యంగా కలిగే బాధ పెళ్లిచేసిన తల్లిదండ్రులకు మాత్రమే తెలుస్తుంది. కాలం గడిచేకొద్దీ ఆ బాధ మాయమవుతుంది. ఇక సాధారణ పరిస్థితులు నెలకొంటాయి. పెళ్ళి చేసి ఆడపిల్లను అత్తవారింటికి పంపుతున్నప్పుడు కలిగిన ఆ బాధకు కన్నీరే ఉపశమనం కలిగిస్తుంది. ఆ బాధలో కూడా కూతురికి ఒక తోడు దొరికి ఒక ఇంటిదౌతున్నదన్న ఆనందం కూడా అందులో ఉంటుంది. అందుకే రాజ్యశ్రీగారు ఆనంద విషాదాల మౌనరాగం అంటూ ఒక గొప్ప ప్రయోగాన్ని చేశారు.

కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు హైదరాబాదులో పుట్టిపెరిగినవారు. ఇక్కడే వారి మెట్టినిల్లు కూడా. ఇక్కడి యాస,భాషల పట్ల కూడా ఆమెకు అభిమానముంది. అందుకే తెలంగాణయాసలో ఒక వ్యవసాయ కూలీ అయిన ఒక మహిళ బాధను కవితారూపంలో వ్యక్తం చేస్తారు.

"పెయ్యిలోని పానమంతా/పొలంకాడ ఆవిరయిపోనాది/పోరలు ఆకలితో ఆగమవుతుంటరని/గబగబలాడుకుంటా/గుడిసెకాడికి లగెట్టుకొచ్చా/గంజికాసి పోసినంక సల్లబడ్డరుపిల్లోల్లు/ఒల్లుబగబగలాడుతుంది/పనికాడ ఎకిలసూపులు సూత్తరని/నిండా పైటసుట్టుకొని/ఉడకపోత బరాయించుకున్న/గొయ్యిలాంటి నులకమంచంలో పెయ్యిని దిగేశా/పిసరంతగాలి తొయ్యక/కొంగుదీసి పంకాలా ఇసురకుంటున్నా/యాడినించొచ్చాడో/ కల్లుకంపు కొట్టుకుంటూ/వంకర్లు బోతావచ్చి/ ఆబగా నా గుండెల్ని సూత్తన్నడు/ తాగుబోతునాయాలు/అని ఎకిలి సూపులకు/పోకిరిసేట్టలకు/వల్లంతా కంపరమైపోనాది/ ఏలాపాలా లేని వాడి సర సానికి/రస్తా అయింది నా మెల్లో తాలి/ఛీ/ రోతపుట్టినాది/ ఆడజలమ మీద/కూసింత తొంగుండనీకి కూడా/సొతంత్రం లేని బతుకు". ఇటువంటి కవితలతో ఆమె స్త్రీవాద కవయిత్రిగా దర్శనమిస్తారు. కూలీనాలీ చేసుకుని కుటుంబ భారాన్ని మోసే స్త్రీల పట్ల రాజ్యశ్రీకి ఉన్న సానుభూతి ఎలాంటిదో కూడా మనకు అర్థమౌతుంది.

స్త్రీల కష్టాలను తనవిగా చేసుకొని రాజ్యశ్రీ చెప్పే విధానం వల్ల ఒక్కో సందర్భంలో మనం ఆ కవితా వస్తువులోని వేదనాభరిత దృశ్యాలలోకి ప్రవేశించి ఆవేదనను మనం కూడా అనుభవించాల్సివస్తుంది. ఏ ప్రయోజనం ఆశించి కవిత రాస్తాడో ఆ యొక్క కవితలోకి పాఠకుడు లీనమై కవి అనుభవించినది, పాఠకుడు కూడా అనుభవిస్తే ఆ కవి

పంచ సహస్రావధాని మేడసాని మోహన్ గారితో

ఆశించిన ప్రయోజనం నెరవేరినట్టే. అలా ఆలోచించినప్పుడు రాజ్యశ్రీ కవితలకు అలాంటి ప్రయోజనాన్ని చేకూర్చి పెట్టగల శక్తి మెండుగా ఉంది.

'ప్రతి పని
ఏదో ఒక
ప్రతిఫలాపేక్షతోనే
చేస్తాము
దానికి
కాస్త
మానవీయత
జోడిస్తే
ఆత్మానందం
కూడా
జత అవుతుంది'

ఇలాంటి కవితలు రాజ్యశ్రీలో మానవీయకోణాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి. మనం ఎలాంటి పనులు చేస్తూ ఉన్నా మానవీయతని విడిచిపెట్టకూడదు! ఆ మాన వీయతే మనల్ని సంఘంలో మంచి వ్యక్తిగా నిలబెడుతుంది. తద్వారా ఒక ఆనందాన్ని కూడా ఇస్తాయి. ఒక కవిత

రాసి తృప్తి పడటమంటే ఆ కవిత నుండి ఎంతో కొంత ఆనందాన్ని అందించాలి. రాసిన వారికే కాక చదివిన వారికి కూడా అలాంటి ఆనందాన్ని ఇచ్చినప్పుడు ఆ కవితకు సార్థకత చేకూరుతుంది. రాజ్యశ్రీ కవితలకు ఆ సార్థకత చేకూరే విధంగా ఉంటాయనడంలో సందేహం లేదు.

గల్లీగల్లీకో
మద్యదుకాణానికి
'లైసెన్సు'ఇచ్చి
మరణమృదంగం మోగిస్తూ
మద్యపానం
ఆరోగ్యానికి హానికరం
అంటూ సర్కారు
సన్నాయినొక్కులు
'అశ్వద్ధామ హత:
కుంజరః' అన్నట్టు

ఇదో దురదృష్టకరమైన విధానం. సర్కారుకు వచ్చే ఆదాయంలో ఎక్కువభాగం మద్యం అమ్మకాల నుండే. అభివృద్ధి చేస్తున్నామనే సర్కారు ప్రజారోగ్యాన్ని పణంగా పెట్టటం ఘోరాతిఘోరం. కేవలం లైసెన్స్‌లు ఇవ్వడమే కాక షాపుల వారికి టార్గెట్స్ పెట్టి ఎక్కువ మద్యం అమ్మించే పనికి సర్కారు పాల్పడుతుంది. క్రమంగా మద్యం నుండి ప్రజల్ని దూరం చేయాల్సి ప్రభుత్వాలు వీధివీధిలో మద్యం దుకాణాలను ఏర్పాటు చేయించడం మనం చూస్తున్నది. ఈ మధ్య కల్తీకల్లుకు అలవాటుపడి అది దొరకక్క పిచ్చివాళ్లగా మారుతున్న వాళ్లని చూస్తు న్నాం. ఆదిలోనే కఠినంగా కల్తీకల్లుపై దృష్టిపెట్టి ఉంటే ఇలాంటి దుస్థితి ఏర్పడక పోను కదా! మద్యమహమ్మారిపై సమరం చేయాల్సి ఉంది. సమాజం పట్ల బాధ్యత కలిగిన కవయిత్రిగా పై కవితలో ప్రభుత్వాలకు చురకలంటించారు రాజ్యశ్రీ.

మినీ, మెగా కాదు.. అంతా కవిత్వమే!

"లఘుకవితా రూపాల్ని ఈనాడు విస్తృతంగా వినియోగిస్తున్నారు. మంచి కవులుగా తయారు కాదలచినవారికి ఇవి సోపానాలుగా ఉపయోగ పడవచ్చు. లేదా కవితాసృజనతో ప్రత్యేక కోశాన్ని ప్రతిభావంతంగా వినియోగిం చగలవారికి వాహిక కావచ్చు. ఎందుకంటే లఘు రూపాలకు వాటి ప్రత్యేకత, ఏ కాలంతోనైనా, ఏదేశంలోనైనా ఉంది. కొద్దిపాదాలతో ఒక పెద్ద వస్తువును మడిచిపెట్టడమనేది గొప్ప ప్రతిభకు సంబంధించిన విషయమే. చాటువులుగాని, వేమన శతకం లాంటి ముక్తకాలుగానీ, ఉర్దూ షేర్లుగానీ, జాపాను హైకూలుగానీ ఎన్నెన్నో ఇందుకు నిదర్శనం, ఒక్కొక్క రూపం, సాధారణంగా ఒక్కొక్క వస్తువుకి మంచి వాహికవుతుంది, మినీకవితలో సామాజిక, హైకూలో అనుభూతి, రెక్కల్లో తాత్వికత గమనించగలం, అయితే క్రమపరిణామంలో ఏరూపమైనా వస్తు విస్తృతికి దారితీస్తుంది. కేతవరపు రాజ్యశ్రీ 'సిసింద్రీలు' మినీ కవితల్లో సామజికతయే ప్రధానంగా ఉంది. అక్కడక్కడ మిగిలిన వస్తువులు కూడా కనిపిస్తాయి. సామాజిక వస్తువును స్వీకరించడంలో, ఈనాడు మనం మన ప్రతినిత్యం గమనించే ఎన్నో అంశాలు రాజ్యశ్రీ మినీ కవితల్లో కనిపిస్తై" అంటారు ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు డా॥అద్దేపల్లి రామమోహనరావుగారు 'సిసింద్రీలు' మినీ కవితాసంపుటికి రాసిన ముందుమాటలో. రాజ్యశ్రీగారు వివిధ ప్రక్రియల్లో సాహిత్యసృజన గావించడం అది పదుగురిని ఆకట్టుకొని ప్రశంసలు పొందడం ఆమెలోని ప్రతిభకు తార్కాణంగా పేర్కొనవచ్చు.

'ద్రోణుడు ద్రోహి!
కాబట్టే
ఏకలవ్యుడు
ఖ్యాతిగడించాడు
సాటిలేని మేటి
విలుగాడుగా!'

ఇదొక ఘాటైన విమర్శ, అయితే ఒక్క ద్రోణుడే కాదు మన పురాణాల్లోను ఇతిహాసాల్లోనూ అనేకమంది ద్రోహులు కనిపిస్తారు. కొంచెం రాజ్యశ్రీ వంటివారు వాటిని పరిశీలించి ప్రకటిస్తే బాగుంటుంది. శంబూకుని వధ ఎందుకు జరిగిందో, కర్ణుడుశాపాలకు ఎందుకు గురికావాల్సివచ్చిందో, మను వాదంలోని మర్మాలు ఏమిటో కవిత్వం ద్వారా తెలియజేస్తే బాగుంటుందను కుంటున్నాను.

'స్త్రీ' ని
అందలమెక్కిస్తూ
ఉపన్యాసం
ఇంటి ఇల్లాలికి
మాత్రం
దాన్నించి
మినహాయింపు'

పైకి ఒకటి మాట్లాడినా లోపలొకటి వుంచుకోవడం రాజకీయనాయకు లకే కాదు, అన్ని చోట్లా వున్నదే, ఈ దేశంలో మహిళకు జరిగిన, జరుగుతున్న అన్యాయాలు అన్నీ ఇన్నీ కావు, దీనిపై తీవ్రంగా పోరాడాల్సి వుంది. ఏదో ఒకటి చెప్పామని కాకుండా స్త్రీలు తమ ధిక్కార స్వరాల్ని వినిపించాల్సి వుంది. ఇక కవయిత్రులపై, రచయిత్రలపై చాలా బాధ్యత వుంది.

'కులమతాలు
కతీతమని
బాస
కుర్చీ ఎక్కగానే
మనోడిమీదే
ధ్యాస'

నేటి రాజకీయ నాయకుల నైజాన్ని వ్యంగ్యంగా వ్యక్తీకరించారు రాజ్యశ్రీ, రాజకీయ నాయకులు ఏ కులం వానికి టిక్కెట్ ఇస్తే గెలుస్తాడో అంచనాలు వేసుకుంటారు, రాజకీయాలు కులం కంపులో కొట్టుకుపోతున్నాయి. ఎవరైతే ఈ ప్రాంతాన్ని అభివృద్ధి చేయగలరో ఆలోచించడం ఏనాడో పోయింది, కుల సమీకరణాలంటూ మరింకేదో అంటూ ఎవరు ఎక్కువ ఖర్చుచేయగలరో అలోచించుకుంటూ పార్టీలు ముందుకు నడుస్తుంటాయి. ఇక రాజకీయం అంటే అసహ్యించుకునే పరిస్థితికి దిగజారిపోయింది. అవినీతి పరులు కాని వారిని అవినీతి పరులుగా మారుస్తున్న పరిస్థితి నేడు నెలకొనివుంది. లంచగొండితనం, కులపక్షపాతం, మతతత్వం ఇలా అనేకా నేకం రాజకీయాలలో ఏనాడో ప్రవేశించాయి. ఇది ఒక లాభసాటి వ్యాపా రంగా భావించడమూ పెరిగిపోతుంది. చట్టసభల్లో చర్చలు చూస్తూంటే వీధి రౌడీలకన్నా హీనంగా తిట్టుకోవడం, కొట్టుకోవడం కనిపిస్తున్నది. ఎవరికి ఎవరూ సమాధానం చెప్పలేని పరిస్థితి, ప్రతి రంగాన్ని భ్రష్టుపట్టించారు. ఇలాంటి వాటిపై ధ్వజమెత్తుతూ కవిత్వం రావాల్సి వుంది. పైకవితలో రాజ్యశ్రీ ఒక చిన్న చురక నంటిస్తారు. రాజకీయనాయకులకు వారి స్వరాన్ని ఇంకా పెంచాల్సివుంది.

'పచ్చనోటుతో వల
చిక్కిన చేపకు
కడుపు నిండా సారా
ఐదేళ్ళ వరకు
లేవకుండా చెర!

భారతదేశంలో ఎన్నికల తంతు అలా తయారైయింది. అందుకే కదా పార్టీలు ఖర్చు ఎంత పెట్టగలడో చూసి ఎక్కువ ఖర్చు చేసేవాడికి టిక్కెట్ ఇచ్చేది. ఖర్చు చేసి గెలిచినవాడు దానికి రెట్టింపు సంపాదించుకోవచ్చని ఆలో చిస్తాడు తప్ప ప్రజాక్షేమం వాడికి పట్టదు, ఇలాంటి విధానాన్ని ప్రక్షాళన చేయాల్సి వుంది.

తానా ఆటా సిలికాన్
విదేశంలో మన సంస్కృతిని
చాటి చెప్పేసంస్థలు
అమెరికాకి

కులగజ్జిని
అంటించిన ఘనులు కూడా!'

ఒక సాంస్కృతిక సంస్థలోనే కాదు అన్ని సంస్థల్లో కులాలు ప్రవేశించి భ్రష్టుపట్టిస్తున్నాయి. స్వయంగా గమనించిన వారు కాబట్టి మనవాళ్ళు అమె రికాలో కులాలవారిగా సంస్థల్ని నెలకొల్పినట్టు పై కవితలో తెలుపుతారు, ఒక పక్క మన సంస్కృతిని చాటుతున్న సంస్థల్లో కులాలకుళ్ళు ప్రవేశించడం దౌర్భాగ్య పరిస్థితి.

'కుత్సిత వ్యవస్థ
అని పదేపదే
నిందించకు
దానిలో
నువ్వు కూడా
ఒక భాగమేనని
మరిచిపోకు!'

ఇది ఒక ఆత్మపరిశీలనా కోణాన్ని ఆవిష్కరిస్తుంది. ఎవరికి వారు ఆత్మ పరిశీలన చేసుకొని తమలోని తప్పులను సరిదిద్దుకుంటే సమాజం మారుతుంది. ఇది ఏ ఒక్కరికో పరిమితమైనది కాదు, అందరూ ఆ దిశగా ఆలోచించాల్సివుంది. ఇది విశాలంగా ఆలోచించాల్సినది. ఆ భావంతోనే కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు పై కవితను మనకందించారనిపిస్తుంది.

'ఆడశిశువుగా జన్మించినందుకు
తల్లిదండ్రుల ఏడుపు
నిద్రపోనీయలేదు
బాలికనయ్యాక
అరవ చాకిరీ
నిద్రపోనీయలేదు
కన్నెనయ్యాక
వెకిలి చూపులు
నిద్రపోనీయలేదు

మండలి బుద్ధప్రసాద్, యార్లగడ్డ లక్ష్మీప్రసాద్ గార్లతో

మగనాలినయ్యాక
మగడు నిద్రపోనీయలేదు
తల్లినయ్యాక
పిల్లలు
నిద్రపోనీయలేదు
అవ్వనయ్యాక
ఆయాసం
నిద్రపోనీయలేదు
ఎన్నాళ్లనుంచో తీరని కోరిక
హాయిగా ఆదమరిచి నిద్రపోవాలని
ఆకోరిక తీరేది బహుశః
మృత్యు దేవత ఒడిలోనేనేమో?'

ఆడదానిగా జన్మించినందుకు జీవితమంతా కష్టాలతో, కన్నీళ్ళతో, దుఃఖంతో, శోకంతో, చాకిరితో, బాధతో అశాంతిగా బ్రతకవలసిరావడం శోచనీయం. ఒక స్త్రీగా,

స్త్రీల కష్టాలను తెలుసుకున్న వారిగా స్త్రీ గురించి వివరిస్తారు రాజ్యశ్రీ. ఇందులో ఎంతో వాస్తవికత వుంది. తరతరాలుగా స్త్రీని ఒక బానిసను చేసి వారికి సుఖం లేకుండా చేస్తున్నది మన సమాజం, ఆకాశంలో సగభాగమైన స్త్రీకి కూడా స్వేచ్ఛ అవసరమని గుర్తించాలి. వారికి కొన్ని ఆశలుంటాయి. కోరికలుంటాయి. వాటిని నెరవేర్చుకోవాలని ఆశపడుతుంటారు. స్త్రీ,పురుష భేదభావం నశించి అందరూ సమానమనే ఆలోచన చేయాల్సి వుంది. స్త్రీని పంజరంలో బంధించి వుంచడం ఘోరం. స్త్రీ జీవితానికి కూడా సుఖం, శాంతి, స్వేచ్ఛ అవసరమని గుర్తించాలి. స్త్రీలు తమ బాధ్యతల నుండి ఏనాడు తప్పుకు పోవాలని చూడరని, అలాంటి స్త్రీల మీద పెత్తనం చేస్తూ వారిని చిన్న చూపు చూడటం నేరం. ఆడపిల్ల అయినా, మగపిల్లవాడైనా ఒక్కటేనని అందరూ తెలుసుకొని తీరాలి. స్త్రీలు ఎంతో ఎత్తుకు ఎదిగిన, ఎదుగుతున్న సందర్భాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. కొందరు ఈ విషయాలను పక్కనపెట్టి భ్రూణహత్యలకు పాల్పడుతున్న సందర్భాలూ వున్నాయి. ఇటువంటి పైశాచికత్వానికి ఒడికట్టటమంటే మానవీయతను మంటకలపటమేనని తెలుసుకోవాలి. ఇటువంటి ఆలోచననలన్నీ చేస్తూ కవిత్వంగా మలుస్తారు రాజ్యశ్రీ. రాజ్యశ్రీ కవిత్వానికి ఆ పదును కూడా ఎక్కువగానే ఉన్నది. ఒక సమస్యపై కవిత్వం రాసే క్రమంలో ఆమె కవిత్వం అక్కడక్కడ పల్చగా ఉన్నట్టు అనిపించవచ్చునేమోగానీ ఆ సమస్య తీవ్రతను తక్కువగా చూడలేం. వైవిధ్య వస్తు సముదాయం ఆమె కవిత్వం నిండా పరుచుకొని వుంటుంది.

"మనది ప్రజాస్వామ్య దేశమని
ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద
ప్రజాస్వామ్య దేశమని
చాలా గర్వంగా వుండేది
కానీ నేడు
ఆ ప్రజాస్వామ్యాన్ని నడిపించేదెవరు?
ప్రజలా? ప్రభుత్వమా
నాయకులా? ఎన్నికలా?
కాదు - కానేకాదు
వీళ్ళందరికీ అతీతంగా
నిశ్శబ్దంగా చాపకిందనీరులా

ప్రజాస్వామ్యాన్ని నడిపిస్తున్నది
మద్యం మాఫియా!!'

ఎంతటి ధిక్కారంతో వినిపిస్తారో కవితను, ప్రజా ప్రభుత్వాలు మద్యం,మా ఫియా గుప్పిటలో ఇరుక్కోవడం సిగ్గుచేటైన విషయం. మద్యం, మాఫియాలు రాజకీయ నాయకుల అవతారమెత్తడం కూడా వున్నది. ప్రజాస్వామ్యం అప హాస్యం పాలు కావడంలో మద్యం,మాఫియాలతో రాజకీయ నాయకులు లాలూచీ పడటం కూడా ఒక కారణమే. ఎన్నికల్లో పోటీచేసే వారందరికీ ఈ మద్యం మాఫియాలు డబ్బులు, మద్యం అందజేస్తారు. ఎవరు గెలిచినా మద్యం మాఫియాలు వారితో తమకు కావల్సినట్టు పనులు చేయుంచుకోగలరు. ఇటు వంటి విషయాలు అందరికీ తెలిసినవే అయినా వాటిని వెల్లడించడానికి ఎవరికి వారికి భయమే. ఇటువంటి విషయాలను ధైర్యంగా వెల్లడిస్తారు రాజ్యశ్రీ. దీనిలో ఎటువంటి బెరకుతనమూ లేదు. ఇది ఒక ధర్మాగ్రహం.

ఇలా సమాజంలో జరిగే అనేక సంఘటనలపై ధర్మాగ్రహన్ని వ్యక్తం చేసే రాజ్యశ్రీలో ఆధ్యాత్మిక పాళ్ళూ ఎక్కువే సుగమ్‌బాబుగారు సాహిత్యంలో ప్రవేశపెట్టిన రెక్కల్లో గీతామృతాన్ని రచించారు. ఇందులో అనేక ఆధ్యాత్మిక విషయాలు తెలుపుతారు. “కవయిత్రిగా, ఆధ్యాత్మిక వ్యాసకర్తగా పేరు తెచ్చుకున్న డా॥కేతవరపు రాజ్యశ్రీ “రెక్కలో గీతామృతం” అందించడం ముదావహం.

స్విట్జర్లాండ్ పర్యటనలో వివిధ దేశాల మహిళలతో

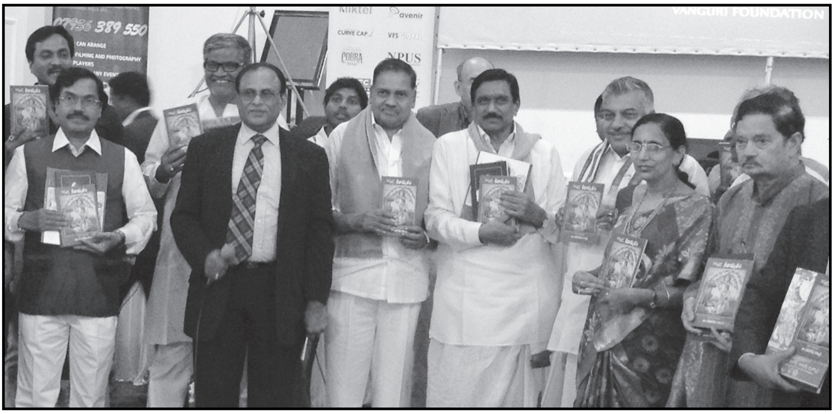

లండన్ 4వ ప్రపంచ మహాసభలో "గీతామృతం" పుస్తకావిష్కరణ

గీతను జాజ్వల్యం చేసిన 'గీతామృతం'

కాలాన్ని బట్టి కొత్తగా వస్తున్న ప్రక్రియల్లో రెక్కలు ఒకటి. సుగమ్ బాబుగారు ఏక్షణంలో ఈ ప్రక్రియను ఆరంభించారోగాని ఎంతో మంది కవులు దాన్ని సమాదరించారు. సాహితీలోకం ఆదరణను బట్టి సుగమ్‌బాబుగారు స్వయంగా 'ధమ్మపదం'ను 'రెక్కల్లో' అందించి కావ్యజగత్తుకే మహోపకారం చేశారు. ఇప్పుడు రెక్కల్లో భగవద్గీత అవతరించింది. 700శ్లోకాలతో అలరారే భగవద్గీతను రాజ్యశ్రీగారు బాగా పరిశీలించిరి. 108 శ్లోకాలను ఏరుకొని గీతాసారాన్ని అందించారు. అధ్యాయాల వంక వెళ్ళకుండా అసలు విషయాన్ని మరవకుండా కొనసాగిన ఈ కవితారూపానువాదం కమనీయం ! రమణీయం" అంటూ కేతవరపు రాజ్యశ్రీని మెచ్చుకుంటారు రెక్కల్లో గీతామృతం 'పుస్తకానికి రాసిన ముందుమాటలో ఆచార్య మసన చెన్నప్పగారు.

చిరిగిన వస్త్రం వదిలి
నూతన వస్త్రం ధరించినట్టు
కొత్తదేహంలోకి
ఆత్మప్రవేశం

శరీరం
నశ్వరం!

ఈ రెక్కలో దేహం శాశ్వతం కాదు. ఆత్మ శాశ్వతమైనది. కాలం తీరిన దేహం నుండి ఆత్మ కొత్త శరీరంలోకి ప్రవేశిస్తుంది. ఈ సత్యాన్ని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుడికి బోధిస్తాడు. ఈ శ్లోకాన్ని పామరులకు కూడా అర్థమయ్యేరీతిలో రాజ్యశ్రీ తేలికభాషలో తెలుపుతారు.

పుట్టుట
గిట్టుట/మరల పుట్టుట/
తథ్యం
తప్పనిదానికి
దుఃఖమేల?

పుట్టినవాడు మరణించడం, మరణించినవాడు మరలాపుట్టుట తప్పనిసరి అయినది. దుఃఖపడ్డా, పడకున్నా ఇది తప్పని సరిగా జరిగేదే. అటువంటప్పుడు దుఃఖపడటమెందుకు అని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి తెలిపిన ఒక సత్యాన్ని రాజ్యశ్రీ తెలుపుతారు. ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచంలోని వారికి దక్కే తృప్తి ఏదో రాజ్యశ్రీ గారికి దక్కుతుందేమో తెలియదు కానీ ఆమె గీతలోని 108శ్లోకాలను తీసుకొని తెలిపిన విధానం మాత్రం చాలా బాగుంది. మనం వీటన్నింటిని నమ్ముతామా! నమ్మమా? అనేది వేరే విషయం. అయితే కవిత్వపరంగా ఆమె చెప్పినదేమిటి అనేదాన్నే తీసుకుందాం! అయితే ఇదంతా శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి తెలిపినదిగా భావిం చబడుతున్నది కాబట్టి ఆ దారిలో నడిచేవారిని ఆకట్టుకుంటుందని చెప్పటంలో అతిశయోక్తి ఎంతమాత్రం లేదు.

అగ్నిని పొగ
అద్దాన్ని ధూళి
పిండాన్ని మాయ
కప్పేస్తాయి.

అలాగే కోరికలు
జ్ఞానాన్ని.....

ఇలా ఈ గీతామృతంలోని రెక్కలన్నీ భగవద్గీతలోని శ్లోకాలపరంగా రాసి తనదైన ప్రతిభను చాటుకున్నారు రాజ్యశ్రీ.

"భారతీయ వేదాంతసారం భగవద్గీత. కర్మ, జ్ఞాన, భక్తి, ధారల త్రివేణీ సంగమమైన 'గీత' ఆచరణాత్మక తత్త్వం. అందుకే శ్రీకృష్ణ గురోపదేశమైన గీతోపదేశానికి ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచంలో గురుస్థానం ఉంది. వివిధ భాషల్లో అనువాదాలు, వ్యాఖ్యానాల

ద్వారా విశ్వవాప్తమైంది. జరామరణాలు దుఃఖభాజకాలు. మానవ జీవితంలో తలెత్తే శోకగ్రస్త సమస్యలన్నిటికీ పరిష్కారం చూపి సమగ్ర వ్యక్తిత్వ వికాసానికి దోహదం చేస్తుంది గీత. అల్పుడననే భ్రాంతి నుండి విముక్తి కలిగించి జీవనయానం ముందుకు సాగటానికి తోడ్పడుతుంది. కింకర్తవ్యంలా మూఢుడైన నరుడు, నారాయణుని ప్రభోదంతో సమస్యా సోపానాలను అధిగమించి పరిపూర్ణతను పొందాడు. "గీతాతత్త్వాన్ని చాటే 108 శ్లోకాలను ఎన్నుకుని కవ యిత్రి రాజ్యశ్రీ గీతామాధుర్యాన్ని పాఠకులకు చవిచూపారు. మూలంలోని భావాలను పఠితలకు కరతలామలకం గావించారు" అని రాజ్యశ్రీ రాసిన 'రెక్కల్లో గీతామృతం' పుస్తకానికి రాసిన ముందుమాటలో ఆచార్య ఎస్వీ రామారావు గారు అంటారు.

"నెత్తావిని గాలిమోసుకెళ్ళినట్టు
గత జీవిత భావపరంపరను
జీవుడు మోసుకెళ్తాడు

కొత్త జన్మలోకి"

వంటి కవితా పంక్తులు గీతనే అనుసృజనలా ఆహ్లాదం కలిగిస్తాయి. గీతాసారాన్ని దేశీకవితా ప్రక్రియ అయిన 'రెక్కల్లో' రాయడం ఈ గ్రంథంలోని విశిష్టత. నాలుగు చిన్న పాదాల తర్వాత ముక్తాయింపు చరణాలు కవయిత్రి ప్రతిభను నిరూపిస్తాయని కూడా అంటారు ఎస్వీరామారావుగారు. ఈ గీతామృతాన్ని ఇంగ్లీషు, హిందీ, కన్నడ భాషలలో కూడా వెలువడి ఇతర భాషా కవులు మన్ననలు పొందడం జరిగింది.

డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ మానవ సంబంధాలకు సంబంధించిన కవితలు రాజకీయ కవితలు, సమాజాభ్యుదయం కోసం రాసిన కవితలు, ఆధ్యాత్మిక కవితలు, ఆధ్యాత్మిక వ్యాసాలు, రెక్కలో గీతామృతం అనేకానేకం ఆమె సృజనలో ఉన్నాయి. ఆమె ఏదో ఒక వాదానికిగాని, ఏదోఒక ఇజానికిగాని సంబంధించిన కవయిత్రికాదు. ఈమె రచనల్లో స్త్రీవాద కవిత్వమూ వుంది. అభ్యుదయ కవిత్వమూ వుంది. శిరిడిసాయి మీద రాసిన కవిత్వమూ వుంది. ఆమెలో కలిగే చలనాల వల్ల ఆమెలో కలిగే భావాలవల్ల **ఆమె విన్నవి, కన్నవి, ఆమెకు మంచిగా అనిపించినా, బాధ కలిగించినా, వేదన పొందినా, ప్రకృతిలో పరవశించినా, ఆమె కవిత్వం రాశారు. ఒక నిర్దుష్టమైన నిబ్ధతగా కాక విస్తృత పరిధిగా సాగిన ఆలోచనలు ఆమెలో కలిగించిన భావావేశాలు అన్నీ కవిత్వంగా రూపు దిద్దుకున్నాయి.** అది ఆమె స్వేచ్ఛ అనే అనుకుందాం. ఒక రచయిత్రిని అంచనా వేయడానికి ఆమె కవిత్వం, ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలు మనకు తోడ్పడతాయి.

రాజ్యశ్రీ కవిత్వం

చిరు సవ్వడులు
గుండె చప్పుళ్ళు
నానీలు
ఊహాల వసంతం
రెక్కల్లో గీతామృతం
తృప్తీ నీవెక్కడ?
కేతవరపు రాజ్యశ్రీ
కవిత్వం
అక్షర కేతనం
బొమ్మ - బొరుసు
వెన్నెల మెట్లు
కేతవరపు రాజ్యశ్రీ
కేతవరపు రాజ్యశ్రీ

రాజ్యశ్రీ సాహిత్యం

गीतामृत
(Poetry in Hindi)
केतवरपु राज्यश्री
वंद ప్రశ్నలు
వంద ప్రశ్నలు
వేల భావాలు
డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ సాహిత్య విశ్లేషణ
- నియోగి
నీలోకి నువ్వు
(ఆధ్యాత్మిక గుళికలు)
సింగపూర్ - మలేసియా
శ్రీలంక యాత్ర
ಗರಿಗಳಲ್ಲಿ
ಗೀತಾಮೃತ
ఆధ్యాత్మికత - వృద్ధులకేనా?
కేతవరపు రాజ్యశ్రీ

డాక్టర్ రాజ్యశ్రీ సాహిత్యంలో "ద్వీపాలు... దీపాలు"

చిరుసవ్వడులు

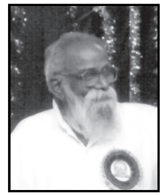

- రావూరి భరద్వాజ
జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత

ఎక్కడో బయలుదేరి, ఇక్కడిదాకా వచ్చిన మీకు ఓ విషయం మనవి చేసుకుంటున్నాను.

నాకు కొన్ని విషయాలతో, కొంచెం పరిచయం ఉన్నది. మరి కొన్ని విషయాలతో ఇంకొంచెం తక్కువ పరిచయమున్నది. కొన్ని కొన్ని విషయాల గురించి, నాకు పూర్తిగా తెలియదు.

సాహిత్యాన్ని గురించి, ఆ రంగంలోని వివిధ ప్రక్రియలను గురించి, 'అ' నుండి 'క్ష' దాకా మాట్లాడగలిగిన మహానుభావులున్నారు.

నాకా వివరాలేవీ తెలియవు. నాకు తోచినది రాస్తున్నాను. నేను చదివిన వాటిని గురించి నా అభిప్రాయం రాశాను.

చాలా కాలం కిందట -

సచివాలయంలోని సాహిత్యాభిమానులు, ఓ సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. నన్ను దానికి పిలిచారు.

శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ గారి రచనలు అపుడే, తొలిసారిగా విన్నాను.

"నాకు నచ్చాయి. బావున్నాయి. వీటిని కాగితాలకే పరిమితం చేయకండి. పుస్తకంగా తీసుకురండి. మరి కొంతమందికి ఈ కవితలతో పరిచయమేర్పడుతుంది" అది సలహా ఇచ్చాను.

నన్ను స్పందింపచేసిన పంక్తులలో, నాకు 'కవిత' కనిపిస్తుంది.

ఇలాంటి కొన్ని పంక్తులను, మీ ముందుంచుతున్నాను.

"కొంగు పట్టి నడిచిన కొడుకు
నిర్దేశిస్తున్నాడు నా నీడను"
"ఎండమావులు దాహం తీర్చలేవు
నాయకుల వాగ్దానాలు ఆకలిని ఆర్చలేవు"
"పాలిచ్చి ఓదార్చిన అమ్మకు
కడపటికి రెండు కన్నీటి చుక్కలు కరువు"
"తండ్రి పిల్లలను మందలించిన
సహించలేనిది తల్లిప్రేమ"

"ప్రపంచాధి నేతయినా సేదతీరేది
అమ్మ ఒడిలోనే"
"హితుడిని శత్రువున చేసేది నువ్వే
సన్నిహితుడిని పరాయిగ మార్చేది నువ్వే"
అని 'రూపాయి' గురించి
"జ్ఞానుల మనడానికి కొలబద్ధ
ఎంత అజ్ఞానులమో తెలుసుకోవడమే"

ఈ విధంగా ఉదహరించవలసిన పంక్తులు ఈ "చిరు సవ్వడులు"లో చాలా ఉన్నాయి.

ఈ పంక్తులు రాజ్యశ్రీ గారి జీవితానుభవాలకు, అనుభూతులకు, ఆలోచనలకు–అక్షర రూపాలు!

ఈ అక్షర చిత్రాలు, అందంగా ఉన్నాయి. ఆర్ద్రంగా ఉన్నాయి.

ఇంకా ఇంకా – ఇలాంటి కవితా చిత్రాలను, సాహిత్యాభిమానులకు అందచేయవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

"జయించే వారికి, ఈ ప్రపంచం, చాలా చిన్నది" అంటాడు అలెగ్జాండర్.

కానీ కవితా ప్రపంచం చాలా పెద్దది.

అనంతమయింది.

ఆ సువిశాల కవితా ప్రపంచాన్ని అందుబాటులోకి తీసుకురండి.

సెలవు.

గుండెచప్పుళ్ళ సజీవ స్రవంతి

- మండలి బుద్ధప్రసాద్
ఉప సభాపతి, ఆం.ప్ర.

తెలుగు సాహిత్యం ఒక సజీవ స్రవంతి. సజీవ స్రవంతే కాదు నిరంతర పరిణామశీలి. ఆదికవి నన్నయ్యకు ముందు నుంచీ లభిస్తున్న తెలుగు భాషా సాహిత్యాలలో కాలానుగుణంగా ఎన్నో మార్పులు, కొత్త పోకడలు చోటు చేసుకున్నాయి. 20వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో మొలకెత్తిన స్వేచ్ఛా కవిత్వం ప్రక్రియాపరంగా నిర్మాణ స్వేచ్ఛ కలిగివుండి, ప్రజాస్వామ్యభావ ప్రపూరితమై, సమాజనిష్టానికి, ప్రాధాన్యతను ఇస్తున్నది. ఇందులో అన్ని వాదాలు, సిద్ధాంతాలు, అభిప్రాయాలు, ఆదర్శాలు ఇమిడిపోతాయి.

శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించిన స్వేచ్ఛాకవిత్వానికి చెందిన ఒక శాఖ నానీలు. ఆచార్య ఎన్. గోపిగారి మేధోమథనం నుంచి రూపుదిద్దుకున్న నానీలు, వీటి అర్థం ఏమైనప్పటికీ, అనతికాలంలోనే అన్ని స్థాయిల తెలుగు సాహితీవేత్తలను ఆకర్షించడం విశేషం. ఈ నానీలను పూర్తి స్వేచ్ఛా కవిత్వమని కూడా చెప్పలేము. ఛందో నియమం లేకపోయినప్పటికీ వీటికి ఒక అక్షరనియమం ఉంది. కొండంత భావాన్ని ఇరవై నుండి ఇరవై అయిదు లోపు అక్షరాలలో ఇమడ్చటం ఇందులో విశేషం. ఏ నానీకి ఆ నానీయే ఒక స్వతంత్ర కవిత. ఈ విధంగా ఇవి పూర్వపు మన "చాటు" పద్యాల వంటివి.

శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ రాసిన "గుండె చప్పుళ్ళు" నానీలు చూశాను. సచివాలయంలో అసిస్టెంట్ సెక్రటరీగా ఉద్యోగబాధ్యతలు నెరపుతూనే, సాహిత్యాభిలాష కలిగి వుండటం ఆమె ఉత్తమాభిరుచికి నిదర్శనం. ఇందులో కొన్ని మెరికల్లాటి నానీలు నా దృష్టిని ఆకర్షించాయి. మచ్చుకు..

"సేద తీరుదామని
పల్లెకు వెళ్తా
బాంధవ్యం
కృత్రిమంగా నవ్వింది."

"చెత్త కుండీల్లో
చిత్తు కాగితాలే కాదు
పిల్లలు కూడా
దొరుకుతున్నారు.

కోడలు - కూతురుతో

"కలం చిన్నదే
దాని గళం
జాతి యావత్తునూ
చేస్తుంది జాగృతం"

"గారాల పట్టి ఆమె
పుట్టింట
పెళ్ళి కాగానే మరమనిషి
మెట్టి నింట"

ఇట్లా రాస్తూ పోతే ఎన్నో ఉన్నాయి. రాజ్యశ్రీగారి నానీల్లో దేశభక్తి, రాజకీయ స్పృహ, భగవద్భక్తి, ఆధ్యాత్మిక చింతన, స్త్రీ వివక్ష, ఆత్మాభిమానం వంటి ఎన్నో అంశాలు చోటు చేసుకున్నాయి. విభిన్న విషయాల మీద ఆమెకు గల అవగాహనకు ఈ నానీలు అద్దం పడుతున్నాయి. భావం పదునైన బాణంగా సూటిగా మనసుకు తగులుతుంది.

ఎవరి 'గుండె చప్పుళ్ళు'?

– పి. విజయ్‌బాబు

ఆర్.టి.ఐ. కమీషనర్ (రి.)

గుండె చప్పుళ్ళు... ఎవరి గుండె చప్పుళ్ళు? ఏమిటా గుండె చప్పుళ్ళు? గోరుముద్దలు తినిపించే అమ్మ ప్రేమ గుండెచప్పుళ్ళు.. పక్షిరాగాలకు, చెట్ల సందడుల మధ్యగల సంబంధాన్ని భావస్ఫోరకంగా తెలిపే చప్పుళ్ళు, అలల గలగల్లోని అంతరార్థం తెలిపే చప్పుళ్ళు 'ఆమె' ప్రేమలోని మూగవేదన వినిపించే చప్పుళ్ళు... చితిమంటల చిటపటల్లోగల వైరాగ్యం తెలిపే చప్పుళ్ళు.

నిశితంగా పరిశీలిస్తే అమ్మగా, ఆత్మీయురాలిగా, ఉద్యోగినిగా, సిద్ధాంతిగా, వేదాంతిగా అనుభవాలకు అక్షరరూపం ఇవ్వడమేకాక పరిణతి చెందిన రచయిత్రిలా అనుభూతి కవిత్వాన్ని, భావుకతను, సామాజిక స్పృహను, సర్రియలిజాన్ని, స్త్రీవాదాన్ని, స్పృశించారు.

'తంగేడుపూల' గోపి సృష్టించిన ముచ్చటైన వినూత్న ముక్తక ప్రక్రియనానీ. పద్య, గద్య, గేయ, మాత్రా ఛందస్సులతో అలరారే తేట తెనుగు తీపి కవితకు 'నానీ' అదనపు అందగింపు. నాలుగేపంక్తులు.. పాతికకు మించని అక్షరాలు. అనల్పభావాన్ని స్వల్పాక్షరాలలో పేర్చి కూర్చి వెలార్చేదే నానీ. శర్దూలాలూ మత్తేభాల నుండి భుజంగ ప్రయాతం, మత్తకోకిలల వరకూ మనకెన్నో రీతుల పద్యాలున్నాయి. దేని అందం దానికే. కవి తన భావ శబలతను బట్టి, 'వృత్త' సత్తాను బట్టి ఏ పద్యాన్నైనా ఎంచుకోవచ్చు. మాత్రాఛందస్సులు ఉండనే ఉన్నాయి. ఇవన్నీ సాంప్రదాయికమైనవి. భాషారీతులలో మార్పులు వచ్చినట్లే. కాలగతిలో ఆధునిక అవసరాలకు తగినట్లు కొత్త ప్రక్రియలూ వచ్చి చేరుతాయి. సామాన్యప్రజల సంభాషణాస్థాయికి రావాలని ప్రతిపాదించి ఒక ఉద్యమమే లేవదీశారు కుందుర్తి.

రాజ్యశ్రీ రాసిన ఈ కవిత చూడండి –

పక్షి రాగాలకు
పరవశించి
పూలూ పండ్లతో
సత్కరిస్తాయి చెట్లు

ఇందులో లోతైన రెండు అర్థాల్ని మనం దర్శించవచ్చు.

"వేళకి అన్నం తింటే
తృప్తి అమ్మకి
ప్రయోజకుడైతేనే
సంతృప్తి నాన్నకి"

బిడ్డల పట్ల తల్లిదండ్రుల భావన అత్యద్భుతంగా అవిష్కృతమైంది ఇందులో.

"ఆమె పరోక్షంలో
ఎన్నో మాట్లాడతా
సమక్షంలో
మాటరాని మూగనౌతా"

ప్రేమ బీజాలు మొలకెత్తిన వ్యక్తి భావన ఇది. అయితే దీన్నే చమత్కారంగా తీసుకోవాలంటే గయ్యాళి భార్యా బాధితుడికీ అన్వయించవచ్చు!

స్నేహితుడిగా
నా హితం కోరేవాడు
మొగుడయ్యాక
మగవాడినన్నాడు.

పురుషాహంకారాన్ని ఎంత సింపుల్‌గా చెప్పారు?

రాజ్యశ్రీ ఆవిష్కరించిన నానీల్లో ఇవి కొన్ని 'మెచ్చు' తునకలు మాత్రమే! ఒక కవితా ప్రక్రియను బేరీజు వేసేప్పుడు దాని తాలూకు మెరుపులనూ పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. రాజ్యశ్రీగారి నానీల్లో పలుచోట్ల ఆ మెరుపు, విరపు, చరుపు, మనకు స్పష్టంగా అగుపిస్తాయి. ఉద్యోగినిగా విధులు నిర్వహిస్తూ, సచివాలయ సారస్వతవేదిక 'చేతన' నిర్వాహణ బాధ్యతలు నిర్వర్తిస్తూ, మరొకవైపు రచనా ప్రక్రియ సాగిస్తోన్న రాజ్యశ్రీగారికి అక్షరాభినందనలు!.

గుండె చప్పుళ్లలో - అమృతరాగాలు

- ఎస్. రమాదేవి
జాయింట్ సెక్రటరీ టు గవర్నమెంట్

"నవ్విపోదురుగాక నాకేటి సిగ్గు నాయిచ్చకేగాక నాకేటి వెరపు" అన్నారు కృష్ణశాస్త్రిగారు. నిజమే! కవిత్వం వ్రాయాలనుకునే వారెవరైనా వెరవాల్సిన పని లేదు. మనసులోని భావాలు అక్షరాకృతిని పొందేవరకూ ప్రసవవేదననుభవించే కవయిత్రి మనోభావాలతో మమేకం కాకుండా వుండగలమా? అభినందించకుండా నిలువగలమా? కొమ్మకొమ్మ కోసన్నాయి, కోటిరాగాలు వున్నాయి అన్నట్టు ప్రతి కవి కవితలో వుంటాయి రాగాలు వినే మనసుంటే, "గుండె చప్పుళ్ళు" కవితాత్మకంగా వెలువరించిన శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీని మనః పూర్వకంగా అభినందిస్తున్నాను. సునిశిత లోక పరశీలన, చక్కని చమక్కులు వీరి కవితల్లో గోచరిస్తాయి. అమ్మ మనసులోని అమృతాన్ని చవిచూసి మాతృమూర్తి గొప్పదనాన్ని యిలా అంటారు.

'అమృతం కోసం
అర్రులు చాచాలా
అమ్మ మనసులోకి
తొంగిచూడు'

పదోన్నతి
"ఒంటరిని చేసింది
హోదాగల
పరదాలగదిలో"

అని 'అధికారిని' ఆవిష్కరించినా

"ప్రైవేటీకరణ ఫలితం
నేల మీదేకాదు
నింగిలో కూడా
ట్రాఫిక్ జాం"

అంటూ ఆకాశంలో ట్రాఫిక్ జాం చేసినా వీరికే చెల్లుతుంది. వీరి కవితా "గుండె చప్పుళ్ళు" నూతనోత్తేజంతో నిరాఘాటంగా మనందరికీ వినిపించాలని ఆశిస్తున్నా...

వైవిధ్యభరితం - గుండెచప్పుళ్లు

- చిలుకూరి వెంకటప్పయ్య
అధికార భాషా సంఘం సహాయ కార్యదర్శి

శ్రీమతి రాజ్యశ్రీగారు ఇటీవలి కాలంలో వ్రాసిన నానీల సంపుటి 'చిరుసవ్వడులు' చదివాను. అందువల్ల ఆమె విద్వత్కుటుంబంలో జన్మించారనీ, జన్మతః లభించిన సంస్కారంలో బాటు సాహిత్యపు సుగంధం అబ్బిందనీ, మంచి కవిత్వం వ్రాయగలిగే ప్రతిభ ఆమెలో పుష్కలంగా దాగుందనీ గ్రహించాను. ఇప్పుడు వారు అందజేస్తున్న నానీల సంపుటి 'గుండె చప్పుళ్ళు' ఇందులో మొత్తం నూటఅరవై ఎనిమిది కవితలున్నాయి. పూర్తిగా చదివాను. అన్నీ బాగున్నాయి. అందరూ చదువుకోవచ్చు.

ఇందులో నాకు అనేక ప్రత్యేకతలు కనిపించాయి. తాను మహిళా రచయిత్రి అయినా ప్రత్యేకించి స్త్రీవాదానికో, విప్లవవాదానికో, పరిమితం కాకుండా సమాజంలోని అన్ని కోణాలను దర్శిస్తూ, జీవనపథలో తాను పొందిన స్పందనలన్నింటినీ అక్షర రూపాలుగా చిత్రించటం, కవియిత్రిగా బాధ్యతను విస్మరించకపోవటం, వ్యక్తిగా భావపరిణితిని ప్రదర్శించటం ఎంతో వస్తు వైవిధ్యం ఉన్న చిరుకవితల సంపుటి ఇది.

ఇందులో వేర్వేరు అంశాలపై నాకు నచ్చినవి కొన్ని ఉదహరిస్తాను. చదివి ఆనందించండి. కావలసినన్ని ఉపమానాలు, అర్థాంతరన్యాసాలు, అలంకారాలు కనిపిస్తాయి. మచ్చుకు కొన్ని

1. **మనోహరమైన ప్రకృతి వర్ణన**

సూర్యుడొక్కడు తాంబూల మేసుకుంటే
ప్రకృతంతా ఎర్రబడింది.

భూదేవి రంగవల్లికలు చూసి ఆకాశం
చుక్కలతో ముగ్గులేయించుకుంది.

2. **రమణీయమైన సూక్తులు.**

పరలోక తాపయత్రం కాదు
ఇహలోకాన్ని అర్థవంతం చేసుకోవాలి.

ఎదుటివారి మౌనం మనల్ని మనం

శోధించుకునేలా చేస్తుంది.

ఒక్కరే అయితే అనుభూతిని పంచేకోలేని

ఒంటరులవుతున్నారు.

3. **సామాజిక దృశ్యాలు వాస్తవికత**

యమబాధలు ఒకప్పటిమాట

పోలీసుదెబ్బలు ఈనాటిమాట.

జేబులో రూపాయి సంచిలోకొచ్చింది

కొన్న సరుకు జేబులోకి సర్దుకుంది.

సర్పంచి పదవి ఆమెదే

పెత్తనం చెలాయించేది మాత్రం పతిదేవుడు

4. **భాషా సంస్కృతులు**

భారతీయ సంస్కృతి ఇస్తోంది

ఎందరికో పరిశోధనాస్ఫూర్తి.

పద్యంకారాదు గతవైభవ సంస్కృతి

భవితకు కావాలి అది పునాది.

5. **మాతృప్రేమ**

అమ్మ తినిపించిన గోరుముద్దలు

ప్రేమానురాగాలకు పునాదులు.

అమ్మ కొంగుతో మొహాన్ని తుడుచుకున్నా హాయి

మొఖమల్ బల్లతోనైనా రాదు.

6. **స్నేహము - ప్రేమతత్వం**

వెలకట్టలేని నేస్తానికి గాఢాలింగనమే

బహుమతిగా ఇచ్చా

7. **కవితాచైతన్యం - ఆశావాదం**

ఒక మెప్పుకోలు మాట

ప్రపంచాన్ని జయించగల శక్తినిస్తుంది.

ఉషోదయాన్ని ఉత్సాహంగా మొదలుపెడితే

రోజంతా ఉల్లాసంగా ఉంటుంది.

ప్రఖ్యాత ప్రజానటి జమున గారితో

8. **ఆధ్యాత్మిక చైతన్యం**

అరిషడ్వర్గాలపై సాధించు విజయం
అసమాన సౌందర్యం అయేను సొంతం
స్తుతి ఎంతపనయినా చేస్తుంది
దేవుణ్ణి దివినుంచి భువికి రప్పిస్తుంది.

9. **స్త్రీలకు జరిగే అన్యాయం**

ఆనాడు కన్యాశుల్కం ఈనాడు వరకట్నం
ఏనాడూ లేదు మగువకు సుఖం.
మమతలగని మానవ హృదయం
గొడ్డళ్ళతో త్రవ్వుతున్నారు దాన్ని.

ఇలా ఎన్నో వైవిధ్యంతో కూడిన అంశాలతో, ఆద్యంతం సామాజిక స్పృహతో వ్రాసిన చక్కని చిరుకవితలతో ఈ గుండె చప్పుళ్లు మనల్ని ఆత్మీయంగా పలకరిస్తాయి. అన్ని కవితలు మెరుపురవ్వలే! ఆత్మసౌందర్యంతో అలరారుతున్నాయి.

ఊహల వసంతం

- డా॥ ద్వానా శాస్త్రి

ఒకనాడు తెలుగు పండితులే కవిత్వం రాసేవారు. గిడుగు రామమూర్తి పంతులు ప్రారంభించిన "వ్యావహారిక భాషోద్యమం" వల్ల అందరూ రచనలు చేయటం ప్రారంభించారు. అన్ని వర్గాలవారూ, అన్ని వృత్తులవారూ, అన్ని ప్రాంతాలవారు కవిత్వం రాయటం మొదలైంది. అందుకే వృత్తి వేరైనా ప్రవృత్తి కవిత్వం, సాహిత్యం అయింది. అలా సచివాలయంలో 'ఫైళ్ళ' మధ్య తలమున్కలవుతూ కూడా కవిత్వం ఒక ప్రవృత్తిగా చేసుకున్నారు. శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ, సచివాలయంలో ఉన్నత పదవిలో ఉంటూ తెలుగు భాషా సాహిత్యాలకు, సంస్కృతికి తన వంతు కృషి చేయ్యడం అభినందనీయం. నానీల కవయిత్రిగా నాకు పరిచయమైన రాజ్యశ్రీగారు గుండు హనుమంతరావునూ, నన్ను పిలిపించి సచివాలయంలో హాస్యపుపంట పండించారు. అప్పటినుంచివ సాహితీ బంధం కొనసాగుతూ వస్తోంది.

ఇప్పుడు "ఊహల వసంతం" అనే కవితా సంపుటితో మన ముందుకు వస్తున్నారు రాజ్యశ్రీగారు. ఇందులో 51 కవితలున్నాయి. ఆధ్యాత్మికమైనవి, సామాజిక పరమైనవి, ఆర్థిక సంబంధమైనవి, మానవ మనస్తత్వపరమైనవి ఎక్కువ. మామూలు కవితలు అనిపించేవి ఉన్నాయి.

"మొఖమల్ బట్టకు సాటిరాని
మెత్తని తన కొంగుతో
సుతిమెత్తగ మూతి తుడచి
నిద్ర పుచ్చు అమ్మ"

"ప్రేమతో ఆమె తినిపించిన
ఒక్కొక్క ముద్ద
జీవితంలో నే నెక్కిన మెట్లకు
పునాది రాళ్ళు"

అంటూ అమ్మపై మంచి కవితలు రాసినందుకు రాజ్యశ్రీగారంటే నాకిష్టం. అమ్మపై

ఎంత రాసినా – రాయవల్సింది మిగిలే వుంటుంది. స్వర్గం కంటే ఈ మానవ జీవితమే మిన్న అనే భావన రాజ్యశ్రీగారికి రావడం ప్రశంసించదగింది "మానవ జీవన విధానం / దేవుడిచ్చిన వరం, దేవతలకు లభించని స్వర్గం" అనటం వ్యక్తిత్వ వికాసానికి సంబంధించినదే. మానవజన్మ ఉత్తమం అనే వేదోక్తికి ఇది నిదర్శనం. రాజకీయ స్పృహగల రాజ్యశ్రీగారు "సినీ హిరోలకు రాజకీయ నేతలకూ దగ్గర పోలిక" అనటం సముచితమే. ఇద్దరూ నటులేనని అంతరార్థం.

ఎంత సేపూ సీరియస్ కవిత్వమే రాయకూడదు. మధ్యమధ్యలో హాస్యమూ వెదజల్లాలి. హాస్యం వెనుక 'సీరియస్‌నెస్' వుంటుంది, కానీ ఆహ్లాదపరుస్తూ గుణపాఠం చెప్తుంది. దీనికి రాజ్యశ్రీ గారి ఈ కవిత చూడండి.

"రంభ లాంటి
భార్య కోసం
వెతుకులాటలో
యవ్వనం కరిగి నీరయింది
దిగులుతో బట్టతల వచ్చేసింది
ఇంకో బట్ట తలను పెళ్ళి చేసుకుని
జీవితంతో పడ్డాడు రాజీ"

అమ్మ మీద తెలుగు భాష మీద రాసిన కవితలు పదే పదే చదివింప జేస్తాయి. సచివాలయం అంటే చాలామందికి కోపం, చిరాకు, ఏ ఫైలూనడవదనీ, నడిచినా 'నత్తనడక' అనీ అనుకుంటాం. కానీ "పీతకష్టాలు పీతవి" అన్నట్టు సచివాలయ సిబ్బందికీ కష్టాలున్నాయి. వీటిని మనకు తెలియజేస్తూ ఓ కవిత రాశారు రాజ్యశ్రీగారు. ఇలా సరదాగా కొన్ని, చమత్కారంగా మరికొన్ని ఆవేదనతో ఇంకొన్ని రాశార. కాసేపు మంచిని గురించి ఆలోచింపచేసి 'ఖుషీ' కలిగించటమే ఈ కవితల ఉద్దేశ్యం.

రవ్వలు రాల్చే – "సిసింద్రీలు"

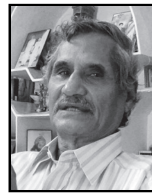

– అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు
ప్రముఖ రచయిత సాహితీ విమర్శకులు

లఘు కవితా రూపాల్ని ఈనాడు విస్తృతంగా వినియోగిస్తున్నారు. మంచి కవులుగా తయారు కాదలిచిన వారికి, ఇవి సోపానాలుగా ఉపయోగపడవచ్చు; లేదా కవితా సృజనలో ప్రత్యేక కోణాన్ని ప్రతిభావంతంగా వినియోగించగలవారికి వాహికకావచ్చు. ఎందుకంటే, లఘు రూపాలకు వాటి ప్రత్యేకత, ఏకాలంలోనైనా, ఏదేశంలోనైనా ఉంది. కొద్ది పాదాలలో ఒక పెద్ద వస్తువును మడిచిపెట్టడమనేది గొప్ప ప్రతిభకు సంబంధించిన విషయమే. చాటువులుగాని, వేమన శతకంలాంటి ముక్తకాలుగానీ, ఉర్దూ షేర్లుగానీ, జపాను హైకూలుగానీ, ఎన్నెన్నో ఇందుకు నిదర్శనం. ఒక్కొక్క రూపం. సాధారణంగా ఒక్కొక్క వస్తువుకి మంచి వాహికమౌతుంది. మినీ కవితలో సామాజిక, హైకూలో అనుభూతి రెక్కల్లో తాత్వికత–గమనించగలం. అయితే, క్రమపరిణామంలో ఏ రూపమైనా వస్తు విస్తృతికి దారి తీస్తుంది. కేతవరపు రాజ్యశ్రీ "సిసింద్రీలు" మినీ కవితల్లో సామాజికతయే ప్రధానంగా ఉంది. అక్కడక్కడ మిగిలిన వస్తువులు కూడా కనిపిస్తై.

సామాజిక వస్తువును స్వీకరించడంలో, ఈనాడు మనం ప్రతినిత్యం గమనించే ఎన్నో అంశాలు రాజ్యశ్రీ మినీ కవితల్లో కనిపిస్తే, ఒక కవితలో ఆమె అన్నారు.

అక్షరాలు
వెంటపడి వేధిస్తున్నాయి
తమన ఆయుధంగా చేసుకుని
సమాజపు కుళ్ళును
కూకటి వేళ్లతో
పెకిలించివేయమని

సమాజపు కుళ్ళును పెకలించేలక్ష్యంతో, సామాజికతను నింపుకున్నానని చెప్పారు. కాబట్టి సామాజిక వైరుధ్యాలు ముఖ్యమని ఆమె ఉద్దేశం.

ఈనాటి సమాజపు కుళ్ళులో ప్రధానమైన అంశం పాశ్చాత్యీకరణ. పాలకవర్గం దగ్గర నుండి, వార్తా మాధ్యమాల వరకు, ఇదే లక్ష్యమని ప్రబోధిస్తూ, ప్రోత్సహించడం ఆత్మహత్యాసదృశం. చిన్నప్పటి నించి స్త్రీ పురుషులు కలిసి విచ్చలవిడిగా ఉండాలన్నది పాశ్చాత్యీకరణలోని అత్యంత హేయమైన విషయం. ఇది ఎలా ఆత్మహత్యా సదృశమౌతుందో, వాస్తవికత ఆధారంగా కవయిత్రి చెప్తున్నారు. ఈ కవిత శీర్షిక 'పదోక్లాసు'.

'పదో క్లాసు'
సినిమా తీసి
కాసులు దండుకున్నాడు
ఒక అడుగు ముందుకేసి
ఎనిమిదో క్లాసులోనే
ప్రేమలో పడి చూపించారు
అతని పిల్లలు
ఎవరు తీసిన గోతిలో
వారే పడతారు మరి

ఫ్యాషన్ షోలు, రియాల్టీషోలు, పిల్లినడకలు, అసభ్యనృత్యాలు – మొదలైన వాటిలో చిన్న పిల్లల్నిగూడా, వ్యాపారాత్మకంగా వినియోగించడం, ఎంత ప్రమాదమో ఈ కవితను బట్టి ఊహలోకి వస్తె. సాంస్కృతిక ఆత్మహత్య వైపు దేశం వెళ్తోందన్న ఒక ఆవేదన కనిపిస్తుంది.

ప్రపంచీకరణ వలన వచ్చిన అనర్థాలలో ఒకటి మనకు సంబంధించిన వాటిని విదేశీయులు 'పేటెంట్' చేసుకోవడం. ఇంతవరకు దేశాభిమాన శూన్యతతో మనం తక్కువగా చూచిన వాటిల్లో, ఎంత గొప్పతనముందో పాశ్చుత్యులు గమనించి, వాటిని వ్యాపారం కోసం సొంతం చేసుకోవడం గొప్ప విషాదం. ఆ అంశాన్ని 'దేశీయత' అన్న కవితలో చెప్తున్నారు.

పెరటి చెట్టు
మందుకు పనికిరాదు

విదేశీయుడు దాన్ని
పేటెంట్ చేయగానే
తెల్ల మొహం వేయు

"పెరటి చెట్టు మందుకు పనికిరాదు" అనే సామెతని వినియోగించడం ఇందులోని విశేషం. పెరటి చెట్టంటే 'వేప చెట్టు.' వేప చెట్టులోని ఔషధ గుణాన్ని భారత దేశీయులు ఎప్పుడో గమనించినా, ఇప్పుడు పేటెంట్ పొంది విదేశీయుడు మందులు తయారు చేసి మనకే అమ్ముతాడు. ఇంతకాలం మనం అనాసక్తతతో ఉండి, ఎవరో పేటెంట్ తీసుకోగానే తెల్లమొహం వేస్తాము.

స్త్రీల పరిస్థితిపై రాజ్యశ్రీ రాసిన మినీ కవితలు, సమకాలీనతను ప్రతిఫలిస్తున్నై, 'రోలు రోకలి' అనే కవితలో ఇలా అంటారు.

రోలు రోకలి
మాయం
మిక్సీల
సాయం
అతివ
సొంతం
భారమైన
కాయం

ఒక్కొక్క పదం ఒక్కొక్క పాదంగా రాయడంలో, మాయం, సాయం, కాయం అనేవాటి అనుప్రాస కుదిరి, రూపం ఒక చమత్కారాన్ని స్ఫురింపజేస్తుంది. 'రోలు రోకలి' సమస్త శ్రమకూ సంకేతం, మిక్సీలు అన్ని యంత్రాలకీ సంకేతం. శ్రమపడడం పూర్తిగా పోవడం వలన, శరీర భారం పెరిగిపోవడం, కళ్ళ ఎదుట చూస్తున్న సత్యం. ఒక అనివార్య పరిణామమే కావచ్చు గాని, శ్రమ విలువను ధ్వనింప జెయ్యడం ఈ కవితలోని అంతరార్థం.

'రెండువైపుల' అనే మినీ కవితలో స్త్రీ పట్ల సమాజంలో ఉన్న చిన్న చూపుని శక్తివంతంగా చెప్పారు.

అన్యాయాన్ని ఎదిరించలేక

మౌనంగా రోదిస్తుంటే

ధైర్యమిచ్చి

ప్రోత్సహించేవారే కరువు

ఆదిశక్తిగామారి

కరవాలం ఝళిపించితే

విమర్శించడానికి

ముందుంటారు

అణిగి ఉన్నా, ఎదురు తిరిగినా – రెండు పరిస్థితుల్లోనూ స్త్రీకి జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని చెప్పడం గమనించగలం. ఇది చాలా సమకాలీన భావం.

మనోహరమైన ప్రకృతి చిత్రాన్ని చెప్తూ, మానవ చైతన్యాన్ని పరోక్షంగా స్ఫురింపజేసే కొన్ని కవితలు ఈ సంపుటిలో కనిపిస్తే 'తల్లిప్రేమ' అన్న మినీ కవిత ఇది.

అమావాస్య చంద్రుడు

ఒక్కొక్క మెట్టూ ఎక్కుతూ

పరిపూర్ణుడవుతాడు

పౌర్ణమినాటికి

అతడి శ్రమకు ఫలితం దక్కిందని

ఎగిసిపడే అలలతో

సంతోషం తెలియచేస్తుంది

సంద్రం

పున్నమినాడు ఎగసిపడే అలలకు కారణాన్ని ఊహించడంలో ఇది ఉత్ప్రేక్ష అనే అలంకారం ఔతుంది. ఇందులో శ్రమకు ఫలితం దక్కించుకున్న ఒక వ్యక్తి ఉన్నాడు. చంద్రుడికి సముద్రం తల్లి వంటిది కనుక, కొడుకుపైకి రావడంతో సంతోషించిన తల్లి ఉంది. మానవ చైతన్యం ప్రకృతికి అన్వయించి చెప్పిన కవిత యిది.

మినీ కవిత – ఉద్భవించినప్పటినుండి, క్రమక్రమంగా అనేక అభివ్యక్తిరీతుల్ని సొంతం చేసుకుంది. వాటిలో కొన్ని రాజ్యశ్రీ కవితల్లో కూడా స్పష్టంగా కనిపిస్తే. ఉదాహరణకి రెండింటిని గూర్చి చెప్పారు. మొదటిది, మినీ కవితలోని పాదాన్ని ఖచ్చితంగా రెండు భాగాలుగా విభజించి, వ్యతిరేకతనుగానీ, సామ్యాన్నిగానీ, మరోరీతిలోగాని చెప్పి, భావాన్ని స్ఫురింపజెయ్యడం. ఉదాహరణకి 'గిరాకి' అనే కవితను తీసుకోవచ్చు.

ఎన్ని హైక్లాసు
పింగాణీ ప్లేట్లు వచ్చినా
విస్తరాకులకు
గిరాకీ తగ్గలేదు
ఎన్ని ఆధునిక
యంత్రాలొచ్చినా
కూలివాడి
అవసరం తరగలేదు.

ఇది నాలుగేసి పాదాలు రెండు భాగాలుగా విభజింపబడిన మినీ కవిత. రెంటిలో ఒక పోలిక ప్రధానం. విస్తరాకుల్లో దేశీయత, కూలివాడిలో శ్రమవ్యక్తమౌతున్నై. విస్తరాకుల్లోనూ శ్రమ ముఖ్యమే. మొత్తం మీద దేశీయతలో భాగమే శ్రమ. శ్రమను నాశనం చేసే ఎంత విదేశీయత, ఎన్ని యంత్రాలూ వచ్చినా, దేశీయత, శ్రమ ధ్వంసం కాలేదని చెప్పడం వల్ల దేశీయత శ్రమనాశనం కాకూడదని యిచ్చే సందేశం కూడా గర్భితంగా ఉంది.

మినీ కవితలో ఒకే పదాన్ని రెండర్థాల్లో వాడే వైచిత్రి ఒక విధానం. 'ప్రాచీన గ్రంథాలు' అనే మినీ కవితలో రాజ్యశ్రీ యిలాంటి ప్రయత్నం చేశారు.

గ్రంథాలయంలోని
ప్రాచీన గ్రంథాలు
నేటి తరానికి

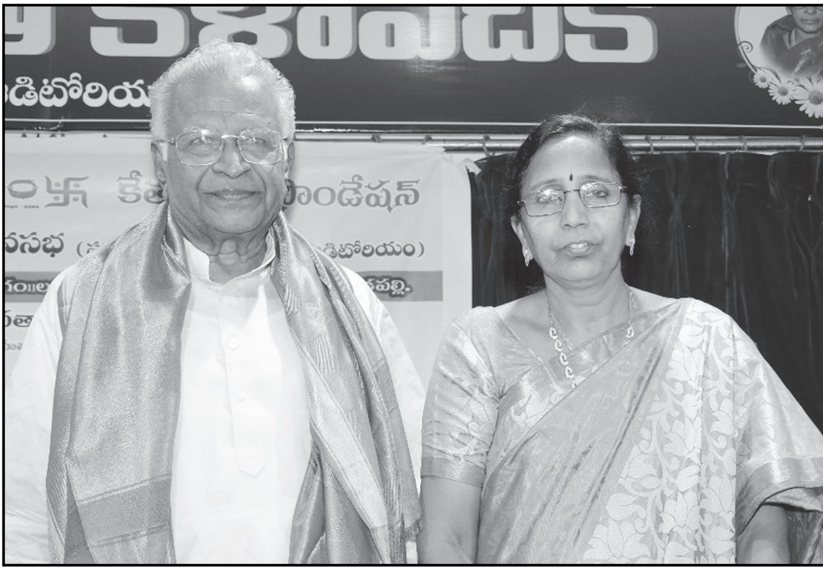

పద్మశ్రీ కొలకలూరి ఇనాక్ గారు

జీర్ణంకానివి
కీటకాలు చదివి
జీర్ణించుకునేవి

నేటి తరానికి 'జీర్ణం' కానివి అనడంలో అర్థంకావనీ, కీటకాలు జీర్ణించుకునేవి అంటే తిని జీర్ణించుకునేవి అనీ అర్థాలు స్పష్టమే. 'కీటకాలు చదివి' అనడంలో వ్యంగ్యం ఉంది. మనుషులు చదవడం లేదన్నది భావం.

మినీ కవితాభివ్యక్తి మార్గాల్ని యింకా పెంపొందించుకుని, నవ్యభావాల్ని ప్రతిఫలిస్తూ, ప్రతి కవితలో ఏదో ఒక విశిష్టతను ప్రదర్శిస్తూ, ఉత్తమస్థాయి కవయిత్రి కావాలని కేతవరపు రాజ్యశ్రీని అభినందన పూర్వకంగా కోరుతున్నాను.

భావాంబర వీధిలో విహరింపచేసే

వెన్నెల మెట్లు

- డాక్టర్ కె.వి. రమణాచారి
తెలంగాణ ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక సలహాదారు

పక్షి
తను వాలిన
చెట్టునుగానీ,
కొమ్మనుగానీ,
నమ్ముకోదు..
తన రెక్కలను తప్ప.
పక్షి
శ్రామికుని
సంకేతం.
రెక్కల కవీ అంతే.
శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ
కవయిత్రిగా
రచయిత్రిగా
కావ్యకర్తగా
కార్యకర్తగా
సెక్రెటేరియట్
ఉద్యోగుల్లో
సాహితీ మిత్రులైన
చాలా మందికి
తెలుసు.
'సముద్రం
ఎన్ని ఆటుపోట్లున్నా
దాటదు తీరం
దాంపత్యమూ
అంతే!'
ఆలూమగల
మధ్య
ఎన్నో భేదాభిప్రాయాలున్నా -
ఎంత విభేదమున్నా -
సముద్రంలా
చెలియలి కట్ట
దాటకుండా వున్న
దాంపత్యమే
దాంపత్యమన్న
శ్రీమతి రాజ్యశ్రీగారి
కవితలోని భావం
ఎందరికో అనుభవైకవైద్యం.
'కొలిమిలో
కాలుతున్నా
వ్యక్తిత్వం
ఉన్నతంగా
మేలిమి
బంగారం!'
కొలిమిలో

డా॥ కె.వి. రమణాచారి గారితో

కాలినప్పుడే
బంగారం
పసతేలుతుంది.
మేలిమి బంగారంగా
రాణిస్తుంది.
పసిడి మిసిమిని
వెదజల్లుతుంది.
ఎదురుదెబ్బలెన్నెన్నో
తట్టుకొన్న
మనిషి
వ్యక్తిత్వమూ
అంతే.
పిండితార్థం
సులభం.
ఇలా ఎన్నెన్నో
తమ కవితల
ద్వారా
ఎగిరే
రెక్కల్తో
భావాంబర వీధిలో
పాఠకులను విహరింప
చేయడమే
శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ
లక్ష్యం కాబోలు.
తమ లక్ష్య సాధనలో
శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ
ఎంతవరకు
కృతకృత్యురాలయిందో
మీరూ
ఈ వెన్నెల మెట్లపై
మీ పదం పదం
కలిపి చూడండి.

కేరా కవిత్వ కేతనం

వెన్నెల మెట్లు

– సుధామ

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు

చేరా, బురా, నారా, అని పురుషసాహితీవేత్తలు తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రసిద్ధులై వున్నారు. అలా స్త్రీలలో ఆరుద్రగారి ధర్మపత్ని కె. రామలక్ష్మిగారిని 'కేరా' అని, 'కేరాత్రిశతి' కూడా రచించారు ఆరుద్ర. ఇప్పట్లో మరి–'కే.రా' అంటే కేతవరపు రాజశ్రీ గారని చెప్పాలి.

కాని మన కే.రా (కేతవరపు రాజ్యశ్రీ). రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సచివాలయ సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ 'చేతన' కార్యనిర్వాహకురాలిగా చైతన్యశీలిగా వుంటూనే – కవయిత్రిగా, రచయిత్రిగా తన రచనాభిలాషను పండించుకుంటున్నారు. ఆ క్రమంలో ఇప్పుడు కే.రా వెలువరిస్తున్న "వెన్నెల మెట్లు" – 'రెక్కలు' – ఆమె కవితారచనా పాటవానికి ప్రతీకగా గ్రంథస్థమవుతున్నాయి.

ఆరుపాదాలుగా సాగే 'రెక్కలు' ప్రక్రియను ప్రముఖ కవి సృష్టించారు. శ్రీ యం.కె. సుగమ్‌బాబు మొదటి నాలుగు పంక్తులనూ చివరి రెండు పంక్తులు కవిత్వరసానుభూతిలోకి ఆరోహణపరుస్తాయి. రెక్కలు విచ్చుకోవడానికి ఇతివృత్తం పరిసీమిత మేమీకాదు. వ్యక్తిగత, అంతర్గత, సమాజగత ఏ అంశమైనా రెక్కల్లో ఒదిగిపోతుంది. అనుభూతి విహాయసంలోకి ప్రయాణింపచేస్తుంది.

భావాలను
భాషతోనే కాదు
మౌనంతో
కూడా

ప్రతిబింబం
ముఖం

అనడంలో "Face is the index of mind" అన్న విషయాన్ని చెప్పడం మటుకేకాదు. 'ముఖమే మాట్లాడుతుంది' అన్న చిరంతన సత్యాన్ని దీపింపచేశారు. 'నోరు

మాట్లాడుతున్నా నొసలు వెక్కిరిస్తుంది' అన్న సామెత–ముఖంలో ప్రతిబింబితమయ్యే భాషకు భిన్నమైన భావవ్యక్తీకరణకు నిర్దేశింపబడిందే కదా! 'ఆమెకళ్లు మాట్లాడతాయి' అని సినీనటి అభినేత్రి సావిత్రి గురించి చెప్పుకుంటాం. అలాగే–మాటలు చెప్పలేనివి, మౌనంగా, ముఖకవళికలు చెప్పగలవు. ఇంతటి విశ్లేషణాత్మక భావాన్ని–కే.రా ఇందులో పొందుపరిచారు.

ఎన్ని ఆధునిక
సౌకర్యాలున్నా
విశ్రాంతి
దొరకడం లేదు
యంత్రం
యంత్రమే

అంటూ, స్త్రీయే యంత్రంగా మారిపోతున్న స్థితిని రూపుకట్టించారు. దేవుడు అంతటా వుండలేక అమ్మను సృష్టించాడని అంటారు. అవునా! **"యుగానికో అవతారం – సృష్టించాడు బ్రహ్మ** – రోజులో పది అవతారాలు – ఎత్తుతుంది అమ్మ... తండ్రిని మించిన తనయ' అనడంలో – స్త్రీ శ్రమ ఔన్నత్యం ప్రతిఫలిస్తోంది. 'అమ్మ – అమృతత్వం – నాన్న – గాంభీర్యం – వెన్నపూసపై – మీగడతరక'లా పోలుస్తారు కవయిత్రి.

ఇప్పుడంటే వైద్యం ఇంత విస్తృతము, ఖరీదైనదీ అయిందిగానీ, ఒకప్పుడు ఆరోగ్యపరిరక్షణలో – ఇంట్లో – బామ్మలూ, అమ్మమ్మల చిట్కా వైద్యాలు గొప్ప ఉపశమన మిచ్చేవిగా వుండేవి. 'అపర – ధన్వంతరీలు – మన – బామ్మలు – తరలిపోతున్న – వృద్ధ సంపద!' అని అన్నారందుకే. ఆడపిల్ల నిచ్చుకున్నవారి బాధ్యతలు, ఎంతకాలం మారినా – అలాగే వుంటున్నాయన్న దానికి వ్యాఖ్యానంగా – 'పురిటి ఖర్చులు – పుట్టింటివి. ముద్దుమురిపాలు – మెట్టినింటివి – తిరగరాయడం – ఎవరితరం?' అని వాస్తవచిత్రణం చేశారు.

కేరాలో ఒక నిశిత పరిశీలకురాలు వుంది. తన చుట్టూ మనుష్యులనూ, సమభాన్ని మాత్రమే కాదు అంతరంగంలోకీ తొంగి చూసుకోవడంలోనూ అది ప్రతిఫలిస్తుంది. 'ఏమీలేనివాడు – అన్నివున్నవాడు – కూడా – అసంతృప్తే... మాయదారి మనసు!' అని అన్నా, 'ప్రేమకోసం – పరితపించా... తలుపుతట్టింది – ఆలస్యంగా – వలపుకు –

వయసేమిటి?' అన్నా, 'కన్నీరు–నిశ్శబ్దంగా – ఓదార్పునిస్తుంది – అమూల్య – వరం" అని పేర్కొన్నా–' వ్యష్టినుంచి సమిష్టికి అనువర్తించే భావబలిమిని స్పష్టపరించారు రాజ్యశ్రీ.

ఈ కవయిత్రి సమాజంలో సామరస్యాన్నీ, మనుషుల మధ్య సౌమనస్యాన్ని అభిలషిస్తారు. 'అడ్డునిలిచిన – కొండ – పక్కకి తొలగి – నీటి పాయ – అధిగమనమే – ఆధిక్యత' అని సూత్రీకరించడం అలాంటి సౌజన్యమే! 'నమ్మించి – మోసంచేసినా – ఆమెగర్భంలో – అతనికిచోటు – ప్రేమ – పరాకాష్ట' అనడం తనకే చెల్లింది. 'డిగ్రీలు కోల్పోతున్న జీవననానందం అస్థిరత మూల్యం' అంటూ నేటి యువత కేరీర్ వెంట పరుగులతో పోగొట్టుకుంటున్న అమూల్య ఆనందం గురించి ప్రస్తావించారు అటువంటి కొందరికి హెచ్చరికగా.

బండరాయిని
కరిగించగల
శక్తి
కవిత్వానిది
మహనీయం
మానవత్వం

మానవత్వం పరిమళించడానికి సద్గ్రంథపఠనం, సజ్జనసాంగత్యం ఉపకరణాలవుతాయి.

పూలమీంచి
వీచినగాలి
పులకింత
సుగంధం
సజ్జన
సాంగత్యం

అంటారు కవయిత్రి. మరి ఆమైత్రీ భావంతోటేగా ఈ ముందుమాటలూనూ! ప్రక్రియ, ప్రక్రియ లక్షణాలు, కొలతలు, కొలమానాలు ఇవన్నీ అటుంచి, అనుభవాలను అనుభూతి రమ్యంగా అభివ్యక్తం చేసి, రసోద్దీపనం కావించిడమే కవిత్వంలోని ప్రధానాంశం! నూటికినూరుశాతం అన్నీ అందరికీ, అన్ని వేళలా, వచ్చాలని ఏం లేదు!

డాక్టర్ ఫ్రాన్సిస్, డా॥ రాజ్యశ్రీ

తీరనికోరికుంటేనే
బ్రతుకుతీపి
విమర్శతోనే
ప్రతిభ వెలికి
తేలిందే
నిజం

అని కవయిత్రికి తెలుసు. ఎదిగిన కొద్దీ ఒదిగివుండే సంస్కారం ఇది.

జీవితం ప్రవహిస్తుంది రెక్కల్లో...!

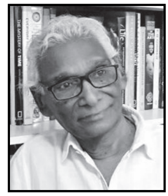

- యం.కె. సుగమ్‌బాబు

"రెక్కలు" రూపశిల్పి

'రెక్కలు' ప్రక్రియ గుణగణాలను విప్పిచెప్పటం తేలిక్కాదు. ఒక విమర్శకుడు, లేదా సమీక్షకుడు మొదట ప్రక్రియకు సంబంధించిన నిర్మాణాన్ని, ఉద్దేశాన్ని క్షుణ్ణంగా అర్థం చేసుకోవాలి. అంతమాత్రమే చాలదు. సాధికారంగా చెప్పడానికి తన జీవితానుభవాలను కలబోసుకోవాల్సి వుంటుంది. ఇలా అధ్యయనం చేయగలిగినవారికే రెక్కల అంతర్యం బోధపడుతుంది. కనుక ఇది పైపైన రాసేవారికి కష్టమైన పనే.

రెక్కలు సంపుటానికి ముందుమాట (Preface) రాయడమంటే ఒక ప్రమాణ పత్రాన్ని రాయడమే. పరిశోధకులకు లక్షణాలను వివరించడమే. ఇది చాలా బాధ్యతాయుతమైన పని. డా॥ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు మొదలుకొని డా॥ కె.వి. రమణాచారి వరకు అనేకమంది సాహితీ విమర్శకులు 'రెక్కలు' ప్రక్రియ విశిష్టతను చాటారు. చాటుతూనే ఉన్నారు. వారందరికీ నా హృదయ పూర్వక ధన్యవాదాలు తెలుపుకొంటున్నాను. అలాగే -

రెక్కలు ప్రక్రియలో "వెన్నెల మెట్లు" చిత్రించిన కవయిత్రి శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీకి నా శుభాకాంక్షలు అందజేస్తున్నాను. ఈవిడగారు అతి తక్కువ సమయంలో వందరెక్కలు రాసి పలకరించడం నన్ను ఆశ్చర్యపర్చిన విషయం.

"Those who wish to sing a song, always find a song"

... అన్నాడో మహాకవి. మరి రాయాలనుకున్న వారికి? 'రెక్కలు' రాజ్యశ్రీ గారి ఒడిని చేరాయి.

"పిట్టకు
తన గుండెలోనే
గూడు కడుతుంది
చెట్టు -
మాతృ
ప్రేమ!"

టిట్లిసు మోంటెను స్విట్జరాండు

చిన్న చిన్న పదాలు. బ్రహ్మాండమైన భవన నిర్మాణంలో ఇటుకల్లాగ. గొప్ప చాతుర్యం. చెట్టుకు మానవ హృదయం పొదిగారామె. అలా అలా అద్భుతంగా 'నూరు రెక్కలు' తెలుగు సాహిత్య గగనంలో ప్రతిష్ఠించారు. 'వెన్నెల మెట్లు'గా!

జీవితంలో తారసపడే ప్రతి సంఘటనలోని ఆంతర్యాన్ని గ్రహించడానికి కవి చేసే కృషిలోనే రెక్కల పురివిప్పుకుంటాయి. ప్రతి మాటను, ప్రతి సందర్భాన్నీ శోధించే పనిలో రెక్కలు కవులు నిమగ్నమై వుంటారు. అంచేత ప్రతి రెక్కలోనూ జీవితం కొత్తగా ప్రస్తావించబడుతుంది. ఇదొక ప్రాసెస్!

జీవితం ప్రవహిస్తుంది రెక్కల్లో!–

తృప్తీ నీవెక్కడంటూ అటుపెరగని రాజ్యశ్రీ కలం

– డా॥ పి.యస్. మూర్తి
ప్రముఖ కవి శిశు వైద్య నిపుణులు

రాజ్యశ్రీ కవిత్వమొక రత్నాలమూట. అది ఒక రసధుని కవితలలో రాజ్యశ్రీ నవరసాలు పండించగల నేర్పరి. ఆమె గొప్ప భావుకురాలు. మాట సూటి, భావం మేటి. ఎటువంఇ భావాన్నైనా నేర్పుగా నిర్మొహమాటంగా చెప్పగలదు. అందుకే "మాటలోనే వుందిమర్మమంతా" అంటుంది. ఈ సంకలనంలో 60 కవితలున్నాయి. కొన్ని లఘు (మినీ) కవితలు. కొన్ని వచన కవితలు. కొన్ని ప్రకృతి వర్ణనలు. కొన్ని సందేశాత్మకాలు. ప్రకృతిని ప్రేమించే రాజ్యశ్రీ "పిచ్చి మొక్క"లని గూడా త్రొక్కనివ్వదు. ప్రక్కకు తిరిగి వెళితే "కృతజ్ఞతతో పాదాభివందనం చేస్తా" అంటుంది. ఎంత ఆర్ద్రత! అలా అని గట్టిగా చెప్పాల్సినచోట కవిత్వంతో చురకలంటించక మానదు రచయిత్రి. ప్రభుత్వ శాఖలో కీలక పదవిలో పనిచేసిన రాజ్యశ్రీ సర్కారు ఇచ్చిన మద్యం లైసెన్సులు విచ్చలవిడిగా ఉండటం, వల్లించే నీతిపాఠాలు, ఆరోగ్య సూత్రాలు చెప్పటం, "సన్నాయి నొక్కులు"లో ఎండగట్టింది. "ఖరఘోష" ఒక చక్కని పారడీ. ఖరనామ సంవత్సరంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వ "ఉత్తమ సేవా పథకానికి" గాడిద సరియైనదని సోదాహరణంగా నిరూపించింది. బాగా నవ్విస్తుంది. "ఆకసమున హరివిల్లు విరిస్తే, అది మీకేననిసంబరపడే పిల్లల్లారా" అని శ్రీశ్రీ అన్నట్లుగా, రచయిత్రి బాల్యం గురించి చాలా హృద్యంగా వర్ణించింది. చెప్పలేని హాయిని కలిగించింది. రాజ్యశ్రీతో నాకు పరిచయం దాదాపు మూడు దశాబ్దాలు. ఆమె మంచి స్నేహశీలి. ఆమె పక్షులతో స్నేహం చేస్తుంది. చకోరపక్షులైతే మరీనయం. గాలితో స్నేహం చెయ్యగలదు. ఆకాశంతో స్నేహం చేసి ఊసులు చెప్పుకోగలదు. నవ్వుల పువ్వులు కురిపించే రెండో హనీమూన్ చదవాల్సిందే. "కాదేదీ కవితకనర్హం" అన్నట్లు సిగ్నల్ లైట్లు గూడా రాజ్యశ్రీకి కవితాస్ఫోరకాలే. కొన్ని బాధాకర సన్నివేశాలు గుర్తుకొచ్చినప్పుడు "కన్నీరు నాకొకవరం" అనీ, జీవితంలో "ప్రేమరాహిత్య" మైనపుడు కన్నీరు గూడా ఆవిరైపోయి దుఃఖంతో కళ్లు కాగి కన్నీరెండిపోవటం మనకు కంటతడి పెట్టిస్తాయి. ఇన్ని రసాలు కురిపించిన రచయిత్రికి శుభాభినందనలు.

"పుస్తకమంటే భయం" అంటున్న రచయిత్రి ఇప్పటికే చాలా పుస్తకాలు రాసింది. "తృప్తీ నీవెక్కడ?" తప్పక చదవాల్సిన పుస్తకం. చదవండి. చదివి నాలాగ ఆస్వాదించండి. ఆనందించండి.

తృప్తీ నీవెక్కడ
సామాజిక స్పృహతో
కేతవరపు రాజ్యశ్రీ సాహిత్యం

– బైస దేవదాస్

సంపాదకులు నేటి నిజం

"నేటి నిజం"కు నా రచన పంపాను మీకు నచ్చితే ప్రచురించమని ఎంతో వినమ్రంగా రాజ్యశ్రీగారు ఫోనులో మాట్లాడినపుడు మాట్లాడటం ఒక కళ అనే కంటే మాట్లాడటం ఆమె సంస్కారానికి నిదర్శనమని అనిపించింది.

జీవించడం వేరు, ప్రత్యేకతను సంతరించుకుని జీవించడం వేరు. మనం జీవించడంతోపాటు మన చుట్టూ వున్నవారికి జీవితాలను అవగాహన చేసుకోవడం కవికి వుండాల్సిన ముఖ్య లక్షణం. ఈ లక్షణమే మంచి కవిత్వాన్ని పండించడానికి వీలవుతుంది. ఈ దిశలోనే రాజ్యశ్రీగారి ప్రయాణం సాగుతోందని ఈ పుస్తకంలోని కవిత్వం చెబుతోంది.

"మీ ఇంటికి వస్తే ఏమిస్తావ్.. మా ఇంటికివస్తే ఏం తెస్తావ్" అనే ఆలోచనలో సమాజం మునిగి తేలుతున్న ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో

"మల్లె వికసించడానికి పందిరి కావాలి
మనసు పంచుకోవడానికి ఒక నేస్తముండాలి
ప్రయాణాలు తరుగుతున్న సమాజంలో

స్వచ్ఛమైన స్నేహం ఎండమావే" నంటూ నిట్టూర్పు చెందడం సహజమే.

ఆదాయాన్ని పెంచుకోవడంలోనే నిమగ్నమైతే

'క్షణం తీరికలేని సంపాదన
విశ్రాంతి తెలియని జీవన గమనం' ఎందుకని ప్రశ్నిస్తారు.

రాజ్యశ్రీగారు,

ప్రజల ధన మాన ప్రాణాలను దోచుకుంటున్న వారు స్వేచ్ఛగా బ్రతకడం,

అమాయకులు వారి చేష్టలకు బలికావడం ఎంత వరకు

సమంజసమని

'అధికార పక్షంలాగే

నువ్వు కూడా వాళ్ళ కాపు కాస్తున్నావా? అని

'ఏమిటి చావులు?'

కవితలో భగవంతున్ని ప్రశ్నిస్తే 'నాయకుడు వినాయకుడు కవితలో ప్రజా సంక్షేమం కోసం

'మా నాయకులకు నీలాగా

చాటంత చెవులనివ్వు

సమాజ అసమానతలను రూపుమాపడానికి

నీ అంత చిన్న నోరు నివ్వు

తక్కువ మాట్లాడి ఎక్కువ పనులు చేయడానికి' అంటూ

వినాయకున్ని వేడుకోవడం రాజ్యశ్రీగారిలో సామాజిక స్పృహ బలీయంగా వుందని చెప్పొచ్చు. అర్ధాంగితో అన్ని పనులు చేయించుకోవడమేగాని ఆమె ఆసరాగా ఏ ఒక్క పని చేయడని 'పురుష పుంగవుడు' కవితలో, భర్త కోసం

'ఎదురు చూసి చూసి

విసిగి వేసారిన ప్రాణం

పాన్పు చేరి కన్నీటి కడలయింది' అని

'ఎదురు చూపు' కవితలో కేరా స్పందనలు నిత్యం మనం చూస్తున్న కొన్ని కుటుంబాల యదార్థగాథలు.

'యుగానికో అవతారమెత్తాడు

విష్ణుమూర్తి

రోజులో పది, అవతారాలెత్తుతుంది

మాతృమూర్తి' అంటూ 'ఆధునిక అమ్మ–ఆవిష్కరణ' కవితలో అమ్మ గురించి,

లండన్ పార్లమెంట్‌లో హౌస్ ఆఫ్ కామర్స్ మెంబర్ డాన్ బైల్స్ గారిచే సత్కారం
హౌస్ ఆఫ్ లార్డ్స్ మెంబర్ రాజ్‌లుంబా, మండలి బుద్ధప్రసాద్, యార్లగడ్డ లక్ష్మీప్రసాద్ తదితరులు

'నాన్నా ఇన్నేళ్ళుగా
నన్ను నడిపిస్తున్నది
నీ వారసత్వపు వ్యక్తిత్వ వికాసమే!

నా కన్నీటిలో మెరిసేది / వెలకట్టలేని నీ జ్ఞాపకాలే! అంటూ నాన్న గురించి చాలా గొప్పగా చెప్పారు. అమ్మా నాన్నల అడుగుజాడల్లో పెరిగి వారి అపారమైన ప్రేమను రాజ్యశ్రీగారు పొందారనడానికి పైపంక్తులు నిదర్శనం.

తెల్లకాగితం ఉందికదా అని కవిత్వం రాసినట్లు, ఖాళీ సమయంలో పాళీ కదిలించినట్టు కాకుండా మనసు పెట్టి మదిలో రగిలిన వాస్తవ ప్రతిబింబాలకు ప్రతిరూపాలే ఈ కవితలు!

బొమ్మ - బొరుసు

- సుధామ

రెండంచుల నాణేల మూట - వ్యంజకాల మాట

కవిత్వం లఘురూపాలలోకి ఒదిగిపోతున్న కాలం ఇది. 'విస్తృతికి 'విస్మృతి' సంభవించి, చదవడానికీ, గుర్తు పెట్టుకోవడానికీ.. క్లుప్తతను - వేగవంతమైన కాలమాన పరిస్థితుల దృష్ట్యా కూడా స్వీకరిస్తున్న అనివార్యత! మినీ కవిత్వం నానీలుగా, రెక్కలుగా రూపందాల్చి - ఎందరికో కవులుగా ఆకృతినిచ్చింది! కాలానుగుణంగా 'రూపం' మారుతుంది. అది సహజం! వ్యక్తి రూపు మారడం ఎంత సహజమో, సాహిత్య రూపాలు కూడా అంతే సహజం అనుకోవచ్చు.

'సాహితీకిరణం' మాసపత్రిక సంపాదకులు శ్రీ పొత్తూరి సుబ్బారావు ఈ 'వ్యంజకాలు' ప్రక్రియ ప్రారంభించారు. నిజానికి ప్రాచీనాలంకారికులు పదములకు లేక శబ్దములకు అర్థమును బోధించే ఒక శక్తి వుందనీ, ఆ పదపదార్థ సంబంధశక్తినే 'వృత్తి' 'శక్తి', 'వ్యాపారం' అని పేర్లతో ఉటంకించారు. ఆ శక్తి అభిధా, లక్షణ, వ్యంజన అని మూడు రకాలు. 'వాచకము' లేక 'శక్తము' అయిన శబ్దము చేత 'వాచ్యము' లేక 'అభ్యుదయము' లేక 'శక్యము' అయిన అర్థమునిచ్చేది 'అభిధా' అనీ, 'లక్షకము' అయిన శబ్దంచేత 'లక్ష్యము' అయిన అర్థానిచ్చేది 'లక్షణా' అనీ, 'వ్యంజకము' అయిన శబ్దముచేత వ్యంగ్యము అయిన అర్థనిచ్చేది వ్యంజనా శక్తి అనీ అలంకారికులు పేర్కొన్నారు. పొత్తూరి సుబ్బారావు గారు 'వ్యంజనాలు' అనకుండా మరి 'వ్యంజకాలు' అనే అన్నారు. ఎందుకంటే వ్యంగ్యము, అధిక్షేపమే మాత్రమే కాక - ఒక లోకరీతినీ, సామాజిక వైఖరినీ నాణేనికి - ఒక బొమ్మవైపే కాక, బొరుసువైపుతో చూపుతూ, విలువను అనుసంధానం చేయడం ఆయన ఉద్దేశ్యం. వ్యంజనా అనడంలో శక్తి వుంది. వ్యంజకం అనడంలో శబ్దాలకూ, పదాలకూ ప్రాముఖ్యం ఇచ్చి, నేటి కాలరీతు లకనుగుణంగా అభివ్యక్తి పదప్రయోగం చేయగల వైచిత్రి వుంది! మొదటి రెండు పంక్తులలో ఒక అంశాన్ని చెప్పి, మిగతా రెండు పంక్తులలో సమన్వయం చేయడానికి - ఆ పాజిటివ్‌కు, నెగిటివ్ అభివ్యక్తిని జోడించడం ఈ వ్యంజకాలులోని ప్రయోగం! అంటే మొదటి రెండు పంక్తులూ సహజ ప్రకృతిని చెబితే, తదనంతర రెండు పంక్తులు వికృతి స్వభావాన్ని కూడా ముందుంచుతూ మొత్తంమీద మొత్తం నాలుగు పాదాలూ, కలిసి బొమ్మబొరుసూ కలిసిన నాణెంలా ఒక సమిష్టి విలువను సంతరించుకోవాలన్నది సంకల్పం! రెండంచుల నాణేల మూట ఈ వ్యంజకాలన్న మాట!

అపార్టుమెంట్ నిర్మాణం
ఎందరికో ఉపాధి కల్పించింది
నిరుపేదలకు
నిలువనీడపోయింది.

అనడంలో పేదల గుడిసెలు కూల్చి బహుళ అంతస్తుల భవనాలు నిర్మితమౌతున్న అమానవీయ సంస్కృతికీ అద్దం పట్టినట్లయింది.

పెళ్లికూతురు
అందాలరాశి
కట్నకానుకలు తేలేని ఆమెను
అవిటికిందే లెక్కకట్టారు

మొగుడు వదిలేసినా కాయకష్టం చేసి
కొడుకును బడిలో వేసింది
అడ్మిషన్ ఫామ్‌లో
నాన్న పేరు రాయమన్నారు

వంటి వాటిల్లో 'స్త్రీవాదం' తొంగిచూసేలా చేయడం రాజ్యశ్రీ ప్రత్యేకత! ఇది స్త్రీగా కవయిత్రి లక్షణం!

అమ్మానాన్నలు
బండిచక్రలవంటివారు
బండిపై బరువును మోపటానికీ
కొందరు పిల్లలు ప్రయత్నిస్తుంటారు
విదేశీ సంపాదనతో
స్వదేశంలో విలాసవంతమైన ఇళ్లు
వాటికి కాపలాగా వయసుమళ్లిన మాతాపితలు

వంటి 'వ్యంజకాలు' వట్టి వ్యంగ్యార్థ సూచకాలే కాదు, నేటి మృగ్యమౌతున్న మానవీయ విలువలను కనులముందుంచి, చెమరింపచేసేవి. "రమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్ద" మేదయినా కావ్యమేనని 'జగన్నాథుడు' అన్నాడు. కావ్యశరీరలక్షణం – అనగా రూపును ముందు గ్రహిస్తే, ఆ రూపు నుండి రూపుకట్టే – కావ్యాత్మవైపు ప్రయాణం చేయగలుగుతాం!

అక్షర కేతనం

అక్షర సందేశాలు

– ఆచార్య ఎల్లూరి శివారెడ్డి
ఉపాధ్యక్షులు పొట్టి శ్రీరాములు విశ్వవిద్యాలయం

'అక్షరాలు పరిమితం, అవి వెదజల్లే, జ్ఞాన పరిమళాలు విశ్వవ్యాప్తం' అన్న రాజ్యశ్రీగారి మాట ఈ కవితల్లో సార్థకమవుతున్నది. ఆమె ఊహల్లో ఉయ్యాలలూగింది, భాషల్లో పసిడి స్నానం చేసింది. అమితమైన కవితాభిరుచి ఉన్నా సుదీర్ఘకావ్యం చదివి మురిసిపోయే రోజులు కావు ఇవి. వ్యక్తిగతంగా ప్రతిక్షణం విలువైన ప్రజాజీవితంలో ఈ సంక్షిప్త కవితలు మనస్సును ఉత్తేజపరుస్తాయి.

'అక్షరం వేసిన పునాది మీద
నిర్భయంగా నిలబడుతుంది వ్యక్తిత్వం'

ఈ భావం ఎంతో సమాలోచించి చెప్పింది. సంపద గర్వాన్ని కలిగించవచ్చు. కానీ అక్షరం అహంకారాన్ని దూరం చేస్తుందన్నీ భావాన్ని మరో చోట ఆమె చెప్పడం అనుభవైక సత్యం.

ఇంతకు ముందు అనేక రచనలు సృజించిన రాజ్యశ్రీ గారికి ఇది మరో కీర్తికేతనం. వారికి హార్దికాభినందనలు.

అక్షర కేతనం
'పేటికాంతర్గత రత్నాలు'

– కవితిలక డా॥ తిరునగరి
భారత్ భాషాభూషణ్

వర్ణైః కతి పయైరేవ
గ్రథితస్య స్వరైరివ
అనంతా వాఙ్మయాస్వాహో!
గేయవస్వే విచిత్రతా!!

– మాఘుడు శిశుపాల వధ (2–72)

కతి పయ స్వరాలతో (సప్త స్వరాలతో) కూర్చబడిన సంగీతంలోని విచిత్రతవలె కతిపయ వర్ణాలతో (50 అక్షరాలతో) విరచింపబడే వాఙ్మయమందలి విచిత్రత అనంతమైంది కదా! అని పై శ్లోకంలో భావం. అక్షరాల విచిత్రత అనంతమైంది అంటాడు మాఘుడు.

"నా అక్షరాలు ప్రజాశక్తులు వహించే విజయ ఐరావతాలు
నా అక్షరాలు వెన్నెలలో ఆడుకునే అందమైన ఆడపిల్లలు,"

అన్నాడు తిలక్

అక్షరాలతో కవిచేసే 'ఆల్కెమీ, కవిత్వం

దాని రహస్యం తెలిసిన ఈ తరం కవయిత్రి శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు. సతత కవితా హృదయహరితాన్ని, పోషించుకుంటూ కవితా సృజన చేస్తున్న రాజ్యశ్రీగారు ఇప్పటికీ గేయ, వచన కవితా సంపుటలను ప్రచురించి కవయిత్రిగా గుర్తింపు పొందారు. ఆధునిక కవితా ప్రక్రియమైన నానీలు, రెక్కలు, వ్యంజకాలు రచించి సాహిత్య విమర్శకుల ప్రశంసలందుకున్నారు. ఇప్పుడు అక్షర కేతనం పేరుతో అందమైన ముక్తకాలను అక్షరాల మహిమ ఎంతటిదో వివరిస్తూ ఓ గ్రంథమే రాశారు.

అక్షరాలు పరిమితం

అవివెదజల్లే

జ్ఞాన పరిమళాలు

విశ్వవ్యాప్తం – అన్నారు

"ఓమ్", అనే ఏకాక్షర మహిమ ఎంతటిదో మనకు వేద వాఙ్మయం చెబుతుంది.

అక్షరాలు

పరచినబాట

విద్యాసుమాలు

వికసించే తోట, అని అందంగా చెప్పిన కవయిత్రి – రాజ్యశ్రీగారు

అన్ని దానాలకన్నా విద్యాదానం గొప్పదంటారు.

'ధనం పంచుకోవాలంటే

స్వార్థం అడ్డుపడుతుంది

అక్షరం పంచుకుంటే

ఆత్మానందం కలుగుతుంది అని సందేశిస్తారు.

'అమ్మానాన్నలు

నడక నేర్పితే

అక్షరాలు

నడత నేర్పుతాయి.'

'నడత, లేని మనిషి మనిషే కాదుకదా! నడత, నేర్పేవి అక్షరాలు.

'హృదయస్పందనలకు

అక్షర రూపమిస్తే

కవితా ఝరులు, అన్నకవిత స్వీయానుభవం నుండి వచ్చిందే.

రాజ్యశ్రీగారు ప్రాచీన, ఆధునిక సాహిత్యాలను అధ్యయనం చేసిన కవయిత్రి.

నన్నయ నుండి నారాయణరెడ్డి దాకా అక్షరాల వల్లనే అంతటి కవులయ్యారని అక్షర జ్యోతులను వెలిగించారు.

అక్షరాలు
దుఃఖ సాగరం దాటించి
సుఖాల తీరం
చేరుస్తాయి.
పెద్ద బాల శిక్ష నుంచి
భగవద్గీత వరకు
అంచెలంచెలుగా ముక్తి పథంవైపు
నడిపిస్తాయి.

ఇలా అక్షరాలు ప్రయోజనాన్ని ప్రతి కవితలో వ్యక్తీకరించారు. 'అక్షరాల మీద ఎందరో కవులు ఒకటి, రెండో కవితలు రాశారు. కానీ అక్షరాలపైన ఓ కావ్యాన్నే రచించిన తొలి కవయిత్రి కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారే. రాజ్యశ్రీ శబ్దం రమణీయార్థ ప్రతిపాదకం. ఆమె ఏది చెప్పినా శేషేంద్ర అన్నట్లు, కవిత్వం కవిత్వంగా ఉంటుంది.

కరుణామృతం
చిలికించే (ఆమె) అక్షరాలు
కఠిన శిలనైనా
కరిగించగలవు.

'పాషాణా దపి పీయూషం స్వందతే'

రాజ్యశ్రీగారి ఈ అక్షర కేతనం అక్షర కేతనమే! హృదయాన్ని కదిలించే మంచి కవితలు రచించిన రాజ్యశ్రీ గారికి నా ఆశీరభినందనలు. ఈ కవయిత్రికి ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తు నాకాంక్షిస్తున్నాను.

నాకు తెలిసిన రాజ్యశ్రీగారు

- రంగనాథ్
ప్రముఖ కవి, సినీనటులు

గోరుముద్దలు తినిపించిన అమ్మకు
'అక్షరాభిషేకం' చేసి ఊహలవసంత మన్నది-
అణువణువున అమ్మనే నింపుకొని
అమ్మతనంలోని మధురిమకు అర్థం చెప్పింది-

ప్రాచీన గ్రంథాలను - కీటకాలు జీర్ణించుకొంటున్నాయని,
కవిసమ్మేళనానికి - వేదికపై ఖాళీ కుర్చీలని,
యంత్రాలెన్నొచ్చినా - కూలివాడి అవసరం తగ్గలేదని,
సిసింద్రీలంటూనే - జువ్వలను వదిలింది.

"వెన్నెల మెట్లెక్కి", "రెక్కలు" మొలిపించినా-
"గుండె చప్పుళ్లంటూ "నానీ"లతో నిజాలు చెప్పినా-
"చిట్టి కవితలతో చిరుసవ్వడులు చేసినా-
అన్నిటా యదార్థాలు - ఎత్తిపొడుపులు-
అసహాయతలే-ఆర్ద్రతలు-
దాడులు-అభ్యర్థనలు-ఒదార్పులు
తన కలం స్పృశించన అంశంలేదు

తన ఆవేశానికి అంతమూలేదు.
"నీలోకి నువ్వంటూ అంతర్యానం చేయించి,
జ్ఞాన గనులను చూపించి, ఆధ్యాత్మిక సంపద నందించి
జీవిత సాఫల్యానికి దారి చూపించింది.

పరుగెత్తే కలాలు ఎన్నో సాహిత్యంలో
పలకరించేవి కొన్నే-జీవితంలో

తెగిపోతున్న మానవ సంబంధాలు-

నశిస్తున్న మానవీయతా విలువలు–
హృదయాన్ని కలచి వేస్తుంటే,
ప్రేమరాహిత్యం బ్రతుకునెడారిగ మారుస్తోందని–
నవ్వుని అతికించుకొని బ్రతకలేక–
మనుషులకు దూరమైన తృప్తినాహ్వానిస్తూ–
తృప్తీ నీ వెక్కడంటూ పరితపిస్తూ వెదుకుతోంది,
సాహిత్యశ్రీ ప్రజ్ఞాశ్రీ అని లోకం బిరుదులిచ్చినా–
ఒక మానవతా వాదిగా శ్రీమతి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ.

నీలోకి నువ్వు

జీవన యానంలో పనికొచ్చే ఆధ్యాత్మిక గుళికలు

– పులివర్తి కృష్ణమూర్తి
ఆధ్యాత్మికవేత్త కవి పాత్రికేయులు

"నీలోకి నువ్వు" పేరిట ఈ ఆధ్యాత్మిక గుళికలను కేతవరపు రాజ్యశ్రీ ఈసారి మనకు అందించారు. ఇంతవరకూ వారి కవితలకు మాత్రమే పరిమితమయ్యేవారు. సామాన్యంగా ఉద్యోగస్తులు రిటైర్‌మెంట్ తర్వాత ఈ మధ్యకాలంలో, ఒక వ్యాపకంగా ఈ 'ఆధ్యాత్మిక రచనలు' చేయడం సాధారణంగా కనిపిస్తూ వుంది. అయితే తెలుగు, సంస్కృత ఉపాధ్యాయులూ, వాస్తు, జ్యోతిష రంగాలవారూ ఈ ఆధ్యాత్మిక రచనలవైపూ, టీవి ఛానల్స్‌లో ప్రసంగాలవైపూ దృష్టి సారించి రాణిస్తున్నారు. కానీ కేతవరపు రాజ్యశ్రీగారు అలా కాదు. స్వతహాగా దైవభక్తి వున్నవారు. మానవీయ విలువలపట్ల గాఢనమ్మకం వున్నవారు. ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో కనిపించే ఈమెకు, అందరూ అలాగే హాయిగా వుండాలనుకునే మనస్తత్వం కలవారు. దాదాపు 20 వివిధ అంశాలమీద రాసిన రాజ్యశ్రీ, 'నివేదన'తో ప్రారంభించిరీ పుస్తకాన్ని, 'నిత్య సంతోషం', 'బ్రహ్మజ్ఞానం', 'నిర్భయ మరణం', 'సారూప్య భక్తి', 'జీవిత సాఫల్యం' వంటి అంశాలలో పరమాత్ముడి మీద సదా నమ్మకం వుంచి, ఆయన సేవలోనూ, ధ్యానంలోనూ జీవితకాలాన్నంతా గడపాలని రాజ్యశ్రీగారు కొన్ని ఉదాహరణలనూ అక్కడక్కడా ఇచ్చుకుంటూ వచ్చారు. తుమ్మెద మీదే తన ధ్యాసంతా పెట్టిన పురుగు చివరకు తుమ్మెదలాగా ఎలామారిపోయిందో చక్కగా చెప్పారు. మనిషి ప్రలోభాలకులోను కాకూడదంటుంది ఈమె.

మాటలకంటే మౌనం ఎక్కువ భావ ప్రకటన చేయగలదు. ఎదుటివారి మౌనం మనల్ని శోధించుకునేట్టు చేస్తుందన్నారు. ముని యొక్క ప్రతిష్టకు మౌనమే కారణమని చెబుతూ, వినాయకుడు తాను మౌనంగా వుండటం వలననే మహాభారతం రాయగలిగానని చెప్పినట్లుగా ఎన్నో విషయాలను రాజ్యశ్రీ వివరించారు.

జీవితం ఎంతో విలువైనది. కాలం ఎవ్వరికోసమూ ఆగదు. గడచిన క్షణం మరలా తిరిగిరాదు. ఈ విషయాన్నే రచయిత్రి "ప్రతిక్షణం జీవించు" అంటూ బాగా రాశారు.

పిండి ఒక్కటే, అయితే వండేవాణ్ణి బట్టి ఆ వంటకం రుచి వుంటుంది. ఆ విధంగా ఈ పుస్తకంలోని విషయాలు అందరికీ తెలిసినవే అయినా, కేతవరపు రాజ్యశ్రీ అందించిన తీరు బాగుంది.

ధార్మిక జీవనమే ఆధ్యాత్మికత అంటుంది కేతవరపువారు. మన కర్తవ్యాన్ని ధర్మబద్ధంగా ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా నిర్వహించడమే అసలైన తపస్సు. అసూయ, అహంకారాలను వదలిపెట్టి సాత్విక జీవనం గడపటం ద్వారా ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందగలమంటారు. 'జీవిత సాఫల్యం' అన్న రచనలో, ఎవరి సాంగత్యం వలన, భాషణం వలన, కర్మాచరణం వలన మనకి భక్తి, జ్ఞాన వైరాగ్యాలు కలుగుతాయో, ఆ మహనీయులు దైవ సంపద కలిగినవారిగా గుర్తించి, శుశ్రూషచేసి ముక్తిమార్గం తెల్సుకోవాలన్నారు. భగవంతుని కృపకు పాత్రులు కావడానికి దానము ఒక సోపానముగా ఉపయోగ పడుతుందన్నారు మరో వ్యాసంలో.

రాజ్యశ్రీగారు షిర్డిసాయి బోధనలనూ, పురాణ గ్రంథాల్లోని పిట్ట కధలనూ, దత్తాత్రేయ చరిత్రనూ, రమణ మహర్షి వంటి మహాత్ముల చరిత్రలోని సంఘటనలనూ ఆధారం చేసుకుని రచనలు సాగించారు. మంచి మాటలను మనం ఎన్ని సార్లు విన్నా, ఎన్నిసార్లు చదివినా, ఎన్నిసార్లు రాసినా అంతం వుండదు. ఎప్పటికప్పుడు అందులో ఏదో కొత్తదనం కన్పడుతూనే వుంటుంది. ఇది, అది రాసిన రచయిత మీద ఆధారపడి వుంటుందన్నది నిజం. ఆవిధంగా రాజ్యశ్రీగారు మంచి విషయాలను క్రోడీకరించి, తమదైన శైలిలో మంచిగా రాశారు. ఈ విషయంలో ఆమె కృతకృత్యులయ్యారు.

పతనానికి తొలిమెట్టు 'అహం' అన్నవ్యాసంలో చంచలమైన మనస్సును ఆరికట్టి, సద్గ్రంథ పఠనం, నిత్య సత్సంగం, ఆత్మవిచారం అలవర్చుకొని, అహంకారమమకారాలను త్యజించి, 'అహంబ్రహ్మోస్మి' అనే స్థితికి చేరుకోవాలంటారు రాజ్యశ్రీ. ఈ విధంగా ఆధ్యాత్మిక గుళికలు అంటూ అందించిన ఈ పుస్తకంలో 'నీలోకి నువ్వు' చూసుకోమంటూ రాజ్యశ్రీగారు మనందరికీ ఒక విధంగా గొప్పమేలు చేశారనుకోవాలి. ముందు ముందు రాజ్యశ్రీగారు కలం నుండి మరిన్ని మంచి మాటలు గ్రంథాల రూపంలో రావాలని కోరుకుందాం!

'నీలోకి నువ్వు'

మానసిక రుగ్మతలను తొలగించే ఔషధం

– పొత్తూరి సుబ్బారావు

సంపాదకులు సాహితీ కిరణం

అనాదిగా మానవుడు ప్రకృతిపై ఆధారపడి జీవిస్తున్నాడు. అందుకేనేమో! ఈ సృష్టి ఆరంభమైనప్పటి నుండి తమకు ఆధారమైన ప్రకృతిని ఆరాధించటం మానవుని నైజంగా మారింది. నిజంగా ఆలోచిస్తే 'దేవుడు' అనేవాడు ప్రకృతికి సంబంధించినవాడే అని చెప్పవచ్చును. అందుకే పర్వతరాజు (ఒక మహాపర్వతం) కుమార్తెను పార్వతీదేవిగానూ, శివుడిని ఆదిమానవుడిగానూ చెప్పుకుంటుంటారు. అలాగే లక్ష్మీదేవిని సముద్రుని పుత్రికగా భావిస్తుంటారు. ఈ విధంగా దేవతలకూ, ప్రకృతికీ అవినాభావ సంబంధం వున్నది. మానవుడు తనకు కావలసిన వనరులను సమకూర్చే ప్రకృతిని ఆరాధించటంలో తప్పులేదు.

రచయిత్రి కేతవరపు రాజ్యశ్రీ 'నీలోకి నువ్వు' ఆధ్యాత్మిక గుళికలు పుస్తకంలో 'భూమి' సహనానికి మారుపేరు కాబట్టి ప్రథమ గురువనీ, సుగంధాలు, మలినాలపై నుండి సమంగా వీచే 'వాయువు' రెండవ గురువనీ, సూర్యచంద్రులనూ, నక్షత్రాలనూ ఇముడ్చుకొన్న 'ఆకాశం' మూడవ గురువనీ, నీరు నాల్గవ గురువనీ, అగ్ని ఐదవ గురువనీ ప్రకృతిలో ఉన్న పంచభూతాలనే మనం గురువులుగా భావించాలని ప్రబోధిస్తారు.

గృహస్థాశ్రమమొక గొప్ప యోగమనీ, ఆధ్యాత్మిక అభివృద్ధి సాధించటానికి అరణ్యాలకు వెళ్ళి తపస్సు చేసుకోవలసిన అవసరం లేదనీ అదేదో సంసార భారం మోస్తూనే ధర్మపథంగా జీవించాలని అంటారు. అందుకు ఒక ఋషిపుంగవుని కథను ఉదహరిస్తారు. నిజమే మరి పూర్వకాలం నుండీ సంసారాన్నీ, తన చుట్టూ వున్న సమాజాన్నీ వదలకుండా మరి కష్టసుఖాలను తెలుసుకుంటూ భగవంతుని ధ్యానంతో పాటు ప్రజల సమస్యలను అన్నమయ్య, త్యాగయ్య వంటి వాగ్గేయకారులు తమ గానం ద్వారా సంఘంలో మార్పు తేవటానికి కృషి చేశారు.

మౌనవ్రతం గురించి చెపుతూ సౌజ్ఞలద్వారా అభివ్యక్తీకరిస్తూ ఎదుటి వారికి అర్థంకాకపోఏ తలకొట్టుకుంటూ రాసి చూపిస్తూ పాటించే మౌనం సత్ఫలితాలనివ్వదనీ,

ప్రముఖ పాత్రికేయులు ఏ.బి.కె. ప్రసాద్ గారితో

మనసులోని ఆలోచనలకు అడ్డుకట్టవేసి నిర్వికారంగా, నిర్విచారంగా, ప్రశాంతంగా శూన్యమైన ధ్యానావస్థే 'మౌనం' అన్న రచయిత్రి వాక్యాలు ఈ రోజుల్లో పైకి మౌనవ్రతాన్ని పట్టి మనసంతా బాహ్యవిషయాలపై కేంద్రీకరించే వారికి ఒక గుణపాఠం చెప్పినట్లనిపించింది.

ఆధ్యాత్మికతత్వం పాటించటం అంటే అదేదో గొప్ప విషయమంటూ సమాజంలో తమకు ఒక ప్రత్యేక స్థానమున్నదని గర్వపడుతూ అన్నీ తమకే తెలుసునని అనుకుంటూ వాస్తవాలకి దూరంగా వుండే మానసిక రుగ్మతలతో వున్నవాళ్ళకు ఈ ఆధ్యాత్మిక గుళికలు ఔషధంలా పని చేస్తాయి అనటంలో అతిశయోక్తి లేదు. దురాచారాలను వదలి సదాచారాలని పాటించాలని తెలియజేసే వ్యాసాలు, ఆ వ్యాసాలలో విషయాలకు ఉదాహరణలు కొన్ని చిన్న చిన్న కథలనూ అందరికీ అర్థమయ్యే రీతిలో రచించిన కేతవరపు రాజ్యశ్రీకి ఈ వ్యాసాలు సాహితీ కిరణంలో ప్రచురించబడి పాఠకుల ఆదరణ పొందినందుకు శుభాభినందనల నందిస్తున్నాను.

నీలోకి నువ్వు

పూర్ణదృష్టి

- డా॥ పోతుకూచి సాంబశివరావు

సరస్వతీ సమ్మాన్, కళాప్రపూర్ణ

మానవులలో చాలామంది భౌతికవాదులు. ప్రాపంచిక సుఖాల వలయంలో సర్వం మరచిపోతారు. అలాంటివారి జీవితం గానుగ ఎద్దు నడకలాగే వుంటుంది. హృదయంలో మెరుపులు మెరవాలంటే ఆధ్యాత్మిక వాతావరణం సృష్టించుకుని జీవించాలి. భౌతిక వాంఛలు వ్యయయానుకూలంగా కోరితే అవసరమే కానీ జీవితంలో అవి ముఖ్యంకాదు. నిర్భయ మరణం నిత్యసంతోషం ప్రతీ మనిషిలో తొణికిసలాడాలి. వీటిన ఉంచే క్రొత్త జీవితానికి పునాది. కాని ఆత్మ నశించదు. ప్రపంచంలో ప్రతీ వ్యక్తి గురువులాంటివాడే. ప్రతీ మనిషి జీవితం నుంచి ఎన్నో నేర్చుకోవచ్చు. అసలు ఆధ్యాత్మికత అంటే ఏమిటి? భౌతిక జీవితాన్ని అవసరంబట్టి నడిపిస్తూ, అంటిముట్టకుండా నిత్య భగవన్నామ స్మరణతో తనవ్యక్తిత్వం, ఆత్మతత్వం తెలుసుకుని పురోగమించడం శ్వాసలు, ప్రాణాయామం, శ్వాసల్లోనే పరమాత్మ సాన్నిధ్యం వస్తుంది. శ్వాసలు యోగం, ధ్యాన్యంలోకి వెడితే శ్వాసద్వారా యోగనిద్ర సాధ్యం. అప్పుడే జీవితం పరమాత్మ సాన్నిధ్యం పొందగలరు.

రాజ్యశ్రీ మంచి రచయిత్రి, సృజనాత్మక రచనలు, ఎన్ని వ్రాసినా, దృష్టి ఆధ్యాత్మికతవైపు కూడా ప్రసరించడం ఆవిడ అదృష్టం. మనిషి చివరి దశలో ఆధ్యాత్మికత చాలు అని కొందరంటారు. అలాకాకుండా జీవితంలో ప్రతీక్షణం పరమాత్మను ధ్యానిస్తూ తన జీవితగమనానికి మూల చైతన్యం భగవంతుడే అని స్థిరమైన నమ్మకం కల్గినవారే, భక్తి ద్వారా దైవసాన్నిధ్యం పొంది తరిస్తారు.

ఎన్ని రచనలు చేసినా అవి కీర్తినివ్వలేవు. ఆలోచనా పటిమ ద్వారా ఆధ్యాత్మిక పరిమళం ప్రసరిస్తే ఆ జీవి ధన్యుడు. చరిత్రల్లో నిలుస్తాడు. ధనము సంపాదన అవసరమైనా, మనము నిమిత్త జీవిత గమ్యం అయితే మనిషి జీవితం ధన్యం. ఇటువంటి మంచి రచనలు చేసిన రాజ్యశ్రీకి నా శుభాభినందనలు.

రెక్కల్లో గీతామృతం

- ఆచార్య మసన చెన్నప్ప

తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం

కవయిత్రిగా, ఆధ్యాత్మిక వ్యాసకర్త్రిగా పేరు తెచ్చుకున్న డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ 'రెక్కల్లో గీతామృతం' అందించడం ముదావహం.

కాలాన్ని బట్టి కొత్తగా వస్తున్న ప్రక్రియల్లో 'రెక్కలు' ఒకటి. సుగంబాబు గారు ఏక్షణంలో ఈ ప్రక్రియను ఆరంభించారో గాని ఎంతోమంది కవులు దాన్ని సమాదరించారు. సాహితీలోకం ఆదరణను బట్టి సుగంబాబుగారు స్వయంగా 'ధమ్మపదం'ను 'రెక్కల్లో' అందించి కావ్య జగత్తుకే మహోపకారం చేశారు.

ఇప్పుడు రెక్కల్లో భగవద్గీత అవతరించింది. 700 శ్లోకాలతో అలరారే భగవద్గీతను రాజ్యశ్రీగారు బాగా అనుశీలించి 108 శ్లోకాలను ఏరుకొని గీతాసారాన్ని అందించారు. అధ్యాయాల వంక వెళ్ళకుండా, అసలు విషయాన్ని మరవకుండా కొనసాగిన ఈ కవితారూపానువాదం కమనీయం! రమణీయం!!

పరమేశ్వరుని సృష్టిలో వృక్షజాతులు ఓషధులని, వనస్పతులని రెండు విధాలు. వీటిలో ఓషధులు మొక్కలు. ఈ మొక్కలన్నీ ఔషధగుణం కల్గినవే. నా అభిప్రాయం ప్రకారం కవితలు ఏ రూపంలో ఉన్నా తాత్త్వికతను సంతరించుకుంటే బాగుంటుంది. ఔషధగుణం లేని మొక్కలు లేనట్లే, తాత్త్విక స్పర్శలేని కవితలు ఉండగూడదని అనుకుంటాను. తాత్పర్యం ఏమంటే, కవి తాత్త్వికుడైనప్పుడే ఆ కవిత రాణిస్తుంది. నవ్యకవితా రూపమైన 'రెక్కలు' చాలావరకు తాత్త్వికతను అలవర్చుకున్నవి. సుగంబాబే దానికి ఉదాహరణ. బహుశా వారి అనుయాయులు కూడా అదే మార్గంలో నడవడం నాకు సంతోషాన్ని కల్గించింది.

భగవద్గీత లేకపోతే 'భారతం' లేదు. 'భారతం' లేకపోతే ప్రపంచమే లేదు అని నేను అప్పుడప్పుడంటుంటాను. లేకపోతే, 'భగవద్గీత' లాంటి గ్రంథాలను రచించాక, మనం దాన్నే పట్టుకొని వ్రేలాడడమేమిటి? ఔను! అది జీవనసారానికి, జీవిత లక్ష్యానికి, ఆటపట్టు. అందుకే మన రాజ్యశ్రీ స్వతంత్రంగా కవితలు రాసినా మళ్ళీ 'గీత'ను దాటలేదు.

చాలు! ఒక 'ధమ్మపదం', ఒక 'గీతాంజలి', ఒక 'భగవద్గీత' రెక్కలు కట్టుకొని మన ముందుకు రావడమే గాక, మనల్ని ధర్మంపట్ల, సంఘం పట్ల, మోక్ష సన్యాసాల పట్ల అనురక్తుల్ని గావించాయి.

డా॥ రాజ్యశ్రీకి సూటిగా చెప్పడం తెలుసు. అంతకంటే సుకుమారంగా చెప్పడం తెలుసు. ఎక్కువ పాండిత్యం ఉన్న వాళ్ళు సమాసబంధురమైన రచనలు చేసి గందరగోళం సృష్టిస్తారు. అలాగాక రాజ్యశ్రీగారు భగవద్గీతను సాకల్యంగా హృదయపూర్వకంగా ఆవాహన చేసినట్లు కనిపిస్తుంది ఈ అనువాదం చదివినప్పుడు.

రాజ్యశ్రీ ముచ్చటగా 108 దొప్పలలో మనకు గీతామృతాన్ని అందించిన తీరును పరిశీలిద్దాం.

రాజ్యశ్రీగారు ఎన్నుకున్న శ్లోకాలన్నీ ముఖ్యమైనవే. శ్రీకృష్ణుని హృదయాన్ని ఆవిష్కరించేవే. గీతోపదేశానికి ప్రధాన కారణం అర్జునునికి యుద్ధభూమిలో కల్గిన విషాదం. దీన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని అనువాదకురాలు అర్జునుని ప్రశ్నతోనే గీతామృతాన్ని ఆరంభించారు. మొదటి నుండి చివరిదాకా ఒకే ఊపులో సాగింది అనువాదం.

రాజ్యశ్రీ అనువాదం స్పష్టతకు, సారళ్యతకు ఆలవాలం.

"శస్త్రాలు ఛేదించలేనిది
అగ్ని దహించలేనిది
నీరు తడపలేనిది
గాలి ఆరబెట్టలేనిది–

అతీతమైనదే
ఆత్మ !"

"నైనం ఛిందంతి శస్త్రాణి" అనే భగవద్గీత, ద్వితీయాధ్యాయంలోని 23వ శ్లోకానికి అనువాదం అది !

విషయం కఠినంగా ఉండవచ్చుగాని, భాష కఠినంగా ఉంటే ఎట్లా? బహుశా ఈ అనువాదకురాలు ఈ వివేచన కల్గిన వారు కనుక కఠినమైన అంశాన్ని సరళమైన భాషలో వ్యక్తపరిచి పుణ్యం కట్టుకున్నారు. అసలే వేదాంత విషయాలు కొబ్బరికాయల్లాంటివి.

సాధారణ మానవులు చిన్నపిల్లలు. వారికి కొబ్బరికాయ కొట్టి, అందులోని తీర్థప్రసాదాలిస్తే ఎంత బాగుంటుంది! అట్లా వుంది రాజ్యశ్రీ అనువాదం వచనంలో, వచన కవిత్వంలో, నవ్యకవితారూపమైన రెక్కల్లో.

మూలశ్లోకాల్లో ఎన్నో పదాలు, ఎన్నో అర్థాలు. తికమకపెట్టే వేదాంత రహస్యాలు. ఇవేవీ రాజ్యశ్రీకి పట్టినట్లు లేదు. బహుశా ఆమె ఎన్నోసార్లు భగవద్గీతను అధ్యయనం చేసి, అనువాదాలను కూడా పరిశీలించినట్లు నేను భావిస్తాను.

"జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుః" (భగవద్గీత, 2-27) అనే శ్లోకాన్ని ఈ క్రింది విధంగా రెక్కల్లో బంధించారు డా॥ రాజ్యశ్రీ

"పుట్టుట
గిట్టుట
మరల పుట్టుట
తథ్యం -

తప్పని దానికి
దుఃఖమేల?"

కేవలం మాటలే బంగారు మూటలుగా భాసిస్తున్నాయిక్కడ! కాని ఆ మూటల్లో ఎంత సత్యం ఉంది! ఎవరు విప్పినా అందుతుంది దాని తత్త్వం!

'రెక్కల' అందం చివరి పాదాల్లో ఉంది. ఈ సంపుటిలో అన్ని రెక్కల చివరి పాదాలను నెమరేస్తే చాలు అద్భుతమైన వేదాంతంలోకి ప్రవేశిస్తాం.

ఉదాహరణకు...

"భగవదర్పణం

దోషహరణం"

కర్మఫలాలను భగవంతునికి అర్పిస్తే ఏదోషం మనకు అంటదు మరి!

ఇట్లే "సంకల్పమే / కార్యసిద్ధి"

"కార్యాచరణమే / కైవల్యమార్గం"
"జీవితం / నీటిబుడగ"
"సమదర్శనం / పండిత లక్షణం"
"అభ్యాసం / కూసువిద్య"
"మోక్షగామి / సిద్ధయోగి"
"సర్వవ్యాపి / సర్వేశ్వరుడు"
"ధ్యానమే / యోగం"
"త్యాగం / శాంతికి మూలం"
"ఉత్తముడు / కర్మఫలత్యాగి"
"ఫలాపేక్ష / కర్మబంధం"
"అజ్ఞానమే / తిమిరం"

ఈ జంట పాదాలను గమనించినప్పుడు రెక్కల ప్రక్రియ జన్మసార్థకమైందని పిస్తుంది. అల్పాక్షరాలలో అనల్పార్థరచనకు 'రెక్కలు' ప్రత్యక్షోదాహరణ!

ప్రక్రియ ఏదైనా జటిలం కాక సుకరం కావాలి. అది 'రెక్కలు' అని నా అభిప్రాయం. నిజానికి ఒక చిన్న అంశాన్ని గాని, ఒక పెద్ద వస్తువునుగాని అద్భుతంగా ఆవిష్కరించ గలిగిన శక్తి రెక్కలకుంది. మహాకావ్యరచనకు కూడా 'రెక్కలు' తగిన ప్రక్రియ.

పద్యంలో ఉన్నా, గేయంలో ఉన్నా, వచనంలో ఉన్నా కవిత్వం కవిత్వమే. కవిత్వం ఆస్వాదయోగ్యమైంది కావాలి. అంతశ్చేతనకు కారణమైంది కావాలి. ఇక్కడ వస్తువు సనాతనమైంది. ప్రక్రియ ఆధునికమైంది. రాజ్యశ్రీ సమర్థవంతంగా గీతామృతాన్ని అనువదించారు. అదీ సుందరంగా, శుభంకరంగా, సుకుమారంగా, సహృదయవేద్యంగా.

గీతామృతాన్ని 'రెక్కలు'లో అందించిన డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ మొత్తం 700 శ్లోకాల భగవద్గీతను 'రెక్కలు'లోకి తీసుకొని రావాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. నా దృష్టిలో వారు "కైతవరపు రాజ్యశ్రీ'. ఇంకా రాజ్యశ్రీగారు ఇలాంటి రచనలు మనకందించాలని కోరుతూ వారికి హార్దిక శుభాకాంక్షలు తెలుపుతున్నాను.

Dr. Ketavarapu Rajyasri

Aksharam Ashtishtamyana Veela...

AKSHAR PUBLICATIONS

Price : Rs. 110/-

రచనే సర్వస్వం

మాటల్లోను, చేతల్లోను అభ్యుదయానికి ప్రతిరూపంగా ఎదిగిన రచయిత్రి డా॥ కేతవరపు రాజ్యశ్రీ. రాష్ట్ర పరిపాలనకు గుండెలాంటి సచివాలయంలో స్వాభిమానంతో, అందరి మన్ననలు పొందిన నిత్యచైతన్యశీలి శ్రీమతి రాజ్యశ్రీ – ఎక్కడ కవి సమ్మేళనాలు జరిగినా ముందు ఉండే రాజ్యశ్రీ ఉత్తమ సాహిత్యవేత్త. ఈవిడ కుటుంబ నేపథ్యం పూర్తిగా సంగీత, సాహిత్యాలతో ముడిపడి ఉంది.

తాత మహాకాళి వెంకటేశ్వరరావు బహుభాషా కోవిదుడు. నాన్న వెంకట్రావు కవి, నటుడు, నాటక రచయిత, జ్యోతిష శాస్త్ర పండితుడు. అమ్మ ప్రభావతి వీణా విద్వాంసురాలు. ఇలా వారి అభిరుచులకు అనుగుణంగా పెరగడంవల్ల రాజ్యశ్రీకి సహజంగానే సంగీత సాహిత్యాలతో అనుబంధమేర్పడింది.

డా. రాజ్యశ్రీ కవితా చేతనకు తన ఇల్లే ప్రోద్బలం కావటాన ఆమె నడక సులువైంది. స్త్రీవాదాన్ని ప్రేమిస్తూనే సమాజంలోని అసమానతలను ఎత్తి చూపడంలో ముందు వరుసలో నిలిచారు.

తాను పసితనం నుంచి అభిమానించిన సినీ కథానాయకుడు నటసామ్రాట్ అక్కినేని నాగేశ్వరరావు, మహాకవి జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత డా॥ సి.నా.రె చేతుల మీదుగా ఒక రచయిత్రిగా సన్మానం అందుకోవడం తనకు లభించిన అదృష్టంగా ఆమె భావిస్తారు.

తనను తాను తెలుసుకుంటూ, సమాజ గతిని పరిశీలిస్తూ, ఎప్పటికప్పుడు తనను తాను ఉన్నతీకరించుకుంటూ ముందడుగు వేస్తున్న డా. రాజ్యశ్రీ తెలుగు సాహిత్యంలో మరిన్ని సరికొత్త ప్రయోగాలతో వెలుగులు ప్రసరింపజేయగలరని సాహితీప్రియుల విశ్వాసం.

సాహిత్యం పట్ల శ్రద్ధ, సాహిత్యం పట్ల విధేయత, వ్యక్తీకరణలో నిజాయితీ కలిగిన కేతవరపు రాజ్యశ్రీ సాహిత్య లోకంలో తనదైన ముద్రతో ప్రకాశిస్తున్నారనడం ఎంతమాత్రం అతిశయోక్తి కాదు.

– పబ్లిషర్స్